Hugh Davies me suis addidit A. D. 1755

EPISTOLÆ JOAN. RAVISII TEXTORIS,

Non vulgaris eruditionis:

Nunc recens, in gratiam studiosæ juventutis, multo quam antehac unquam emendatiores in lucem editæ.

CANTABRIGIÆ:

Ex ACADEMIÆ celeberrimæ Typographeo.

Anno Dom. 1653.

Quisquis in hunc librum furtivos vertat Ocellos, sibi pro merito Littera Græca manet. H. D.

Ad Lectorem TEXTORIS, in bonis literis alumnus.

Cum certò viderem, Lector amice, non defuturos otiosæ garrulitatis & qulitatis importunæ homines, qui Textori viro clarissimo vitio verterent, quòd has Epistolas emisisset in lucem, (sumus enim naturâ ad maledicendum proni) putavi meâ interesse, nec interesse tantùm, at oportere, ut hanc refellendæ calumniæ provinciam, etsi non æquam viribus, humeris tamen meis imponerem; quanquam ex Phavorini Philosophi sententia animo dubitabam, turpius esse frigidè & exiguè quanquam laudare, aut eum à nota eximere, quàm insectanter & graviter vituperare. Primum omnium velim scias, quod facilè (puto) tibi persuadebis, non in hoc scriptas has esse Epistolas, ut ederentur: tum quòd neq; ab auctore elaboratas, neq; exquisitè comptéve tornatas expertus viderem; tum etiam quòd non ignoraret vir ille multiferus, non eodem scribendum esse stylo crudis & immaturis adhuc

adhuc ingeniis, quo fœcundis & felicissimis: sequuntur hac in re optimam vivendi ducem naturam, quæ, citra omnem exceptionem, nunquam nisi ex rudibus & adhuc imperfectis ad elimatiora consurgit. Exemplo erunt aviculæ, priùs incerto quodam alarum remigio per per dumeta, pèrq; spinas volitantes, quàm eleganti illâ & frequenti corporis agitatione sese in altum aera elevent. Ut enim non est credibile, tenellum adhuc stomachum durissima & amara quæq; digerere, cui vel mollicula omnia, & planè mellita vomitum provocant, pariúntq; fastidium: ità sanè non est verisimile, ut hi majoribus non succumbant oneribus, qui permodico fatiscunt, rudes adhuc & elementarii. Cæterùm, Lector benevole, si quid non satis tersum aut politum occurrat, tuæ erit prudentiæ, partim necessitati, partim etiam juventum in scribendo incuriæ atq; adeò ignorantiæ, non autoris culpæ (quæ nulla est) id totum adscribere. Bene vale, & tuum Textorem votivas preces Deo oblaturus in memoriam revoca.

DISTICHON

Quid graphiis limâve opus est? exporrige frontem:
Nil tibi cum larvis hîc, pie Lector, erit.

JOHANNIS RAVISII TEXTORIS Nivernensis

Epistola I.

HAbui jampridem in votis, mutuis te verbis convenire, & paucis admodum quæ in rem tuam sint, amicorum precibus hortari. Cœnabamus pridie hujus diei domi meæ ego & aliquot amicorum tuorum, qui te à parvulo semper sibi demeruerunt. Inter cœnandum cúm variis de rebus unà loqueremur, accessit insperatus nescio quis nuncius, tuus (ut dicebat) familiaris. Protinus (ut liberorum curiosi sunt parentes) mater tua percunctari cœpit, quomodo esset filio suo, quàm prosperè valeret, quantúmque in literis profecisset. Respondit ille, bene quidem tibi esse, téque parentem monitis ubique semper acquievisse, præterquam quòd literarum studia non amavisset. Quod ubi accepit pauperrima illa muliercula (miserum me!) quantum indoluit! Verba mea apud te fidem non caperent, si ejusdem de tua hac negligentia querimonias tibi aperirem. Indoluit siquidem vehementiùs, quàm ut credi valeat. Te oro, si hactenus dementaveris, nunc resipiscas, & ad literas animum convertas. Si enim tuâ semper negligentiâ Epimenidis (quod aiunt) somnum indormires, esses ei causa mortis, quæ tibi fuit vitæ. Vale.

Epistola 2.

AMicorum tuorum permulti satis ægrè tulerunt, uùd quotidianis penè convitiis tui te honoris jampridem monuerint, neque tamen assiduis eorum clamoribus locum reliqueris. Volebant, & ità sperabant futurum, opera tua, quæ jamdiu cum blattis ac tineis rixantur, in lucem emitti: cùm ut ex ea editione aliquid tibi laudis accederet; tum etiam, ut indè fructum caperent studiosi adolescentes. Quam, quæso, jacturam faceres, si nostris omnium votis respondêres? Existimásne parentibus esse permolestum, repulsam à te pati, à quo omnia sibi promittebant? Non sum adeò imprudens rerum, ut non facilè videam nihil non maturum & concoctum curiosis hominum judiciis committi oportere. Quinetiam summorum quoque scriptorum opera & labores criticis lectorum unguibus & lituris plerunque vapulant. Nihilominus cùm multos annos tu (hoc est, homo doctissimus) vigilias tuas ad unguem elimaveris: securè (meâ quidem sententiâ) potes parere, quod jampridem parturis. Ego enim te extra omnem lituram & obeliscorum aleam esse dijudico: neque jacturam ullam indè futuram video, præterquam quòd docilem tibi juventutem demereberis, & amicorum precibus satisfacies: quibus si non parcas, quamdiu certè vives, tamdiu malè audies. Vale.

Epistola 3.

PUdet me nostri hujus seculi, quo jam ea inolevit consuetudo, ut si cuis vel proletarius vel semidoctus opus aliquod rudi (quod aiunt) Minervâ compegerit magis, quàm fabrefecerit, dignum statim existimemus, quod nihil non vellicantibus hominum judiciis committatur, quódque lecturiant omnes, & empturiant. Quasi vero non esset nobis compertum, nil esse usquè adeò ælimatum, quod

non interdum lectorum unguibus & graphiis expungatur severissimis. Quo tum verò hæc? roget aliquis. Hortabaris me paucis abhinc diebus, ut ego frivolas quasdam nugas, à me tumultuario & interrupto plerunq; studio congestas, curarem imprimendas: quinetiam me stultitiæ arguere videbaris, quòd tamdiu hoc ipsum facere supersedissem. Næ tu ipse multùm deliras, qui Horatii non perpendis consilium, monentis nè præcipitetur editio, nonùmque prematur in annum. An verò non videas plerosque primæ in dicendo celebritatis viros, deletiles Censorum spongias pertulisse? Si ergò has mei laboris primitias eventilarem, quid indè futurum diceres, cùm nihil dum commentatione dignum scripserim, nihil, quod marcentem lectoris stomachum non magis ad somnum provocet, quàm ad amplius legendum everberet? Quicquid habeo, parentibus refero acceptum: magis tamen nitar honori meo consulere, quàm incautis eorum judiciis temerè assentiri. Vale.

Epistola 4.

CUm propter voluptates eò tui re parentes miserunt, quò solent, qui bonas amant disciplinas: da operam, quæso, ut eam, quam de te ceperunt omnes, non fallas opinionem. Dicebam novissimis, quas ad te dedi, literis, quantum matri tuæ doluisset, quòd accepisset, te parùm adhuc, aut nihil omnino, in bonis literis promovisse. Esses malignæ conditionis, si amicorum (qui tibi honesta & profutura consulunt) precibus nihil condonares. Tuum est nobis obedire, ut nostrum, te hortari. Aliquídne tibi suademus, quod facto non sit utile? Nos, si nescis, tuæ, non nostræ utilitatis satagimus. Negligentiam tuam & inertiam susque dèque feremus, nisi eam sciremus tibi futuram detrimento. Fac ergò quod monemus, & prosperè tecum age-

tur. Si enim feceris, omnia ex animi sententiâ abunde tibi suppeditabimus. Vale.

Epistola 5.

CUm certò videas ad nullius rei summam nisi præcedentibus initiis perveniri posse, miror maximè quòd minore disciplinas (sine quibus tamen non est majoribus locus) adeò spreveris, ut earum studio tibi omnino interdixeris. An quia procul ab ostentatione positæ sunt, inutiles propterea, & infrugiferæ tibi videntur. Usu venit, ut qui minoribus primùm elementis exerceri vel recusant, vel erubescunt, in his quæ sublimiora sunt infirmum ingenii sui captum præbeant, & experiantur. Neque enim credibile est firmum fore ædificium, quod invalidis ruinosisque nititur fundamentis; aut eos magno oneri non succubituros, qui permodico fatiscunt. Si saperes, altiora non molireris; sed potiùs imitareris aviculas, quæ nidis suis nunquam egrediuntur implumes, neque priùs aeri corpuscula committunt, quàm, facto primùm periculo, sese idoneas ad volatum didicerint. Vale.

Epistola 6.

EMergunt quotide novæ mihi anxietates, curæ animum meum suprà quàm cuiquam credibile sit variè distorquent. Sed nihil est, quod dolorem meum magis adaugeat, quàm cùm turpissimæ quæ vitæ venit in mentem. Effluxerit jam triennium, ex quo sumptu non modico tui te parentes in scholis nutrierunt, tibí que omnia ex animi tui sententia abunde suppeditârunt. Fuêre tamen receptæ fidei homines plerique, qui paucis abhinc diebus mihi narrârunt, te parùm adhuc, aut nihil omnino, in bonis literis promovisse: ità ut tertio quôque vocabulo barbarismum committas. Egeris ut vales: vive tuis legibus: ego te missum faciam: sciveris tamen,

rebus

rebus tuis pessimè consultum iri, nisi vitam in melius commutaveris.

DISTICHON.

Tot fortunati sine morbo sint tibi menses,
Tempore quot verno parturit Hybla favos.

Epistola 7.

NIhili facis, ut audio, amicorum consilia: qui tuæ tamen student utilitati. Neque laboro, neque gravatè fero, quòd verba mea fúsque dèque habeas. Doleo, tamen quòd his non pareas, qui tibi nocere non minùs quàm prodesse valeant. Pessimè, ut video, rebus tuis consuletur, si solitæ semper dementiæ institeris, neque apud amicos culpam deprecabere, nisi eis acquiescas, quibus & animam debes. Vale, & me seriò, non joco loqui existimes. Nam nisi feceris quod moneo, periclitaberis parùm tibi frugis accidere. Iterum vale.

DISTICHON.

Non prius incurras duri contagia morbi,
Quam sese immisti copulet agna lupo.

Epistola 8.

SI existimarem literas meas aliquid ad stomachum tuum facturas, tibíque fore plausibiles; ego te non minùs scribendo satiarem, quàm tuis ipse clamoribus ad hoc agendum me jampridem compulisti. Culpam enim deprecari, aut noxâ me eximere non possem, si repulsam à me patereris, cui te hactenus totum devovisti, quèmq; tuis semper opibus juvisti, & consiliis. Sed cùm videam eorum nomen periclitari maximè, qui suas ineptias, viris saltem eruditis, tuíque similibus, non tam legendas, quàm ridendas exponunt, & eventilant; ego infirmitatis meæ deterritus conscientiâ, nugas meas tanti viri judicio non ausim exponere. Nam si scriberem, risum (certò scio) moverent tibi mei barbarismi, & te ab amore

mei

mei fortasse diverterent. Quare nostræ vellem deprecationi veniam non deroges. Vale decus literarum.

DISTICHON.

Sint tibi tot nummi, tot opes, aurique talenta,
Poma quot Alcinoi nobilis hortus alit.

Epistola 9.

EX quo tempore ad bonam frugem te recepisti, caviſtiq; ab eorum commercio, quos, more pecudum, Veneri & voluptatibus non pudet indulgere; tantam ubique locorum famam tui nominis concitásti, ut vicatim compitatímq; te prædicent omnes, ac Deum penè faciant. Quòd si eo, quo cœpisti, pede perrexeris, certò scio, tantam amicis futuram indè lætitiam, ut nè digitum quidem transversum à nominis tui commendatione recessuri sint. Pater tuus (nihil comminiscar) tantam ex ea re cepit voluptatem, ut jam se totum tibi devovisse, relictísque omnibus aliis, quos habet, liberis, in tuum unius jurâsse utilitatem videatur. Quare prudenter, meâ quidem sententiâ, feceris, si à scopo virtutis non declines. Vale, & rectè monentem sequere.

Epistola 10.

CRedebas, ut opinor, te tuis verbis fore mihi formidolosum, cùm nuper irascereris, evomerésq; quicquid in buccam veniret. Non sum is qui fulgura ex vitro reformidem, cuique terrori sint futiles & importunæ, qualibus tunc temporis strepebas, comminationes. Convitia tua nullo m detrimento afficiunt. Si tamen solitâ semper locuacitate stomachum mihi moveris, faciam te tuæ stultitiæ pœnitere: secùs enim illatæ tibi injuriæ culpam præstarem; cum tamen rebus tuis, perinde ac meis, hactenus semper consuluerim. Vale.

Epistola 11.

NEscio quàm odiosa mihi semper fuerit superba & impudens hominum arrogantia, eorum maximè,

ximè, quí, cùm ex humili & peregrina conditione ad perpinguem conscenderunt, adeò protinus insolescunt, primæque paupertatis obliviscuntur, ut neminem præ se ducant hominem. Cujusmodi morbo quoniam totâ laboras cervice, periclitari mihi libuit, possem nècne aliquo velut helleboro contagiosam hanc cerebri tui expurgare dementiam. Qui utinam pressiùs paulò generis tui vilitatem examinares, ac reminiscereris, quoties pater tuus ostiatim, domesticatimque stipem emendicavit. Tu pridie quàm huc venisses, nè obolum quidem habebas, unde restim emeres. Nudus eras tamquam ex matre. Si benignior tecum fortuna luserit, & utramque (quod dicitur) mammam dederit lactandam, debes propterea tantum tibi arrogare, tuòque indulgere supercilio ut jam pavonis flabellum & exuvium leonis præ te feras? Si divitias illas tuæ virtuti magis, quàm fortuito casui adscribis, totâ erras viâ: nam si fortuna ex hominum meritis opes dispensaret & largiretur, multi certè emendicarent, & inediâ consumerentur, qui bonorum habent myrmecias: multi contrà (in quos novercatur eadem fortuna) opulescerent & drachmæ grandine operirentur. Quare nosce teipsum, & tuorum natalium, qui ortu Nili sunt obscuriores, reminiscere. Vale.

Epistola 12.

NOn desisto literis ferè quotidianis aures tuas onerare, tèque hortari, ut verbis antiquatis & inusitatis tibi interdicas. Nihilominus tamen quotiescunque scribis, tota tua oratio obsoletis adeò scatet vocabulis, ut conjectare plerunque me oporteat, quid sibi velint tua verba. Nescio an inusitatum ejusmodi sermonem gratum cuiquam existimes: sciveris tamen tantùm mihi displicere, quantùm literatis placet Cicero. Pluris multò facerem protritas & proculcatas dictiones, quàm priscas

illas

illas, quæ nec tibi frugem afferunt, nec eruditis voluptatem. Proinde (si me ames) Phavorinum sequare consulentem, ut verbis utamur præsentibus, & moribus priscis vivamus. Vale.

Epistola 13.

NUper mihi quidam retulerunt, eò te impudentiæ conscendisse, ut jam non erubescas cum ganeonibus perditissimisque patrimoniorum decoctoribus conversari, qui omnia prandiorum gurgitibus absumunt & abligurunt. Quod ubi primùm accepi, non potui à lacrymis temperare: adeò me tuæ calamitatis miseruit. Quid autem de patre tuo loquar? vix certè fidem impetrarem, si verbis vellem consequi quantùm se distorqueat, & excruciet. Miror quòd te non pudeat tuæ immanitatis, qui decrepitum illum, morti & capulo vicinum, & jam in Proserpinæ (quod dicitur) peculio annumeratum, sic affligas: qui ab amore tui nunquam nè latum quidem unguem recessisse visus est. Egeris ut voles, nunquam tamen satyras & virulenta linguarum verbera declinabis, quantisper ad bonam frugem te receperis. Vale.

Epistola 14.

QUi miseriam sibi fabricant, & asciam cæribus suis illidunt, si fortè fortunâ in discrimen aliquod impegerint, non est quòd cuiquam irascantur, aut in alios quàm seipsos acerbitatis suæ virus evomant. Tu, ubi satis Veneri & gulæ indulsisti, virtutésq; omnes, reclamantibus nequicquam amicis, à te relegâsti, eò tandem miseriæ redactus es, ut quorsum te vertas, aut quem implores, nescias. Quis, quæso, in culpa? Nónne certatim omnes hoc ipsum prædiximus tibi futurum? Verba nostra contemptui tibi fuerunt & ludibrio. Nunc si tuâ unius causâ infor unium feras, patienter pacto. Vale.

Epistola 15.

INcredilis me tenet admiratio, quòd crescentibus annis nihilo plus sapias, quàm cùm in puerilibus balbutires cunabulis. Nemo est adeò deliranis animi, quem suæ tandem stultitiæ non pœniteat. Te verò nec piget, nec pudet, rebus tuis etiam pessum euntibus, cunctisque naso te suspendentibus, & posticâ eludentibus sannâ, quòd nuces nondum reliqueris. Dic, quæso, quonam modo apud parentes super vitia ratiocinabere, nisi his ignorantiæ tenebris emergas? Fuerat nobis in summa vororum bene semper de te mereri, tèque nullo non honoris genere prosequi. Videretùrne tibi vacuis operæ si his obedires qui tuæ satagunt utilitatis? Hactenus quantâ maximâ potui benevolentiâ te monui. Verùm, nisi blandis hujusmodi verbis animus tuus remolleseat, præceps in convitia mutabo, tuìsque (quod dici solet) te pingam coloribus. Vale.

Epistola 16.

NEscio quid in patrem deliqueris, tamen nudiusquartus cùm epistolam tuam me præsente legeret, visus est mihi frontem caperare. Est enim credibile, aut barbarismum aliquem reperisse, aut aliquod aliud ignorantiæ tuæ fecisse periculum. Da operam, quæso, ut eum in amore tui contineas, ejùsq; indignationem exarmes. Quod erit tibi factu facile, si quid in bonis literis te profeciſſe viderit. Hæc ego, jampridem tacitè & in aurem tibi dixeram: iterum dico, nè posthac excusationis veniam fore tibi confidas. Observare debes quantum hactenus te diloxerit, cùm nihil unquam tibi decesse permiserit. Nisi feceris quod moneo, pessimè rebus tuis video consultum iri: nam præter ludibrium, quo afficieris, amici tui omnes te deserent; quod si fiat, quomodo vives, nullo manum porrigente? Vale.

Epistola

Epistola 17.

EO foràs, quando redicturus nescio; quàm citissimè tamen potero redibo. Commendo tibi rem domesticam. Suffragium meum demereberis, si me absente sine tumultu omnia & citra pulveris jactura sese habeant: ità vivas, ut nihil in te notatu dignum percipiant liberi mei. Habent enim nasum, & hæc propiùs observant, quæ deteriora sunt. Si cui flagitio succumbas, reminiscentur, nec te poterunt revereri, quem crimini obnoxium cognoverunt. Quòd si inculpatam tuam vitam perceperint, non solùm mandatis tuis assurgent, sed & aspectum reformidabunt. Vale.

Epistola 18.

PUerum habeo eleganti formâ & ingenio facili: quem, quoniam magnam spem futuræ virtutis pollicetur, studio literarum devovere constitui, & tuæ primùm committere disciplinæ. Si quid sub te profecerit, faciam ut tui te laboris non pœniteat. Si quid fortasse tibi offerat, nolo ut assem quidem, aut eo plus, in muneribus ab illo accipias. Laboribus tuis cumulate & largo fœnore satisfaciam, si modò eum talem reddas, qui aliquando suâ doctrinâ amicos omnes ab injuria mortalitatis asserat, & oblivionis. Quod faciet, si tantum docendi illum desiderium te teneat, quanto discendi ille trahitur. Vale.

Epistola 19.

NEscio quo pacto alienæ semper calamitatis teneat me commiseratio: quotiescunque tamen amici mei quid detrimenti capiunt, aut fortunæ flagellis vapulant & confodiuntur, eorum jactura non minùs animum meum everberat, quàm si ipse naufragium facerem, aut meis quoque rebus pessimè viderem consultum. Propterea cùm videam famam tuam indies periclitari, me oportet (ut dolori satisfaciam, & animus meus conquiescat) rebus tu-

tuis manum dare. Omnes magno pere tristamur, quòd perditissimis quibusdam & libidinis compertæ nebulonibus adhæreas, qui neque Deum timent, neque homines reverentur. Qui si corruptis suis moribus aliquantò diutiùs te inebriaverint, jam nullam tui liberandi spem relinques, & actum erit de tuò nomine. Sin eorum vinculis properè te eximas, adhuc morbo tuo mederi poterimus. Et quamvis primi tui mores patri stomachum moverint, tamen velit nolit ab eo veniam extorquebimus, modò in hisce longiùs morari desinas, & meam expectationem non destituas. Per me non stabit, quo minùs in parentum amorem redeas. Dii faciant, ut nostra hæc exhortatio aliquem suæ menti relinquat aculeum! Vale, & verborum meorum reminiscere.

Epistola 20.

AMo te plusquam capiat humanæ mentis conjectura, Corneli suavissime, neque est mihi frequentius votum, quàm ut tuæ semper voluntati respondeat fortuna, & omnia ex animi sententia consequare: & si scirem operâ meâ tibi esse opus, accommodarem me tuis rebus, vel usque ad aras. Cùm tamen venit in mentem canescentis illius & decrepiti parentis tui, quem non sine nota & postica multorum sanna turpissimè reliquisti, nequeo mihi temperare, quo minùs ingratitudini suæ irascar, vel (ut veriùs dicam) impietati. Quid enim inhumanius debet dici, quàm si trementem senio, & morbi affectum parentem filius gravatim videat, nedum non adjuvet, cùm ratione carentibus brutis, medicisque animantibus hoc ipsum sit odiosum? Ciconiæ genitricum senectam invicem educant. Glires genitores suos, fessos senectâ, alunt insigni pietate. Quid autem hæc testimonia exemplis præpono domesticis ac vernaculis? Canes ipsi alumnos suâ morte tutantur sæpenumero: à quibus tamen nil præter vilissimam stipem (utpote

medi-

modica panis, ídque hordeacei, fragmenta) ſuſcipiunt. Neque moveris, tuam ipſius naturam videri brutis deteriorem? Quis hoc non execretur? Quis temperet invectivis? Pater tuus aſſiduè languet; nullâ non horâ laborat morbo, & capris ipſis (quod aiunt) eſt febriculoſior: neque tamen morienti dextram porrigis. Dii immortales, ut jam exulat probitas! ut peſſum iêre boni mores, cùm jam natos nihil parentum miſereat! Dic bonâ fide, ſi nunc epulari lautè, ſi abunde rerum omnium tibi ſuppetit, id ipſum cui acceptum referri convenit niſi patri, cui vitam ipſam debes etiamnum? Meditarísne, impudentiſſime, quid de te vicatim prædicetur, aut quanto tibi crimini vertatur, cùm nitidâ & bene curatâ cute ac probè ſaginato corpore incedis ampulloſus, patre tuo jam ſemimortuo? Mortuam Murænam flevit Hortenſius Orator multos dies atratus: tu patris morientis non miſerebere? O mala tempora! O perditam ætatem! Velim, nolim, taceam oportet. Plura enim dicere non permittit animi ægritudo. Supereſt tantùm, ut reſipiſcas, aut non ægrè feras, ſi ab amore tui receſſero. Vale.

Epiſtola 21

QUàm bene decipiuntur, qui domûs veſtræ ruinam ſperant propediem tuâ virtute reſtauratum iri, cum tu (cujus intereſt aſſiduo labore lucrum venari, & domeſticarum rerum ſatagere) non ſolùm nihil acquiras, ſed & jam parta devores, ludísque & conviviis omnia abſorbeas; quæ pertinaci & improbo ſudore parentes tui collegerunt! Hæccine eſt ille tui expectatio? Sic amicorum opinioni reſpondes? Neſcis, (me miſerum) neſcis, quàm gravem tibi tuisque facias plagam. Pigritare quàm diu voles, porrectisque (quod aiunt) pedibus & in utramvis aurem quieſcas; timeo tamen, nè, ubi diuturnum ſtul-

titiæ

titiæ tuæ somnum indormiveris, ad resipiscendum serò consurgas & expergiscare. Demum si casu aliquo infortunium feras, & novercam tibi Nemesim experiare, quis cachinnis temperabit? cuis te naso non suspendet? quis de te otiosâ garrulitate non fabulabitur? Scio verba mea nullum menti tuæ aculeum relictura: nè tamen causeris, tuæ te utilitatis numquam monitum fuisse, neu jacturam tuam cuiquam impropries & impingas, doceri volui per me non stetisse, quo minùs bene & prudenter vixeris. Vale, & desertam omni ornatu ac verborum lautitiâ epistolam boni consulas.

Epistola 22.

Mirum non debet videri, si nostræ ætatis liberi ab omni morum honestate recesserint, & velut impudentes ac inverecundi ganeones unicuique jam virtuti dixerint extremum valo. Neque enim fieri potest, quem cùm à nobis infantuli, & ab ipsis quidem semper astris corruptelam & improbitatem imbibetunt, adulti quoque tenacissimè retineant. Nos autore Fabio (cùm adhuc repunt) infantiam deliciis solvimus: gaudemus, si quid turpe & impudicum dixerint: verba nè abjectissimis quidem porcariis, aut mulierculis permittenda, risu & osculo excipimus: aut (quod turpius est multò) aliis dicenda in aurem insurramus. Quid, hac innutriti contagione, ubi adoleverint, flagitiis non experientur? qui priusquam hiscere, aut rectè proloqui possint, turpissimis & impurgabilibus maculis jam de toros & animum tenus immerserunt, voluptatumque delicias concitaverunt, priusquam quid esset voluptas agnoscerent. Demum quam illis mercedem rependent, à quibus licenter adeò & molliter sunt innutriti? Eos qui suæ turpitudinis autores arguent & insimulabunt, rudum eis non assurgent. Prudenter quocirca fece-

sit, cui aliena jactura melioris consilii suggeret argumentum.

Epistola 23.

Quoniam ego multis audientibus nuper docui, quantum pueris detrimentum afferat mollis illa educatio, quam indulgentiam dicimus, efflagitâsti, ut aliquantò uberiùs tibi aperiam, quibusnam institutis & moribus liberos tuos formare debeas. Quod (quamvis ægrè feram studia mea quibuscunq; negotiis interpellari) facere tamen non recusabo, nè nihil omnino amicitiæ nostræ videar condonâsse. Imprimis, quod ad mores spectat, cave nè corruptis juvenibus adhæreant, qui pernoctant in alea, dies integros compotant & lasciviunt. Nam si hujusmodi maculas ab infantia contraherent, nihil esset de futura probitate sperandum. Compara tibi præceptorem sanctissimum, cujus sanctitas teneriores ab injuria tueatur, provectiores à licentia deterreat gravitas. Neque enim, si me audis, eorum doctrinæ magis, quàm moribus consulas: absit enim, studiis magis, quàm virtuti scholas professe. Secùs enim bene vivendi ratio potiùs esset eligenda, quàm vel optimè dicendi. Laboribus paulatim sunt assuefaciendi; non tamen ponderi, cui superesse nequeunt, opprimendi. Si delinquant, si mendacii convincantur, si jugum detrectent, si vel tantillùm quidem remurmurent aut muginentur, acerrimè vapulent: neque priùs parcatur flagellis, aut animadversioni temperetur, quàm & arrogantia cognoscatur emollita, & tranquilliores oleo, aut pepone molliores facti sint. Quòd si verborum lenociniis iram præceptorum velint exarmare, adulabilis eorum sermo omnino vandus est venatio. Ante omnia cavendum puto maximè, nè eorum delictis conniveant, neu consultò dissimulentur errata, ubi palàm sceleris comperti fuerint. Si bene fecerint, laus eorum quandoque non est supprimenda: ut

Comparandus præceptor morum sanctimonia insignis.

eo

eo velut gloriolæ fumo pellecti, acriùs solito virtuti dent operam. Importuna redeuntis ad te nuncii festinatio plura scribere non permisit. Vale.

Epistola 24.

SI essem ex eorum numero, qui criminatorias amicorum epistolas cum bile & stomacho excipiunt; non paterer tam diu me tuis literis objurgari: aut enim defidiam meam culpas, aut arrogantiam criminaris, aut in voluptates declamas. Sed cùm non ignorem, te hoc alioversum facere, quàm ut nomini meo maculam inuras; quidquid scribis, boni consulo: tantum abest, ut aures tuis consiliis velim occludere. Sit vita mea moribus non usquequaque probatis, adhuc tamen dabitur mihi laudi, si probè monenti assurrexero. De his hactenus. Porrò siqua ex tuis illis monumentis sub incudem jam satis revocata maturuerint, fac in lucem prodeant & eventilentur: cùm ut nos pleniore obsequio tibi demereare, tum etiam ut teipsum ab omni incommodo mortalitatis & oblivionis asseras.

Epistola 25.

NEscio certè si existimes te operæpretium facere, aut multum haurire lucri, dum severè adeò & Stoico velut supercilio vitam meam criminaris. At ut intelligas te nec hilum proficere, ego verba tua nihili penitus duco. Nam cùm tetrici nimiùm censores mihi displiceant; hi omnium maximè, qui se erratis alienis ingerunt Aristarchos, & aliis prædicant bene vivendum, cùm ipsi turpissimè vivant. Si audiveris me vel minimum peccâsse, exclamas protinus, & naso non aliter suspendis, quàm si vel parricidii, vel stupri me compertum haberes. Quasi verò mores tui intus & in cute unicuique non essent explorati. Tu bonam ætatis tuæ partem contrivisti

ludo; universum ferè patrimonium latrunculis & aleâ prodegisti: nihilominus tamen simulatâ, & quadam vulpinâ sanctitate alienis iliatras delictis. Dices, non meâ interesse quid agas observare. Certè non video, cur pluris tuâ referat, mores meos objurgare, quám me sceleribus tuis irasci. Propterea vel alienam vitam culpare desinas, aut ipse ducas inculpatam. Secùs tuæ censuræ nec unius assis æstimabuntur. Vale.

Epistola 26.

Fieri nequit, ut missum te faciam, nisi priùs culpandi tui argumentum mihi auferas. Si dixeris, te culpâ carere, ac nihil commeruisse, dicto citiùs & sub manum mendacii te convincam. Nuper cùm unà cœnaremus, suaseram tibi, ut relictis quibusdam nugis Græcas amplectereris literas: quòd ab his fluxerint Latinæ, & ad imponendum bonis studiis Colophonem plurimum conducant; & adeò quidem, ut sine his perfectus dici debeat nemo. Fidem dederas, facturum te quod dixeram: Neque omnino quidem stetisti promissis: nam primis elementis dedisti biduum: verùm, mutatâ pòst paulò sententiâ, aliò negotii animum convertisti, solà (ut credibile est) levitate ductus & inconstantiâ; quæ te Proteo mutabiliorem arguit facilé. Si dicas terrori tibi fuisse ejus rei difficultatem: non diffitebor amaras esse studiorum radices; verùm hanc molestiam dulcissimorum indè fructuum comes pensat utilitas. Propterea, si quid loci apud te habent nostræ exhortationes, cò revertere, unde impudenter desiluisti, neque primo labore terrearis: nam quas in portu credis tenebras, tibi postea sole clariùs elucescent. Si annum integrum sub hoc jugo durare non graveris, nullius postea desiderabis operam. Solus poteris sine cortice natare. Vale.

Ebis

Epistola 27.

VBi pater tuus sumptu domesticæ charybdis rem omnem usque ad assem & pulviculum prodegit, nè ostratim liberos stipem oporteret emendicare, coactus est omnes mechanicis artibus colligare, præter te unum, quem meo unius beneficio Academiæ devovit, eâ expectatione, ut proficeres, & vestræ omnium consuleres paupertati. Cæcutis plurimum, si non videas, tecum meliùs quàm cum cæteris actum esse. Fratrum tuorum alter est alutarius, alius lapicida, alius institor, alius figulus, alius phrygio, alius fullo, alius pegasarius. Omnes, quotquot sunt, cum paupertate nocturno diurnoque labore dimicant. Nulli omnium meliùs, quàm tibi consulum, modò fortunam sequaris ducem, & occasionem nunc capillatam effugere, & calvam fieri non permittas. Si vis evadere in virum magnæ & reconditæ literaturæ, priùs oportet, ut ab ipso statim principio te totum labori devoveas. Ante omnia solida jacias fundamenta, nè corruat quicquid superextruxeris. Nullam de te mihi frugem polliceor, si rem sius primùm videreris, & in ipso (quod aiunt) portu impingeres. Cùm te studiorum tenebit satietas, non offendet me aliquantula sudoris remissio; parcè tamen hanc tibi indulgeas: nam quis diù nimis ab instituto opere desuescunt & feriantur, otij consuetudinem plerunque induunt. Constitui de te mereri quàm optimè; nec sententiam mutabo aut calculum reducam, modò spem meam non fefelleris. Dura patere: futurum est enim, ut te laboris tui non pœniteat, cùm satis olei consumpseris. Vale.

Non facile emergant quorum virtutibus obstat Res angusta domi.

Epistola 28.

VUlgò dicitur, eos non facilè emergere, quorum virtus paupertate caligat. Quod adeò verum est, ut paucis admodum pauperibus liceat opulescere, nisi

nisi vel utramque fortunæ mammam suxerint, aut prodigiosum aliquid suâ comminiscantur industriâ. Cui infortunio supremum illud accedit malum, quòd ubique ferè gentium miseris illudant fælices, & scarabeos contemnant aquilæ. Neque tamen propterea melior tibi conditio desperanda est: nam quamvis hoc seculo sufficiens virtuti merces non exolvatur, neque tamen usquè adeò exulârunt literæ, quin quandoque Principibus placeant & familiarescant literati, pinguiorémque fortunam sibi ipsi faciant. Quòd si nihil melius tuis unquam votis accesserit, adhuc futurum est, ut te studiorum tuorum non pœniteat: hoc saltem lucrifeceris, quòd scientiâ, & multarum rerum cognitione à brutis differes. Vale.

Epistola 29.

NUnquam ferè ad me scribis, quin opinionem meam roges, quid de stylo tuo mihi videatur: sed sanè quid respondeam nihil dum certum habeo, quòd certum, & sui similem scribendi modum non habeas. Nunc enim impensiùs te delectat Laconismus: nunc variâ verborum suppellectile orationem locupletas. Nihil tamen (ut verè dicam) adhuc reperi, quod abhorreat à castimonia linguæ Romanæ; neque est ullus, qui sermonis tui puritatem non deo cularetur, nisi quibusdam molestum & grave esset auditu, quòd pleraque triduo tibi fingas elaborata, in quibus tamen temporis multum & operæ collocâsti. Hâc ostentatione si careres, nihil daretur tibi probro: at dum ingenii gratiam studes demereri, otiosam lectorum in te garrulitatem excitas, suscitásque: & facis, ut immodicis nugis obstrepant arrogantiæ tuæ. Quare vide, nè dum tibi places, multis displiceas. Vale.

Epist.

Epistola 30. 19

HActenus aures tuas verbis onerare non destiti, ut & tandem desineres, & tandem aliquando ad virtutes expergiscereris. Quod te facturum dejeraveras, si venia tibi condonaretur culpæ. Condonata est, & puerilem stultitiam omnes connivente oculo dissimulavimus: neque tamen experimur te factum aliquanto meliorem. Si tui sceleris te non pudeat, periculum est, nè ea mali suboriatur consuetudo, cui, cùm velis, mederi nequeas. Interrupi interim negotia mea, ut honori tuo consulterem: nec me quidem pigebit hoc fecisse, modò resipiscas tandem, ac dementari desinas. Sin pergas semper facere, ut cœpisti, finem faciam exhortationibus. Liberum tibi relinquetur, utram sequaris viam, voluptatis ne an virtutis. Demum si casu aliquo infortunium feras, aliorum esto judicium, quis fuerit in culpa. Vale.

Epistola 31.

CUm ea ferè sit omnium natura, ut suarum potiùs rerum quàm alienarum sagaces sint: adeò etiam utilitas tua semper mihi fuit curæ, ut vix effluxerit momentum, quo me ceperit tui oblivio. Quare non ægrè feras, aut ab amore tui me recessisse arbitreris, si interim vitiis tuis irascar. Reclamavi, facetus quòd illiteratis quibusdam fabulis tempus contereres. Sed hoc ipsum feci, ut aliud studium complecterere, unde plus frugis aliquanto referres. Et si non putarem tibi probatum iri quæ dico, sanè missum te facerem. Hoc unum tibi persuadeas, me tui semper studiosum fuisse, & qui te ardentius amet esse neminem: sed cùm video famam tuam apud verbosas hominum linguas periclitari, tacere nequeo: neque si vellem, permitteret tuæ laudis desiderium; quo dispeream, si quid unquam ardentius cupiverim. Vale.

Epistola 32.

Quatuor abhinc annos frequentiùs literis te salutavimus, neque tamen certiores sumus tacti rerum tuarum. Quid sit in causa conjectare non possumus. Credibile non est, tantis te negotiis districtum fuisse, ut tanto tempore nullum omnino scribendi otium potueris tibi furari. Aut ergò nostri te cepit oblivio, aut negligentiæ culpâ non cares. Quamprimùm enim te monuimus, ut non solùm scriberes, sed ad nos ipse revertereris, & matrem capulo vicinam reviseres. Si venires, amici omnes, quos longa tui fatigat expectatio, animi curas discuterent, incolumitati tuæ gratularentur, obviis te manibus exciperent, & longâ salutarent præfatione. Meditare, quanto ipectandi tui desiderio ardeant omnes. Nullâ non horâ de te loquimur, & vitam nobis acerbam putamus, quòd tamdiu consuetudinis tuæ fructu careamus. Propterea, si nos amas, fac nobis aliquantulùm videndi tui copiam. Vale.

Gymnosophistorum consuetudo laudabilis. Amasis regis Ægypti probanda sanctio.

Epistola 33.

Laudabilis mihi videntur Gymnosophistarum consuetudo, apud quos pueris, qui nihil quotidianæ frugis afferunt, cibus denegatur. Nec minùs probanda est Amasis regis Ægypti sanctio, quo edicto jussit, ut singuli quotannis apud cujusque præfecturæ præsidem ratiocinarentur, unde viverent: eisque mors inferretur, qui non facerent. Quod utinam nostro quoq; seculo observaretur: Non tot passim nequam, & nihili reperirentur nebulones, quot ubique ferè gentium reperiuntur: quibus nullum est aliud negotium, quàm ut prona & obedientia ventri pecora toto die crapulari, aut alienæ insidiari vitæ. Quorum perditos mores quotiescunque memoriâ repeto, videre videor desolatam & multis madentem lacrymis Justitiam, quæ & principum negligentiæ irascatur, & Senatum jam sepultum somno, aut conniventem arguat.

guæ. Et nisi obviàm ab omnibus properè eatur, resistatúrque pullulantibus abunde flagitiis, in tantum se propagabit iniquitas, ut nullus sit futurus virtuti locus. Actum erit de bonis moribus, exulabit probitas, & improbitati jus relinquetur sedendi in Orchestra. Proinde Cornel, si quidem me amas, (ut amas) cave nè eorum numero adscribaris qui naturam sui partûs pœnitere faciunt & antiquissimum illud chaos confusis adhuc elementis appetere. Da operam, ut cùm parentes tui interrogabunt quid profeceris, dignus reperiare qui vivas, & quem ament. Hoc si feceris, neque te pigebit feciſſe, neque illos bene de te meruisse. Vale.

Epistola 24.

NAturâ ferè comparatum est, ut quo quisq; majore sit doctrinâ, hoc & superbiâ magis, & supercilium severiùs contrahat. Nec sanè mirum. Nam & volucribus quo plures sunt plumæ, hoc sublimiùs in auras efferuntur. Et pavones hoc sese mirantur magis, quo latiùs flabellum proferunt. Sed est hominum genus, qui cùm sint elementarii, & bonas literas nè a limine quidem salutârint, se tamen omnium primos (si diis placet) haberi volunt; ferúntque ægrè, quòd non æstimentur pluris, & quòd quaquaversum transierint, transeuntibus non assurgatur. Cujusmodi erat nescio quis magistellus & grammatista, qui, audiente nuper idiotarum & vetularum turbâ, multis fabulis sic strepebat immodicè, ut importunis illis commentationibus populo esset admirationi, & magnam doctrinæ opinionem sibi mereretur. Huc ergò cùm ejus videndi causâ certatim omnes convolarent, cœpi protinus percontari, quid illud esset. Eodem omnes ore respondérunt, alterum & mundo redditum Ciceronem. Tunc ego cum reliquis accessi ut percontarer, verum esset, néne, quod

de

de nebulone sibi persuaserat vulgus. Sed, dii boni, quàm nihil inveni, cùm accessi proximè! Vix orationem proferebat, in qua non tot essent barbarismi, quot dictiones. Cùm ego nugis illis ali quandiu fatigatus pertæduissem, temperare mihi non potui, quin eum suâ sede dissturbarem: quod cùm fecissem, parùm abfuit, quin delusa nugis plebecula in me saxis irrueret: tot jam illefumos vendiderat turbæ, tot veneficiis universum excantaverat theatrum. Quod quotiescunque memoriâ repeto, non possum nostro seculo non irasci, cui non sit aliud in doctorum litoris discrimen. Vale.

Epistola 25.

PLerunq; mihi doluit, quòd conveniendi tui nulla sese offerret opportunitas. Eram enim nescio quæ tibi dicturus, in rem tuam magnopere spectantia. Paucis abhinc diebus pater audivit, te voluptatibus irreticum unquè adeò, & illaqueatum, ut jam virtutes omnes aspernatus fueris, ac æstimaveris nihili. Vale.

Epistola 26.

ESt genus hominum, quorum utilitati dum consulitur, se præbere gravantur docites, ità ut videantur habere minus cerebri, quàm cimex sanguinis. Nihil tibi blandiar, nec oleum (quod dicitur) in auriculam tibi instillabo: sed mihi videris unus ex iis qui nec scelera sua vellicari, nec viscera sibi tangi volunt. Novissimè cùm me consuleres, ad quem vitæ scopum arcum intenderes, vetueram te, nè insectareris aulicos istos palpones, qui pellace vulpe benigniores, & in ostio tantùm formosi, aureos montes pollicentur, & à tertio usque jugere manus porrigunt, his tamen sæpenumero fucum faciunt, à quibus ampliss. ima acceperunt munera. Nescio quâ diluendi tui sceleris fiducîâ consilium meum mauci feceris: hoc ipsum tamen est tibi maximo malo futurum. Nescio quàm

quàm austerum sit inculpatè vivere, ubi probitas & virus exulant? In aula qui Arabicè olent, & in cute sunt purpurati, intùs ulceribus & leprâ scatent. Postremò, videtúrne à virtute alienum, in multam noctem pergræcari, in alea pernoctare, ære alieno obrui, nihil non inhonestum audire? Et nè multa, nihil est non probrosum. Oportet in primis ab alterius jussu pendere. Religiosè & ad anxietatem usque observandum est, non tantùm quid verbis jubeat dominus, aut imperet; sed quid nutu significet, aut digito crepet. Alienâ vivendum quadrâ: Bullatis nugis aures sunt præbendæ: unicuique virtuti mittendum repudium. Nihil dicendum est, quod aures tyranni gravet. Si caleat, æstuandum est; si frigeat, tremendum: & plerunque cùm diuturnam servitutem serviveris si in ipsius iram impingas, ob rem nihili, ob floccos ob vitiosam nucem te relegabit, perinde ac vilissimum Canopi vernam: nec primorum laborum stipendium extorquere poteris. Jampridem te hujus rei monueram: tamen verba mea nihili fecisti. Si tui infortunii fueris autor, æquanimiter feras. Æquum est enim, ut faber, quas fecit compedes, ipse gestet. Vale.

Epistola 25.

MOris est mihi, ubicunque locorum vixerim, eorum semper reminisci, quorum beneficio bonæ literæ, injuriâ temporum priùs sepultæ, reviviscunt paulatim, & repullulant. Nec sanè mirum: Nam meâ quidem sententiâ non minoris (minoris autem? imò verò longè plusis) æstimandi sunt, qui linguam Latinam à morte vendicant, & pristinæ restituunt dignitati, quàm qui civitatibus amplissimis jugum servitutis excutiunt, redditâ libertate. Sed est hominum genus, qui cùm rudere magis, quàm loqui noverint, probis eruditorum votis & conatibus renitentur, [illegible] nè optimæ se propagent disciplinæ.

Quanti æstimandi qui linguam Latinam propriæ restituunt dignitati.

In

In quos si reclamet aliquis, Deus bone, quibus verborum contribus fulminabunt? quot plaustra convitiis onusta revoment? Non tantùm non assurgent autoribus renascentis eloquentiæ, sed factâ velut conjuratione in eos certatim confertimque dimicabunt; neque priùs concutere parietes theatrorum, verbisque obtundere desistent, quàm sui similes ad latrandum in laudabiles illos linguæ Latinæ candidatos, & redivivos eloquentiæ Camillos excitaverint. Diceres esse Gothorum Vandalorúmque reliquias, quæ in Romanam Rempublicam arma pararo, rescarcire, suisque barbarismis rogarum sermonem corrumpere velint. Quare autem velint non video, nisi quòd fortè verentur, ut ne qui suis nugis idiotas priùs eluserunt, & agrestibus imposuerunt ingeniis, re de unte Minervæ principatu ridiculi fiant, & ipsis etiam contemptibiles, quibus priùs fuerant admirationi. Sed longè suâ spe fallantur. Nam si suscitandæ semper eloquentiæ animum adjecerint eruditi, tantúmque oporæ, quantum jam ceperunt, barbaris hujusmodi retrudendis collocaverint: non est mihi dubium, quin pudore deterriti hoc genus Gothi causâ casuri, ac arenâ cessuri sint, & ad extremum sese in pedes daturi. Quòd si suis ineptiis contenti viverent, neque cæteros hominum eodem cuperent sordere luto, essent quidem videndi, non tamen tanto odio habendi. Verum (quod omnium multò turpissimum) cùm nullo non verbo solœciissent, indignanter ferunt, non omnes eâdem infanciâ iisdémque barbarismis juvenari & ineptire. Et (quod magis videas) sacras literas eo esse fato arbitrantur, ut cum his stare nequeat regina rerum eloquentia: quasi Hieronymus, Ambrosius, Lactantius, Athanasius, & alii plùs sexcenti barbarè semper sint loquti, aut eloquentiam cum Theologia non item conjunxerint, ut nescias utri duarum magis debeas. Quiescite, quiescite philosophastri; nostræ omnium aures

Invehitur in barbaros

aures vestris jam deliciis callent. Magno vobis malo futurum est, nisi à suscepto in literatas literas bello pedem retuleritis. Nam ut numerosas Xerxis copias pauciſſimæ Græcorum turmæ pepulerunt: ità & pauculæ eruditorum centuriæ infinitas vestræ gentis Vandalicæ myriades nullo negotio. & victoriâ expugnabunt inruentâ Ridiculum est, quod publicè exclamatis theatro, renasci hæreses, Antichristos surgere, fidem catholicam ruinam minari. Qui (malùm) religionis hostes reviviscunt? hinc, qui ex Græcis ad verbum docent Latina? Quieta erat fides, quis eam commovit? Vos plebeculam in re nihili concitatis, ut eruditis terrori sitis: monstra confingitis, quæ nec fuerunt hactenus, nec posthac sunt futura: neque est quisquam, cui à satyris vestris securo esse liceat, quique loquacitatis vestræ retia possit declinare, cùm audiente vernularum turbâ sermocinamini: ceu verò ad serendum ocymum siti nati, & major quædam maledicendi libertas vobis, quàm cæteris mortalium sit concessa. Quòd si quisquam reluctari fatagat, aut eâdem tragulâ vos referire, tantisper illatrabitis, dum rudi vulgo persuaseritis, eum vel cervicem matris rupisse, vel in patrios miniisse cineres. Et (quod pejùs odi) neminem putatis dignum, qui vestra vestigia (si diis placet,) lambat & osculetur: quasi verò legitimi sitis naturæ filii, nos spurii tantùm; aut sit aliquid in vobis doctrinæ, quod nemo quisquam sperare audeat. Si eloquentiam creditis viliorem, quàm cui vacari debeat: respondebo, vos similes esse procis Penelopes, qui cùm dominam assequi non possent, ad ancillas divertebant. Vos quoque infirmitatis vestræ conscientiâ deterriti, quoniam ad eloquentiam, ut ad solem noctuæ, caligatis, ad quæstiones quas Fabius Ceraiinas vocat, crocodilinosque divertitis syllogismos. Quos rametsi vestrûm plerique inutiles faceamus, neminem tamen

habendum

habendum in pertio purabitis, qui futiles hoc genus nugas nesciverit. Nunc (nè multis agam) si sapitis, veteris insolentiæ cristas retundite. Secùs, non deerunt, qui tanti fastûs pertæsi, acutas sibi sagittas esse, suis vulneribus sanguinem sequi, se domi urbinam habere (ut vos machæram) doceant, resciturque non esse defendendam glandem, reperto jam tritico. Vale.

Epistola 38.

EGo cùm rerum tuarum studiosus, utique longè amantissimus semper fuerim, nec ullum obsequioſi hominis officium tuâ in re prætermiserim, speravi, imò verò intrepidè mihi sæpenumero pollicitus sum, te mei perpetuò fore memorem; ac si quando novercanti fortunæ Boreas mihi insultaret, eum te fore qui in accepti beneficii hostimentum primus adjutricem manum mihi porrigeres. Sed dii boni, quàm longè mea me fefellit opinio, dum te mei memorem expectavi, qui tui dememineris! dum, inquam te rebus meis adjutorem speravi, qui tuarum, plerisque mirantibus, imò verò illudentibus, nunquam satagis: quin omnia, quæ multa parentum sudore tibi parta sunt, avide consumas, & cum flagitiosis hominum corruptissimorum gregibus universum patrimonium stultissime profundas; &, quod longe detestus, & ab humanitate magis alienum videtur, patris defuncti oblivisceare, cujus viventis labor tibi omnia peperit: qui te suavissimè educavit, effusis charitatis habenis amavit, tibique omnia, quæ ad bene & beatè vivendum pertinebant, ubertim semper & ambabus suppeditavit manibus. Cui jam cadulo instanti, & (quod dici solet) alterum pedem in cymba Charontis habenti, fidem dederas, te annuis parentalibus ac sacrificiis Deo immolaturum. Quinetiam dum mortui cadaver per sandapilariorum

pillarios efferreatur, ejulabas, vociferabaris, & ad ravim usque clamitabas, ità ut pro eo vitam paciſci velle videreris. Nunc autem, ubi fides vivenți præstita? ubi simulata pietas cadaveri exhibita? O ingratæ mentis juvenem! O perditissimum adolescentem! Nihil sanè jam conqueror, quòd mei dememineris, quem parentis cepit oblivio. Jam quoniam in nequitia tua ità occalluisti, ut lapideam magis, quàm humanam videaris effigiem indutus, pluribus te verbis hortari desistam. Vive utlubet, egerise; ut volueris, profunda, perdas, pereas; nihil ad me futurum. Sciveris tamen ex Pittacii sapientis dicto Tales te habiturum liberos, qualem erga parentes te præstiteris. Vale.

Epistola 39.

POlitioris literaturæ viri, multaque lectione exercitii, qui de liberis educandis libros ediderunt bene & doctè mihi instituisse videntur, ut infantibus adhuc vagientibus studiosæ adhiberentur nutrices, quæ eos cibis mollioribus, utpote lacticiniis, suaviter pascerent; nè si duriusculos ori tenero fortasse inculcâssent, flaccidæ adhuc & bullâ fragiliores maxillæ dentibus immunes non frangerent, aut molliores pepone stomachi non decoquerent. Cautè siquidem observârunt, tenellum corpus, vix bene compactum, esculenti paulò asperioris non esse capax. Hunc ritum, qui de erudiendis pueris aliquid reposuêre itidem observari voluerunt, ut videlicet rudibus erudisque ingeniis, quæ sunt veluti tabula rasa, in qua nihil depictum est, præficerentur viri moribus non minùs quàm doctrinâ conspicui: qui nutricibus nihilo asperiores, ipsos primis literarum eduliis, utpote minutulis elementis imbuerunt, atque animum virtutibus perinde ac doctrinâ formarent, excolerent: non ignorantes eos arduis oneribus non sufficere,

cere, quorum vires modicis etiam rebus succumberent: eos præterea majoribus disciplinis non esse idoneos, qui in ipso vestibulo deficerent. Cognitis demum elementis liminaribúsque literis, grammatices rudimenta studuerunt his inculcanda, quò facilius rationem grammaticam, licèt ornatu & cultu immunem, contexerent. Quod ubi facere jam probè scivissent, orationibus partim solutis, partim pedestribus, lepôrum & venustatis succo affatim delibutis, componendos voluerunt: ut imitatricis instar simiæ alienis inhærerent vestigiis, quódque ab aliis factum inspicerent, ipsi facere, aut saltem æmulari à tergo & eminus conarentur. Hoc uno motus argumento, cùm pridie hujus diei audiissem, Petroni charissime, te ad artis dialecticæ studia remis velísque aspirare, non potui, utilitatis tuæ semper studiosus, quin id desiderium literis conarer excutere; difficillimum factu suspicatus, te illius succos ebibere, qui aliarum artium parentis rivulos vix bene labellis primoribus degustaveris. Nec enim te latet, caduca & fragilia architectorum fore ædificia, quorum debile fundamentum extiterit. Agedum ergò, priusquam immaturis condescendas affectibus, sagaci examine perpendas, quid tibi sit utile: neque quicquam pares extruere, priusquam stabili fulcro illud solidaveris: Futurúmque dubio procul expecta, te à cunctis artibus longè exulaturum, si hanc à te flocci factam proscripseris, proscriptam floccifeceris. Cui enim, per deos immortales, idoneus videberis disciplinæ, si hanc (Grammaticen dico) ignores? Quid ad stomachum tuum faciet rivus, cujus fons tibi odiosus fuerit? Eris juris Civilis aut Canonici peritus, qui Latinarum dictionum sensus ignoraveris? Callebis physicas rationes, qui verborum etymologiam nesciveris? Extricabis difficiles sophismatum nexus, qui apertissima quæque explanare nequiveris?

Grammaticam discere pernile.

Scru-

Scrutaberis cœlestes & altissimas Astrologiæ aut Theologiæ causas, qui quæ infima sunt & pedibus tuis vicina contemplari nescieveris? Degustabis arborum, herbarum, unguentorum ac radicum succos, cui odiosa fuerit primarum literarum delibatio? Aliorum morbos unguentis aut antidotis repelles, qui tuæ ignorantiæ remedium adhibere neglexeris? Declamabis in senatu, aut ages in theatris, priusquam in schola loqui didiceris? Aliisne persuadebis, qui, quæ tibi prævides utilia, suadere nequiveris? Perpende, velim, & in memoriam aliquantisper revoca ex majorum annalibus, quàm frugifera, quàm jucunda sit artium humanitatis lectio, cujus amœnitas, lepos, suavitas Italos (à quorum scatebris linguæ Latinæ rorem primùm constat emanâsse) ità pellexerit, ut parùm gravatè tulerint, cæteras omnes disciplinas à se rejici & eliminari, ut has obviis ulnis amplecterentur, harum odorem assiduis naribus olfacerent, saporem linguâ inexplebili degustarent, venustatem labellis arctissimè compactis deoscularentur. Quotusquisque etiam Philosophus aut Sophistes in ipsis etiam Italiæ penetralibus comperitur? Quot illic Medicos, quot Astrologiæ peritos, quot Jurisconsultos invenies? Nullos sanè, aut paucos. Concrà verò poetarum nominibus civitatum compita ebuillunt. Rhetoribus ac declamatoribus vix theatra sufficiunt. Grammatico non capiunt scholæ. Historicorum verbis passim locorum compita fulminant. Novus quotidie Servius nodosos enodat. Novus assiduè Valla muscosos emungit: & (ut semel dicam quod sentio) laudanda videtur Italorum Latini sermonis parentum constantia: qui (quòd hasartes cæteris jucundiores semper credidêre) ab earum castris nunquam defecerint. Legimus oratorum principem provectæ jam ætatis Tullium, Rhodis præceptoribus sese recoquendum tradidisse: quin & eadem ax-

Italis gravissima artium humanitatis lectio.

Itali sermonis Latini parentes.

res à priſcis Regibus tantopere excultas, ut liberos ſuos præceptorum ferulis ac flagris, perinde ac infimæ ſortis aut conditionis peregrinæ puerculos, ſubmitti voluerint, ipſòsque inſtitutores ampliſſimis plerunque muneribus cumulaverint. Sic Marcus Antonius Imperator Frontoni Philoſopho, quem dicendi præceptorem habuerat, ſtatuam erexit: ſic Scipio Africanus Ennii ſtatuam ſepulcro ſuo imponi, ſic Archelaus Euripidem ſibi convivam adeſſe, ſic Trajanus Romam ingrediens Dionem Pruſium curru ſuo donatum honorari, ſic Ptolemæus Philopator templum Homero dedicari, voluerunt: Sic denique (ut à peregrina ad domeſticam tranſeamus hiſtoriam) Clotharius Saragoſillum ludi magiſtrum, quòd Dagoberti filii ſui pædagogus eſſet, Ducatu Aquitanico donavit. Hæc & alia permulta, quæ adduci poſſunt teſtimonia (ut opinor) ſufficiunt, quæ artes humanitatis attentiùs excolendas in animum (niſi lapideus fueris) inducant. Verbis meis igitur acquieſcas velim, qui nihil tibi non utile, non frugiferum conſulam. Id ubi feceris, meo in te amori, licèt infinitus propè fuerit, plurimum incrementi adjectum periclitabere. Vale.

Clotharii liberalitas in filii ſui pædagogum.

Epiſtola 20.

REm à me tibi frugiferam, nedum jucundam ſemper factum iri opinatus, ſi, parentis inſtar, quod ad animi tui cultum & morum honeſtatem pertineret, dictim tibi legendum, ac pro ſuaviſſimo delibandum eſculento proponerem: ſtatui apud me breviſſimis ſæpenumero codicillis (quoniam id etiam quotidiano penè convitio efflagitabas) quid tibi laudi, quid utilitati futurum; contrà, quid bonori tuo fuliginem & tenebras inducturum ſit, aperire: quò certius meæ in te benevolentiæ, licèt tibi tuis unguiculis notior ſit, periculum adhuc faciam. Feciſſe au-

tem operæpretium videbor, si priùs omnes in te vitiorum favillas funditus extinxero, quàm te ad virtutis studium inflammare studeam: si, inquam, docti agricolæ instar, priùs tribulos, lolium, carduos, & urticas radicitus extirpavero, quàm purgatissimum & purum tritici granum sulcis immittam. Inter cætera, quæ nomini tuo magnopere efficiunt, primas sibi vendicat ebrietas: quam ideo primùm eliminandam censui, quòd ea rationis usum hominibus excutiat, vitiis omnibus incrementum præstet, virtutibus ortum & nutrimentum impediat. Hinc eò facilius eam claustris tui corporis interdicere speravi, imò & mihi sum pollicitus, quòd non ignores, vinolentiam rabificum multis venenum fuisse. Quis enim nescit, florentissimis civitatibus & opulentissimis earundem incolis perniciosam & exitialem fuisse? Quis nescit, Trojam multis antè temporibus ineluctabilem, & Martis rabie indomabilem, sepultis vino Phrygibus captam fuisse? Quis ingentes Rutilorum copias à Nisо & Euryalo præter vindictam jugulatas? Romam à Brenno Senonum duce, obrutis Baccho civibus, incendio datam? Fuitne & contagiosa summis etiam Principibus hæc temulentia? quâ autore Antiochus magnus hyeme totâ vino & Venere contritâ profligatus, Olofernes à Judith muliere interemtus, Polyphemus ab Ulysse excæcatus, Deiphobus à Menelao interfectus, Alexander ab Iola pincernâ veneno potatus, Cynaras filiæ incestu contaminatus, Bonosus Imperator à Probo superatus, ac suo sibi laqueo jugulatus: Athamas, Lycurgi, Agavæ, Penthei, filiorum sanguine pollutus; Anacreon acino uvæ passæ suffocatus, Lacides Philosophus nimio haustu obrutus; Cyanippus à Cyane, Arruntius à Medullina, filiabus occisi creduntur. Infinita propè testimonia, quæ inexhausto orationis stylo mihi suppeditarentur, in medium evocarem, nisi hæc satis

Incommoda quanta ex vinolentia oriantur.

esse arbitrarer, quæ vel temulentiam omnem tibi adimerent, aut saltem aliquâ ex parte refrigerarent. Perpende, velim, & apud te sagacius paulò contemplare, quid indè veneni pullulet, quanta exhaletur mephytis. Obruti vino sensus hominem gliribus somnolentiorem efficiunt, è gradu mentis dejiciunt, & rectam tollunt de cardine mentem. Resipisce igitur, & ab hoc exitiali veneno linguam revoces: aut si tactu tibi videatur difficile, eo prorsus abstine, quod tamdiu tantopere dilexeris, nè saltem scythisses, id est, Scytharum morem imitere, qui nectar vel meracissimum Acheloio poculo nuncuam diluunt: quin (ut scribebat Androcydes Philosophus ad Alexandrum) memento, cùm vinum potas, sanguinem te bibiturum: nam cicuta homini venenum est, cicutæ vinum: hoc est, considera, quanta vini vis sit, ut veneni sit venenum. Vale. Datum ex ædibus nostris, pridie Calendas Decembris.

Epistola 41.

FAcit tua in omnes vel ignotos comitas, nedum in liberos humanitas, pater colendissime, ut, quamvis præter hoc corpus, & quicquid in eo est, tanta semper abs te acceperimus obsequia, plura semper diem appetere non erubescamus. Quinetiam ità naturâ comparatum esse non ignoramus, ut (autore Virgilio) omnis in Ascanio chari stet cura parentis. Contrà verò liberorum spes omnis in parentibus, veluti nautæ refugium in anchora constituta permanet. Audaciores igitur paulò in his, quæ utiliora nobis fore conspicimus, vel ob id unum facti sumus, quod pictorem in excolendis morticini imaginibus, simulacris fictilibus, sensu & animâ vacuis, non auro non argento, non denique pretiosissimis parcere pigmentis conspiciamus. Validius igitur argumentum [illegible] nobis visum si, nec patrem in excolendis su[illegible] animat

animatis imaginibus debere facultatibus parcere, intrepidè quæ ad ingenii nostri, nedum corporis cultum pertinent, exposcimus, te nihil in his, quæ ad ornatum nostrum spectant, pictore tenaciorem expectantes. Nè autem diutius te pendulum remoremur, lucidiùs quid verba hæc nostra velint aperiemus. Defecimus à primo præceptore, quem, dum rusticaremur, meniæ tuæ convivam adhibuisti: nunc sub alio militamus, primæ iridem classis præfecto, qui discipulos, solutâ partim orationis venustate, historiæ partim floscul is expolire satagens, Fabium Quintilianum & Cæsaris commentarios assumpsit legendos: nec tamen ità assumpsit, quin revocato calculo facilè recantet, si alios ad stomachum tuum & palatum magis facientes eidem legendos injunxeris. Hoc tamen præ cunctis elegit, quòd Quintilianum, licèt mendosum & maculis scatentem, ab omnibus laudari; Cæsarem, ut historiæ domesticæ scriptorem, à paucis, imò nullis reprobari videat. Né autem à majorum vestigiis abberrare, & (quod trivialì fertur adagio) cornicum oculos configere, & sexagenarios de ponte dejicere videretur, sex novissimos Æneidos Virgilianæ libros explanandos & ad finem (superis arridentibus) deducendos accepit: testatus Lucanum, Silium, & Statium, ut duriusculos; Mantuani carmen, ut paulò flaccidius, à plerisque non usquequaque probari; unum Maronem heroici carminis scriptorem, ab omnibus (nullo reclamante) laudari, amari, deosculari. Nunc igitur, pater, æquissimè perpendas, videatúrne utilis horum autorum lectio quam si probaveris, da operam, ut condiscipulis proficientibus oscitantes non pigritemur, pigri non oscitemus, sed novis actuum codicibus cæteros omnes cursu & lectione prævertamus. Vale.

Cornicum oculos configere.

Epistola 41.

STomachum mihi aliquantisper movit, ac bilem excitavit multidica illa verborum tuorum licentia, quâ me ut merulentum & vino marcentem, & (quod dicitur) ad ambas usque aures ingurgitatum severiùs incessivisti: movissesque acerbiùs paulò, nisi indubitatâ fide mihi compertum esset, te non morbo animi, aut livoris stimulo ductum id egisse; quin potiùs, ut me tibi jampridem obnoxium, ampliore semper obsequio demerearis. Ego sanè inficias neutiquam iero, me præter modum vinolentiæ delictum fuisse; eâ tamen in re culpæ meæ veniam eò facilius me exoraturum spero, quòd non ignores, nemini tantæ esse probitatis hominem (fuerit licèt diis ipsis proximus) cujus vita aliquantulis vitiorum tenebris non obnubiletur. Æneam sua commendat pietas, dedecorat proditio. Alexandrum bellica virtus extollit, deprimit ebrietas. Solomonis prudentiam quisque laudat, lasciviam nemo non vituperat. Neque tamen propterea licere mihi existimo, sceleratis aliorum vestigiis impunè ut adhæream: verùm id unum summopere abs te oratum vellem, ut convitiis aliquantò mitioribus me increpares. Non sum pectoris adeò obtusi, ut verbis humanis non molliscam. Cæterùm quoniam me à potu nimio multis & immodicis sermonibus deterruisti, te deprecabundus postulo, ut prolixiore orationis stylo mihi adaperias, & enarres, quid contraria ebrietati & crapulæ temperantia utilitatis afferat. Secùs haud facilè mihi persuasero, fugiendam esse prorsus vinolentiam: quam semper (absit tamen verbis tuis contraniti) non solùm jucundam, sed & utilem mortalibus existimavi: nec existimavi tantùm, sed ex receptæ fidei auctoribus, in omni doctrina locum facilè principem obtinentibus, collegi. Ennius in primis, Horatiano testimonio succinere,

cinere, & calculum adjicere volens, mero dispumans ad carmen promptior extitit: quin & Cratinus asserit, Nulla placere diu, nec vivere carmina posse, quæ scribuntur aquæ potoribus. Mnesitheus quoque vinum animæ & corpori robur addere testatus est. Quòd si horum testimonia, quòd profani fortasse autores tibi videantur, usúsque déque tuleris, Christianæ religionis cultorem Baptistam Mantuanum tibi adjiciam, qui Faustum pastorem ità loquentem inducit,

Ednius nisi votus carmina scribere non solebat.

Vina sitim minuunt animis, doloribus obstant.
Vina ut amicitias, vires ita corporis augent.
Funde iterum: potare semel, gustare: secundus
Colluit os portus, calefacta refrigerat ora
Tertius: arma siti bellumque indicere quartus.
Aggreditur: quintus pugnat: victoria sexti est:
Septimus (Oenophili sensis est doctrina) triumphat.

Nè igitur laborem tuum hac in re mihi adhuc deneges: quin ubi crastina fulserit hora, epistolam ad me remittas, quâ lucidiùs omnia verbis complectare. Cæterùm pridie hujus diei ad aures meas pervenit, te libris affluere compluscullis, quos ut minimè tibi idoneos nunquam revolvas, sen in seriniis putrescere, cum blattis ac tineis rixari permittas: hos velim properè ad me curares deferendos, nè non sit, quo corporis & ingenii mei vires exerceam. Vale.

Epistola 42.

VIX satis (ut opinor) verbis exprimi posset, in quam profusum ac vehementem risum me vel invitum traxerit novissima, quam ad me dedisti, epistola, notissimum equidem tuæ excitatis argumentum præferens, longéque notius exhibitura, si ità semper excutire, hallucinari, ac desipiscere, ut occœpisti, pergas. Ego verbis quàm fieri potuit humanis satis, ut opinabar, studueram te a vinolentia

cæteriſque permultis id genus flagitiis deterrere: quòd certò ſcirem, nullum ad virtutes, non eradicatis à ſtirpe vitiorum fomentis, aditum mortalibus patêre: mihíque adeò præter ſcrupulum pollicebar, te in meam ſententiam, non pedibus modò, ſed manibus quoque ac toto corpore deſcenſurum. Verùm quis me oleum & operam perdidiſſe non fatebitur? dum te ab his, quæ perniciosa fore tibi conjiciebam, divertere ſtudui, & ad ea, quæ profutura opinabar, hortatus ſum; cui verbis meis, ut aliquantò ſuperioribus, ac conſilio importunò, parùm fuit non acquieviſſe, niſi & reprobanda quorundam Epicureorum teſtimonia ad vinolentiæ tuæ & erroris tuſcimentum adduceres: quaſi verò delicti cauſam expurget erroris alieni teſtimonium, cæcisque viſum reſtituat alienæ cæcitatis probatio. Sed Chriſtianæ religionis cultor Mantuanus vinolentiam probavit, qui ſeptimum etiam hauſtum non denegat. Perpendas velim priùs, quàm quicquam crudum & impræmeditatum evomas, quemnam paſtorem his verbis inanibus effutientem induxerit: nònne quæſo, ut id otam & conſilii prorſus immunem? quòd ſciverit, quæ à ruſticis nihil præter aratrum redolentibus efferuntur, à ſapientibus non pluris quàm ventris crepitum æſtimari. Videberis igitur agreſti pluſquam ingenio natus, ſi ruſticii, perinde ac graviſſimi Catonis, frontis rugoſæ viri, probaveris dictum: eò quòd ad nequitiam ampliorem (quod dici ſolet) feneſtram tibi parafeceris. Quoniam autem efflagitas, ut amplioribus verbis tibi aperiam, quid contraria crapulæ, & corporum voluptatibus, temperantia utilitatis aut laudis afferat; Notius id (ut opinor) tibi fuerit, ſi priùs apud te mediteris, quid infamiæ, quid probri, quid ignaviæ afferant turpiſſimæ ac mellitæ voluptates: quas (ut ait Cicero) qui ſequitur, nomine tantùm homo, re

autem

autem bellua dicendum est: cujus sit proprium corpori inservire, & his solùm voluptatibus, quas tum è pastu tum è ventris quærit rebus. Turpissimum enim est genus hominum illorum, qui in ventrem projecti ac libidinem, veluti sues cœno volutantur. Nihil est ergò quòd ignores, hominem tantis laudibus ob temperantiam efferendum, quanto probro ob voluptates illas, quibus semper pœnitentia subsequitur comes, deprimendum esse conspicis. Temperantiam (nisi cornea fibra, aut jecur adamantinum, robúrque & æs triplex circa pectus fuerit) ut laudabilem probabis, si diligentiùs observes, quantam plerisque mortalium celebritatem, aut, ut verius loquar, immortalitatem pepererit. Non ignoras communi omnium suffragio perpetuò laudibus efferri Masinissam regem Numidarum, quòd centesimum suæ ætatis annum agens, semel tantùm in meridie cibum sumpserit; ut milites suos ad temperantiam suo induceret exemplo. Romanorum historiis Curium cœlo tenus efferri conspicis, quòd oluscúlis contentus viveret. Lycurgum nónne Regem ubique gentium nominari, quòd abstemius vixerit? Alios item prope infinitos per ora hominum volitare, quòd sibi hâc peste interdixerint? Cogant te igitur ad resipiscendum virtutis præmia, aut à flagitio deterreant scelerum opprobria. Nonne præterit, difficile admodum esse, contemnere voluptatem jam nobis insitam, & quæ affectuum nostrorum semper sequatur comes. Possunt tamen sensim vitiorum fomenta extingui, quæ momento uno extirpari nequeunt. Sed de his hactenus. Expetiveras nuper, ut libros, quos in scrinio putrescentes cum blatris tineísque rixari permitterem, ad te curarem referendos. Curavi, quòd etiam, licèt ab ostentatione procul positos, utiles tamen tibi fore suspicabar. Ego ubi majorem paulò studiis meis

meis quietem impetravero, ad te majora dare conabitur. Hos tu interim boni consulas. Vale.

Epistola 44.

Assiduis (ut accepi) lacrymulis faciem humectas, curis edacibus animum corrodis, verberibus crebris corpusculum diverberas, unguibus insanis faciem deformas, quòd natum eximio literarum amore flagrantem, (cujus prima ætas iter ad ingenii lumen manifestum ostendebat) fatali jaculo perculsum amiseris. Quod sanè audire, nedum pepeti, difficile admodum mihi visum est: parùmque abfuit (ità me stimulabat novi doloris rabies) quin interdum vulneribus inhonestis me mordicus mutilaverim: idque (ut opinor) fecissem, ni muliebrem quandam ejulationem olim parentum & amicorum exequiis inderdictum, lege cautum fuisse me monuisset Cicero. Ad id me urgebat indoles pueri eximia, mores probatissimi, & ingenuus pudor. Verùm cùm apud me sagacius paulò consideravi, stultum esse (ex Senecæ dicto) id timere, quod vitari neque; lacrymis remiseravi; quod ut facias, monitum te velim. Nôsti certiùs quàm ut moneri debeas, mortales omnes, etsi serius, morituros tamen. Parcarum ordo stat immobilis, fatum ineluctabile, immutabilis rerum dispositio. Sundas esse mortis aures, saxeum pectus, inevitabile telum conspicis. Nihil est ergò quòd te diutius animi excrucies; nihil quòd vehementiùs indoleas; nihil, quòd amplius Deos & astra voces crudelia. Esset hercle, quòd meritò posses conqueri, si minùs cum cæteris mortalium, quàm cum nato tuo factum conspiceres. Esset, quòd justè mortem ut injustam accusares. Verùm (ut ait Tragicus) est omnibus æqua, non superbiscis regum divitiis magis, quàm lacero mendicorum panno flectitur: nec frequentius aulas & tuguria, quàm turres & castra ingreditur

Stultum esse timere quod vitari nequeat.

greditur & expugnat : nec magis Iro, quàm Cræso, Curio, quàm Augusto se practicis inimicam. Non hanc fucatis declamationibus oratores, suavidicis carminibus poetæ, promiscuis pharmacis aut unguentis medici myropolæ, teretibus lanceis equites, pennatis missilibus strictisve mucronibus pedites, gemmatis coronis imperatores, non denique cuncti mortales rebus ullis mortem effugiunt, aut terrent : neque sanè honestius aut sublimius Regi, quàm pastori domicilium præparat.

Quantum quisque sui metitur corporis umbra
Impendens terræ: majorem non parat urnam
Principibus quam pauperibus rudibusve bubulcis.

Quin & urbes fortissimis munitas propugnaculis, templa variis extructa marmoribus, aulas Attalicis decoratas tapetibus funditus demolitur, evertit, dissipat. Cùm nihil igitur intactum relinquat, cui suæ acerbitatis virus non propinet, quod non tedicet telo : furorem moderare, bilem cohibe. Erat (faceor) quem luges, facili natus Minervâ, multâque jam lectione exercitatus : ità ut prosperè cum Latinis actum esset literis, si supervixisset. Cùm tamen fatalis necessitas ità exigat, ut unumquemque aliò migrare expediat, ejus transitum vultu sereno ac mini nè supercilioso perferre debes : quinetiam felicemillum censere, quòd non repentino (ut plerique à Plinio enumerati) obitu decesserit; sed diluctâ ac expurgatâ longo examine conscientiâ : quanquam nihil (ut conjicio) severâ dignum censurâ, brevibusque Gyaris & umbrarum carcere dignum perpetraverit. Quòd si tantus animi tui dolor nullis verborum aggeribus queat insuescere alienæ saltem constantiæ exempla te moveant. Anaxagoræ imprimis, qui, auditâ filii morte, nihil sibi no-

vum

vum nunciari asserait: quòd ex se natum mortalem sciret. Periclis item, qui duobus filiis intra quatriduum spoliatus, iisdem diebus vultu non magis moto, quàm si fuisset dura silex, aut Marpesia cautes, concionatus est. Æmylii Pauli, & Xenophontis postremò, quorum huic sacrificium agenti cùm nunciatum esset, alterum ex filiis natu majorem in acie cecidisse, coronam tantùm deposuit: percunctatus demum, quonam modo cecidisset; ut audivit fortissimè pugnantem interiisse, depositam capiti coronam reposuit, numina testatus, se ampliorem ex filii virtute voluptatem, quàm ex morte amaritudinem sentire. Ille, dum quarto ante triumphum suum Macedonicum die alterum filiorum amisisset, alterum demùm tertio post triumphum, jacturam illam æquo animo tulit. Id erat quod te monitum volebam, & à te precariò factum expetebam. Vale.

Epistola 47.

SÆpe & multùm apud me dubitavi, liceret nèene ad eos velut ad anchoram & asylum semper in adversis confugere, quorum suppetiis & patrocinio jam plerunque fuerimus adjuti: atque eò magis, quòd beneficium qui dare nescit, (inquit Seneca,) injustè petit; sitque ingratæ & minimè generosæ mentis accipere semper, largiri nunquam. Fecit ea res, ut nove emergente scrupulo, qui malè me habet, consilii tui suppetias adhuc emendicare diutius & cunctanter erubuerim: cùm jam tua beneficia in me tanta extiterint, ut si vitam pro tua unius dignitate profunderem, vix partem minimam videret assecutus. Cùm tamen monuit me Tullius, grati esse animi ei multum velle debere, cui jàm plurimum debeas: tanti tàmque prudentis viri dicto audacior paulò factus, timorem exui: neque adhuc turpe existimavi, ad te veluti Mecœnatem

tem

tem beneficium recurrere: qui si meritis tuis respondere, aut gratiam referre nequeam, agere saltem non desistam: eósque imitabor mendicos, qui, cùm acceptæ stipis mutuum referre nequeunt, benevolâ verborum actione rependunt. Is autem scrupulus, qui me mordicitus vulnerat, nocturnum somnum mihi adimit, severam faciem mihi exasperat, mèque, propè dixerim, de gradu dejicit, talis est: Insurgit in me rabiosæ loquacitatis, & contagiosæ virulentiæ clamosus quispiam detractor, ac pestifer libitinarius, satyricis armatus aculeis, teláque viperæo sanguine tincta gerens: quem nec verbis à me læsum, nec injuriâ affectum (testes verborum meorum Deos invoco) putaverim; sed (quod nunquam sibi persuasit (plerunque miris extulerim præconiis, meisque rebus, ac modicâ supellectile, quantulacunque fuerit, si eguisset, uti voluerim: is tamen, ut norunt omnes, passim locorum caninâ utens facundiâ, nomini meo illudit, genuino dente me mordicat, indelebile stigma mihi inurit. Hunc diceres quotidie totum perlegere Archilochum. Quod sanè perpeti, difficilius, ac molestum magis videtur, cùm quâ me accusavit culpâ ipse vacem, símque eorum, quæ mihi impingit, minimè conscius. Si ullâ verborum petulantiâ à me præter hunc fuisset irritatus, immeritò sanè viderer concueri, Qui paterer telis vulnera facta meis: Cùm præsertim Lacedæmonius Chilo præceperit, Proximo non malè dicas, si non vis malè audire. Verùm (repetere cogit doloris rabies) nunquam usquam à me factum dictúmve existimo, quare ità in me stomachari, succensere, invehi ac sævire debeat. Id tolerandum nècne fuerit, non satis scio. Tolerarem, nisi tacendo culpam præstare viderer, nisi etiam ab hoc me divertereat Publii mimographi poetæ verbum, scribentis. Veterem ferendo injuriam invitas novam. Te igitur plùs

quàm

quàm dici queat oratum velim, ut ubi primùm negotiis, quibus nunc districtus es, quietem impetraveris, aliquam consilii tui scintillam mihi porrigas; quòdque imponitur oneris, sponte suscipias: simul ut pleniore obsequio me tui amantissimum demerearis, simul nè id suffragii mihi denegans, sis delicti mei (quod alicui fortasse perpetrarem) autor conscius. Vale. Valetudinem tuam cura diligenter, & me semper ama, ut semper fecisti. Datum ex ædibus nostris, I V. Non. Jannarii.

Epistola 46.

SÆpe & multùm dubitâsse te asseris, esses nècne, si quando siniſter scrupulus animum tuum pressiùs vulneraret, ad me velut ancheram præsidii causâ confugiturus. Miror sanè, unde perplexa ista fluctuatio, & anxietas tibi primùm irrepserit, qui amicitiæ jure omnia tibi polliceri debuisse, quæ aut corporis, aut ingenii mei vires non exuperant. Esset, quòd cunctantiùs paulò hæsitares, si ulla in re quam amicum postulaveris, aut te repulsam apud me passum testareris, aut si in præstando vulneribus tuis medicamine tardiusculum me aliquando amicum præstitissem. Verùm (nisi fallor) cum me semper probâsti, qui (ut Periclis verbum mihi vendicem) paratus sum me rebus tuis accommodare etiam usque ad aras: quique conservandi tui causâ de via declinare cum Chilone non dubitârim. Dignissimum enim hoc mutuæ inter nos charitatis pignore te semper judicavi. Hæsitare igitur quiescas moneo, tibíque persuadeas, me (ut cum Terentio loquar) pedibus manibúsque omnia semper facturum, quò rebus tuis consulam. Quòd autem scribis, maligna quendam ac rabiosæ loquacitatis Zoilum in te contagiosæ virulentiæ dictim quicquam ubivis locorum evomere, quem nec verbis à te læsum, nec injuriâ affectum putes: vis quid in ea re utile facto

sentiam

sentiam ut tibi adaperiam? Socraticæ patientiæ tibi loricam assumas, frontem bacchare cingas, inconcusso vultu omnia patere, perpetere, & abstine, ejúsque verba non pluris quàm saturi ventris crepitus facias. Non ignoro, ideo duriùs bilem tibi ac stomachum movisse, quòd quorum te insimulat minimè sis conscius. In hoc hercle notius argumentum fuerit tuæ sapientiæ, si ubi clamosâ comminatione, verbísque jurgiosis ità ablatrat, ità cornicatur, elinguem Seriphi ranam te præstiteris. Quid enim huic homini bombilio litem dissuadeas? Quid serpentinæ linguæ venenum excludere satagas? Patere, patere, ac priusquàm temerè quicquam eructes, Tiberii Cæsaris modestiam in memoriam revoces, qui (ut testatur ille) post convitia malósque rumores, ac famosa de se ac suis carmina, firmus & patiens, dicere satìs habuit, in civitate libera liberas esse linguas oportere. Ad id te omnia philosophorum apophthegmata ac sententiæ invitant: Cleobuli imprimis, cum cavillantibus non esse insaniendum præcipientis. Quid, quæso, te lucri consecuturum speras, si cum jurgioso litiges, & (quod fertur) in puteo cum cane pugnes? Nihil sanè malè dicit, qui bene dicere non novit. Ejus igitur verba Zephyris committas. Clamet, obstrepat, crepet, increpet, nihil est quod tibi dari queat vitio, si pertuleris. Vale.

In Seriphi Insula ranæ mutæ sunt.

Cleobuli sententia. Adversus inporbos non est velitandum.

Epistola 47.

MAgni (ut video) verba mea æstimâsti, magni consilia fecisti, hominum stultissime: qui, quod tibi perniciosum semper fore prædicavi, excæcatus, stultitiæ tenebris involutus, perpetraveris. Parum tibi visum fuerat, juventutem innumeris propè flagitiis contaminare, nisi & summam tuis misceris impositurus, uxorem duceres: quasi verò odiosa tibi fuerit libertas, infantium clamor jucundus, quasi multo-

multorum curam appetas, qui tui tantùm vix curiosus esse poteras. Quid dicet homo antiquâ virtute ac fide, pater tuus, si resciverit, qui jam sacris mysteriis & cultui divino ab incunabulis te devoverat? Testor Deum atque hominum fidem, ad insaniam redigetur, vix erit sui compos, ità ardebit iracundiâ. Et cui dubium potest esse, quin, sicubi locorum te repererit, quingentos protinus tibi infringat colaphos, aut cerebrum tibi diminuat, aut te verberibus cæsum in pistrinum dedat? Quibus autem verbis ambire furentem conabor? Quæ prima exordia sumam? Quo affatu lenire studebo? Vociferabitur, scio, & me erroris tui conscium protinus exclamabit, arguet, detestabitur. Cùm enim interdum apud me juventutis tuæ jugem libidinem, prodigentiámque biliosus increparet, atque adeò execraretur, ut penè in capillos tuos vellet involare; apud eum te semper excusatum habui, dixique, juvenile id esse vitium, ac primævis omnibus commune, quod crescentibus annis facilè extirparetur: promisique perditos illos mores me tibi facilè excussurum. Dii boni, quid inquam dicet? Utri nostrûm gravius excandescet? utri durius convitium evomet? Utrumque sanè (ut opinor) pari culpæ dignum putans, furiis devovebit. Miserum me, quid agam? Hoccine etiam, hominum perditissime, fecisse debueras, priusquam amicorum cuiquam verba faceres? mihi saltem, qui te semper pari loco habui, quò & parentem; cui nihil unquàm tam arcanum intus latuit, quod tibi adaperire dubitaverim; Quid est quod in erroris tui fucinentum adducas? Quod huic malo remedium inveniet? Quid, cùm te arguet, referes? Si, priùs quàm quicquam moliereris, amicorum neminem consiliis tuis adhibere voluisti, cautiùs saltem præmeditari debuisse, quid aperis subibas, cui jugo cervicem inclinabas? jugo

dico,

dico: quod cùm vel cornibus excutere placeat, non liceat. Id auribus tuis incultatum si profundiùs volvas, ademptam tibi libertatem comperies. Te solum tui curiosum priùs esse opportebat: Uxoris posthac & liberorum cura erit habenda. In diem antehac vivebas: incœpto vix prandiculo matutino, cœnæ sequentis anxium te esse nunc expedit. Porrectis (quod dicitur) pedibus, & in utramque priùs aurem dormiebas: nocturnum somnum tibi posthac auferet domestica necessitas. O hominem inconsultum! ô tribus anticyris caput insanabile! Erit, polliceor, tempus, in quo stultitiæ tuæ pœnitentiâ ductus, & unguibus faciem tibi deformes, & matrem, cùm te pepererit, abortivum malles peperisse. Quid quæso, si amicorum verba nequiverunt suis aureis sententiis philosophi ab hoc non deterruere? Quid, primùm omnium tibi non succurrit Alexandrides, qui dicebat, Diem nuptiarum, omnium malorum initium? Nam aiebat, Si pauper divitem duxeris, dominam, non uxorem acceperis; Si pauperem, onus vitæ ferre non poteris, cùm pro uno duos sis nutriturus; Si turpem, dolebis; Si pulchram, habebis communem. Quid, inquam, Hipponactes & Chæremon non diverterunt? quorum ille duos dixit uxoris dies dulcissimos; Nuptiarum videlicet, & mortis: Hic, satius uxorem efferre, quàm ducere. Cæterùm quoniam veteri fertur proverbio, Serò Phryges sapere, tuo nunc infortunio sapias: & quam in te cudisti fabam, perpetere. Quod tibi propinasti venenum, bibo. Vale.

Multis sunt obnoxii curis quibus nupseint mulieres. Hor.

Uxoris dies duo dulcissimi.

Epistola. 48.

Quid causæ est, quòd novissimis tuis literis tartopere mihi succenseas, in me tam graviter exclames, tam acriter inveharis, tam furiosè sævias? Sùmne incendiarius pirata, sacrilegus homicida? nihil heroicè (ut suspicor) peccavi, nihil

commerui, nihil denique tanto dignum convivio perpetravi. At uxorem (dicis) parentibus, qui jam sacris mysteriis ab incunabilis me devoverant, ignorantibus, aut invitis potiùs, duxi. Quidni duxerim. Quis à protogamia hominem diverteret, cùm nec humanis, nec divinis legibus cautum ac vetitum fuisse unquam reperiatur? Tu scrutare ubi legum, locorum, gentium, autorúmve eminentissimorum contrà factum probaveris, dignissimus censeri velim, cujus in exitium & mortem non una pariantur simia, non serpens unus, non culeus unus, sed quicquid ab ingeniosis ad hominum tormenta & miserias tyrannis unquam repertum est. Vis me senio tenus (quæ misera est lassitudo) solitarium ac cœlibem consenescere? Vis brevissimam hanc vitam instar lacrymosi turturis præterire? Frustrà igitur moneret Tragicus, læti ut viveremus dum fata sinunt, cùm præsertim properet cursu vita citato, volucríque die rota præcipitis decidat anni. At veterum quidem philosophorum multus & castè vivendum præcepisse, & ut præceperunt, vixisse, facilè concesserim. Non est tamen dissimulandum, verè sapientes non tantùm nuptias commendâsse, sed ad eas quoque accessisse. Summi enim Philosophi, Pythagoras, Socrates, Crates etiam, quæ sine supellectile fuit, uxores duxerunt, eísque cohabitavére: neque philosophiæ impedimento putaverunt. Quid enim (ut arguebant) magis officium philosophi, quàm secundùm naturam vivere? quid autem magis secundùm naturam vivere, quàm uxorem ducere? Ut ipse nôsti, animal plenum rationis (quem hominem dicunt) sociale esse, atque ex philosophorum testimonio societatis illius principium esse conjugium, sine quo neque civitas consistere, neque domus perfecta esse potest. Illud enim vinculum (quæ jucunda est animi requies) utrique eripas adimit, in

Officium philosophi.

utroque amicitiam conflat, ac, si quod acerbitatis virus in altero enascatur, partem alter ebibit. Non sum ætatum adeò imprudens, ut cuique, vel rejectis statim crepundiis, id licere contenderim: ubi tamen ætas firmiùs aliquando maturuerit, non video, quare id commodè fieri non possit; aut si possit, non debeat; aut si debeat; cur mihi quoque non liceat, cùm necessarium videatur matrimonium, ex triplici Lacedæmoniorum lege: quarum primâ, Qui uxorem non duceret; secundâ, Qui tardiùs; tertiâ, Qui non bene, damnabatur. Apud Romanos quoque Valerius Maximus, & Julius Brutus Bubulcus censores, bona eorum qui ad senectutem cœlibes pervenerant, fisco adjudicâsse creduntur. Sed qui deformem (inquis) duxerit, molestam feret: Qui divitem, non uxorem, sed dominam accipiet: Qui pulchram, tenebit communem. Duxi ego uxorem formâ liberali, & vultu adeò modesto, ut nihil suprà: neque enim (spero) communis erit, quæ nullum adulterio capitalius esse flagitium sibi unquam persuasit; sed eos, qui aliquid perpetrassent, Perilli tauro, & Busiridis arâ dignissimos semper asseruit. Quid, quæso, melius facerem, quàm quæ laborum partem sustineret, partem voluptatis & lætitiæ mecum ebiberet, reperirem? Faciam enim aliquid oportet: sacris me adicerem mysteriis, qui id utile fore ut crederem, adduci nunquam potui? Solus belluæ instar viverem, cui solitariâ vitâ nihil unquam magis odiosum visum est: Fornicarer, aut adulteriis me contaminarem, cui aliter concupiscentiæ præter scelus patêre liceat? Fornicatione & adulterio adstinerem, cui stimulo cornis reluctari, impossibile magis, quàm difficile extitit? Cùm igitur secùs fieri nequiverit, quiescas porrò moneo, ac desistas mihi velut ignominiosum aliquid connubium objicere. Egeo tuâ & parentum operâ, quam si facti hujus per-

Bona eorum qui ad senectutem cœlibes pervenerant fisco adjudicabantur.

rœsi mihi denegaveritis, solus rerum mearum, ut-cunque potero, satagam, quando etiam id efficere meâ propiùs quàm aliorum interest. Quòd si nisi, duus corporis mei sudor minor fuerit, quàm ut nostrûm utrique victum conferre valeat: certum est domesticatim potiùs manum ad stipem porrigere, quàm inediâ miserè consumi. Vale, hanc animi nuncia verba mei. Datum ex meo & sponsæ tugurio. Calend. Martii.

Epistola. 49.

HOminum barbaris & incultis moribus præditorum compluscula belluinæ prorsùs feritatis exempla historiarum passim reperire est. Nec usquam tamen annalium ligisse aut vidisse tam lapideæ cervicis, tam agresti natum ingenio quenquam memini, quem pepone molliorem, & oleo tranquilliorem non redderent meæ vitia tua detestantis inclamationes: quæ te cordicitus non solùm non pupugêre, sed nè in cute quidem titillârunt. Quod me animi suspensum ità reddidit, ut quotiescunque rei hujus in mentem venit, (venit autem per singulas horarum minutos) mihi vix ipse temperarem, quin vitæ longioris pertæsus, novum aliquod & inauditum mortis genus misero mihi comminiscar, quo possim invisam quàm primùm abrumpere lucem. Fecissémque jampridem, nisi ferremum hunc animi ut rigorem humanissimis verbis sensim excuti posse mihi persuasissem. Quis enim perferat probris alienis se infamem fieri? At puerorum flagitia sæpenumero parentibus impinguntur: quòd hanc peccandi occasionem, mollémque educationem (quæ omnes corporis & animi nervos frangit) liberiùs illis videantur indulsisse. Videbor igitur meâ socordiâ, aut formandi tui negligentiâ, ad neduitiam fenestram tibi patefecisse: atque cùm nihil aliud perpetravero,

quàm

quàm quòd talem genuerim, magnam tamen reipublicæ injuriam videbor intulisse: quasi verò omnem operam, curam, industriam, diligentiam denique omnem, ut te quàm optimis firmarem institutis, non adhibuerim. Quando enim, quæso, rerum tuarum negligens visus sum? quando tardus, aut fugiens laboris ejus, præsertim quem tibi usui fore credidi? nónne à puero parvulum eduxi? nónne pecuniarum, aliarúmque rerum tibi utilium affatim semper ministravi? nónne sub præceptoribus Latinas literas haud incuriosè doctis, quos intra privatos parietes non modico retinui stipendio, erudiendum curavi? Abunde lignorum, si quando vehemens esset frigorum intemperies, præbui: mundiùs cæteris fratribus vestivi. Sperabam itaque his in te meritis, te, quoquò terrarum misissem, iturum, nihil eorum, quæ præcepissem, morosâ cervice detrectaturum, sed pedibus manibúsque in meam sententiam descensurum. Neque tamen te pudet, hominum turpissime, ea facere, quæ & me ad insaniam redactura, & te (nè dubitaveris) aliquando ad furcas & scalas gemonias ductura sint. Nam si lucidiùs aliqua ex eis, quæ infinita sunt, verbis complecti liceat, quænam scelerum species reperiri queat, quâ te non inquinaveris? quis in tota Gallia sicarius, quis ganeo, quis adulter, quis paricida, quis nepos, quis aleo, qui se tecum familiarissimè vixisse non fateatur? Taceo pueritiam tuam, quam deliciis solvisti; verba impudica, nè Alexandrinis quidem permittenda deliciis, in ore tuo frequentia; alia item gravissima, quæ ab omnibus perpetrâsse utinam falsò dicereris: quæ tametsi dictu pudenda sunt, fecisse tamen te non puduit. Acciverunt me ad cœnam nudiusquartus amicorum nonnulli, ubi cùm in tui mentionem mutuis incidissemus colloquiis, cœpit quidam immodicus alioqui virtutum mearum æsti-

Natus sinistris avibus.

mator, me finistris avibus natum prædicare, cui filium genuissem effigie tenus hominem, sanctissimis autem moribus porco simillimum, cui jucundius sit in cœno & stercore volutari, quam aquâ purissimâ dilui. Nec defuêre, qui te ipsum, perinde ac spurium, semine meo genitum inficiari irent, cui virtutum mearum nè minimam quidem referres scintillam, nec mea te monentis verba pluris quàm minutulos lanarum flocculos æstimares. O quantâ, quæso, quámque acutâ doloris cuspide pectus meum tunc perfossum fuisse existimas! O quantâ irâ ficeum jecur arsisse opinaris! Vidisses (ità me dii ament) effusos oculis meis lacrymarum rivulos ubertim erumpere. Vidisses capillos ventis diffusos extrahi. Audisses, aut me dentium stridorem perpeti, aut quibusdem numinum intemperiis morbóve comitiali miserrimè agitatum dixisse: ità me stimulabat rabies, ità comprimebat dolor. Quem dum qui aderant, verbis lenire (frustrà tamen) conarentur, aggravescebat ità, ut perendie viderer moriturus. Dii boni, si te talem futurum sperâssem, te hercle (ut opinor) nutricis ab ubere raptum feris devorandum objecissem. Idque in rem utriq; fuisset: tu vitiis saltem caruisses, ego miseriis istis, quas perditissimi tui mores glomeratim mihi congerunt. Tu ob scelerum ignominiam, ego ob eam (quam præbuisse dicor) peccandi occasionem despectui & ludibrio non haberemur. Mirabar, mirabar quòd tui videndi copiam neque nobis neque amicorum cuiquam jampridem feceris. Tu enim turpissimæ vitæ conscius reformidabas nè nostris omnium clamoribus (ut criminosi est) arguereris. Timebas licentiam tibi adimi, & jugum servile imponi. O quàm inopes mentis, meo unius periculo, eos prædicaverim, qui, dum ætas, metus, magister prohibent, quodam velut præsagio putant sibi compertum, quales sint futuri juvenum mores; his nihilo

nihilo sagaciores, qui ab unguibus leonem judicant. Tu cùm adhuc puerulus esses, eminentissimum futuræ virtutis lumen præ te ferebas, omnésque (ut eos juvenum, qui verecundi sunt, laudare mos est) modestissimum te prædicabant: nec erat qui spem de te quàm optimam non conciperet. Sed,

Heu hominum ignaræ mentes, ignara futuri
Pectora! Dum validos ætas tibi contulit annos,
Virtutum radiis scelerum præferre tenebras
Cœpisti, & miseræ præsagia fallere turbæ.

Jam ut aliquando verbis istis, nihil apud te lucri facturis, nullum (ut scio) pondus habituris, finem adjiciam; ad ea quæ nunc dicam aures adverte. Non, si (ut cum Terentio loquar) ex capite meo sis natus, itidem ut aiunt Minervam esse ex Jove, eâ causâ magis patiar flagitiis tuis me infamem fieri. Aut igitur vitam tu meliùs commutes, aut de te literam longam facturus, jugulum paret laqueo. Nisi enim te respuisse audiero, ego velut spurium, & puerum me patre minimè dignum, te exhæredatum, brevibus Gyaris, perpetuis tenebris, aut furcis potiùs devovebo. Vale, & verborum meorum (si sapis) noli dememinisse.

Epistola 50.

Vix audeo herele postulare, ut verbis meis fidem adhibeas (non quòd commentitia cuædam aut hyperbolica scripturus sim, sed quòd facto difficillima fortasse viderentur) nisi sincerâ fide tibi persuaderes, eum me esse, cuem amicorum absentia non minùs torqueat & exulceret quàm delectet præsentia & enutriat. Postulabo tamen (scio) multa intempestivè & illepidè meo more dicturus: sed quæ omnia meæ imperitiæ tua condonet & indulgeat humanitas.

Jam primùm omnium latêre te nolui, ex eo quo Lutetianas mythologias viliorésque istas (quibus impolescimus) nænias reliquisti, Aureliámque profectus es, ut ibidem in meliores disciplinas, & magis quæstuosas te totum impenetrares, animum meum tui absentis desiderio ità intabuisse, ità somnolentis quibusdam cogitationibus emarcuisse, ut Socratis non longè absimilis viderer, qui stare solitus dicitur pertinaci statu perdius atque pernox, à summo lucis ortu ad solem alterum orientem inconnivens, immobilis iisdem in vestigiis, ore atque oculis in eundem locum directis, cogitabundus. Dixisses me instar Niobes in lapidem obriguisse, aut præstigiis quibusdam, larvísque busuariis stupefactum obmutuisse. Quinetiam agelastus, ac velut irrisibilis lapis factus sum. Testes collegæ nostri, qui ubi attenuatam prorsus faciem, & ossa ipsa cute tenus protuberantia contuentur, morbo & eo quidem acerbo hac diuturno me laborâsse conjectant: qui tamen mutuæ nostræ benevolentiæ certiores fiunt, id tui causâ mihi contigisse non ambigunt; ægrum propterea solantur, aut saltem solati contendunt, causati nullum esse tam pertinax & indissolubile amicorum contubernium, quod aliquando, alio istuc, alio illùc profecturis, separari non oporteat. Vellem mihi Dominus à diis immortalibus ità comparatum fuisse, ut mori tecum mihi licuisset, quocum tam benevolè vivere, quid vivere? imò jocari semper & otiari licuerat. Sed ô fortuna (exclamat Plautus) ut nunquam es perpetuò bona! me amico privari oportuit, quocum omnia, ut mecum, liberè loqui poteram, qui dolorum meorum partem ebibebat, sine quo jucundum nihil mihi videbatur, quia acerbitatis meæ virus utcunque pestilens inexhaustâ verborum magniloquentiâ repellebat, facundo tibicini persimilis, quem scirè & modulatè adhibitum vinearum morsibus mederi, testis est Theophrastus ille Gellianus?

Quæ hic scribuntur de Socrate ex A. Gellio excerpta sunt.

nus? Quæ omnia qui adulandi studio à me dicta suspicaretur, is hercle tibi non minùs quàm mihi esset injurius; me videlicet parasiti; similem existimans; te Thrasoni Terentiano auris popularibus gaudenti comparans, qui inadulabilis es, & judicii tui non prodigus; quique palpum obtrudere, si lenocinium esset, cautè noviſti. Stultum esset & inconsultè factum, hoc astu ad tibi congratulandum velle irrepere: quem nuda & insucata delectat veritas, quémque (ut cum Aulo Gellio loquar) hominem esse novi scientiâ nihil de verbis laborante. Etsi autem eâ animi ægritudine semper fuerim, scribendi tamen cupido mihi nunquam defuit, neque enim deesse permisisset insopita mutuæ inter nos amicitiæ recordatio, quæ audaciam suggerebat animum & hortabatur, licèt timiditsculum faceret imperitia; eóque audacior fiebam, quo opinarer stylum meum insulsum & rusticum, solœcismisque (ut tecum & cum Gellio loquar) ubivis scatentem, non multùm ab eorum abhorrere facundia, qui vel Cæsareo, vel Pontificio juri vacarent: non quòd eis linguæ cultum derogem, sed quòd mihi dicendi peritiam vendicare nolim. At ubi reddita est nobis à Trismegisto tuo verè (ut opinor) leguleio epistola, Dii boni, quantum stupui, quantum, inquam, mihi admirationis attulit tei novitas, qui bellè in animum meum induxeram, sermonis cultum non magis cum legum studio conjunctum esse, quàm maturam cum infantia prudentiam! Putabam ego philonomos omnes barbaré, aut saltem non multùm lepidè loqui, plerosque non Latinæ linguæ inscitiâ, sed ostendendo doctrinæ tædio, aut odio potius. Video tamen, si modò tui similes multi comperiantur, peritiam & facundiam cum legibus adeò conjunctam esse, ut difficillimum sit judicare, magisne legibus ornet humanitatis, an artibus ipsis legis debeant. Ego in te maximum

Palpum obtrudere.

mihi

mihi stuporem attulisti, quò eas contemptui, nedum derelictui habeas, sine quibus leges ipsæ vel sanè rudentibus Arcadiæ pecuariis displiceant, aut sylvestribus rusticis noteſcant facillimè. Gaudeo tamen quicquid dicas, earum amœnitate & succo te oblectari, quarum studio cuncta tibi interdixisti. Dii faciant ut eo semper animo, etsi dissimules, perdures, ut Palatinam mephitim, & causidicorum istic latrantium barbariem tuâ eruditione simul & doctrinâ venustes, & Budæum, quem doctissimum esse vel frequentibus cujusque testimoniis, & inter Lutetianos velut monstrum prius invisum, nemo inficias ire audeat, omni modo insecteris doctrinæ: eòsque aliquando castiges patronos ineptientes, qui nullum usquam juri sermonem aptum existimant, nisi eum qui inornatus sit maximè: quasi verò ex industria barbare loquantur, quos Latinè loqui vetat imperitia. Quòd autem multis verbis artes nostras despicari visus es, te sanè felicem prædico, cui tandem aliquando ex his garrientibus disciplinis, nihil homini præter pauperiem comparantibus, emergere, ac pedem revocare licuit: Nos autem malè feriati in his consenescimus, ac penè, Phereeydis instar, phthiriasi & morbo Syllano inter pediculos collegiales emarcemus, & tabe lentâ consumimur. Nos impendiò loquaciores, theorematibus tantùm nugalibus puerilibúsque commentationibus dilatrantes, & captionum Grammaticarum laqueis strepentes, stipulas & culmos steriles colligimus: Vos (absit verbis meis invidia) grana relictis inanibus paleis ubertim metitis. Nos (ut verè dicis) verborum & arguriarum fusignes obæcati, præsentia tantùm conspicimus, futurorum immemores: Vos & præsentium & futurorum soliciti, posthabitis disciplinarum nihil crumenæ profuturarum studiis, prospicienter vobis & reipublicæ consuluistis. Quare nil mirum si ad magistratus ampliores{que} dignitates evecti,

evecti, fortunam vestro temperetis arbitrio; nos verò veluti pulli involucres & implumes, è nido surgere nunquam possimus. Sed quid aliud faciamus? *Non cuivis homini contingit adire Corinthum.* Unum est quod me solatur maximè: Securiùs ego me in infima conditione victurum spero, si modò paupertate meâ fuero contentus, quàm si ampliori inhians, me semper animi excruciarem miserè: etsi hoc eorum sit dictum, qui cùm nihil assequi possunt, desperantes, suis se contentos rebus asserunt; quod quidem, velint, nolint, faciant oportet. Cæterùm nè in re nihili utramque paginam fecisse videar, conditionis meæ certiorem paucis te velim facere, ut mihi, si sinistra sit, condoleas; si prospera, congratulere. Discipulorum in primis numerus in eodem statu permanet, præterquam quòd uno Floridò imminutus est, qui patrem malâ valetudine laborantem visurus abiit, ut vel ætatus interesset exequiis, vel convalescentem lætus videat: venturus sit necne, latet. Neque sanè multùm laboro: eam enim à discessu tuo constantiæ loricam indui, ut jam frivolis id genus rebus contristari non decreverim. Ego prosperè valeo. Id verò me semper malè habuit, quòd absentiæ tuæ impatientissimus fuerim; dolorem tamen hunc leniit prospera tua (quam ex literis cognovi) conditio. Nihil istic novi agitur. In regum festo tria aut quatuor tantùm collegia mimos & comœdias recitavêre, & eas quidem satyricis immunes aculeis: timuit enim capitis suo unusquisque, quorundam periculo factus cautior, qui (quòd regiæ majestati & muliebri perduelles stigma inussissent) catenati ad regem non tam ducti, quàm tracti sunt. Magister Durandus, cui doleo, adhuc in vinculis est: dolorem tamen sperato regis adventu, ubi se liberum fore confidit, solatur. Fatis (ut multa plerunque cadunt inter calicem supremáque labra) concesserunt magister Johannes Tylli, olim

E nido surgere.

Constantiæ lorica.

Multa cadunt inter calicem supremque labra.

olim. Navarrici templi sacellanus, & N. hic Lutetiæ. Nivernensis ille: misereatur utriusque Dominus! Salutavi omnes quos literis tuis salutandos jusseras, qui te pariter resalutant. Superest etiam, ut verbis, utcunque fieri poterit humanis, dominos meos Amoncurianos (quorum ego obsequiis ad aras usque sum paratissimus) meo nomine salute dones; item M. Xanotonensem & utrumque Garsonerium; itidem magistros, & (quos omisisse fuisset incivilis & rustici planè hominis) discipulos nostros Rutilium Pedianum, & Mirandulanum, ingenuos adolescentes, mei (ut opinor) amantissimos, quibus quoque in amor respondeo. His plurimùm gratulor, gratulabórque quamdiu vixero, quòd (ut scribis) contentio â quadam æmulatione studio avidissime incumbant, sintque ut meorum & tuorum, ità & studiorum ingeniosi sectatores, & solertes simii. Spero rem nostram publicam tuâ & eorum doctrinâ ac prudentiâ tandem maximè auctum iri, & prudentissimè gubernatum. Dii faciant, ut ea res falsum me non habeat! Si quid est, quod mea ars istîc in tua & eorum causa efficere valeat, aut patrocinari, non pareas laboribus. Invenies me non segnem, neque tui absentis immemorem. Vale tu Nomophage, & illi Nomophili, & excusatam habeto, ut sermonis, ità & formandorum compingendorúmque debitè elementorum inscitiam. Datum ex cubiculo nostro 18. Cal. Febr. Unum est quod omiseram: Cavete, quæso, mei animuli, nè ingeniola vestra & corpuscula tantis laboribus, aut pervigiliis, frequentiorique studio ità fatigetis, ut propterea immedicabilem morbum incurratis. Id dico, quoniam jampridem compertum est, vos in hac re frænis non calcaribus indigere. Vale.

Epist.

Epistola. 5.

Nudiustertius, horâ post meridiem circiter quartâ, eas ego suscepi literas, quas tabellario nostrati pridie Cal. Octobr. ad me dederas: quibus ego lectis, notissimum prudentiæ tuæ feci periculum, notius longè facturus, si in ea perstiteris animi modestia, quam hactenus tibi vendicâsti. His autem me consulebas, sub cujus præceptoris ferula tibi ad doctrinam comparandam esset militandum. Quod etsi inquisitius, exactius, ac magis solicitè quæsitum reposceret judicium, exactus sum hâc epistolâ, rapium & tumultuariè scriptâ, tibi paucis aperire, quid super ea re mihi sit animi; adque facere propter desperatam abituri nuncii celeritatem, qui antelucano sequentis diei, quo venerat, tempore, sibi properè redeundum esse testabatur. Consulerem in primis, ut eum præceptorem tibi eligeres, cujus virtus non minùs animum excoleret, quàm doctrina ingenium vegetaret. Nam si studiis (ut cum Fabio loquar) scholam profuturam, moribus autem nocituram constaret, potior mihi honestè vivendi ratio quàm vel optimè dicendi videretur. Est ludimagistrorum genus, qui rudimenta illa (sine quibus quicquid superextruxeris corruet) neglectui habent, & fastidiunt, quòd ab omni ostentatione aliena sint: ea tamen maximè curant, quæ Kenodoxian, id est, vanam gloriam afferant. Sub his te mereri nolim: tum quòd plura in fronte promittant, quàm præstent in recessu; tum quòd impendiò loquaciores, ac nugacibus quibusdam nuntiis dilatantes, pueris fumos venditent, nihil doctrinæ eorundem animis suggerant & inculcent, sed inani verborum & argutiarum fuligine perbellè deludant: ità ut cùm quinquennio eosdem habuerint discipulos, abecedarios & primorum elementorum ignaros si interroges, comperias: quod quàm

molestum

molestum sit parentibus, qui pecunias non modicas his nutriendis profuderunt, quàm perniciosum illis ipsis, qui illic puericiam in nugis contriverunt, dictu esset difficile. Hujusmodi præceptores verbis interdum piperatis strepunt, præ se cæteros rudes esse & agrestes prædicant, inanes jactant gloriis, as falsæ scientiæ persuasionem sibi induunt, dignósque penè dixerim se judicant, quibus vicatim assurgant omnes: verùm si propiùs consideres quid utilitatis habeat eorum doctrina, nihil sanè reperies, quod vel fractâ nuce tibi putes emendum. Horum igitur scholis tibi maximè interdicas: præstabilis sapientiæ virum eligas, cujus sanctitas teneriores puerorum animos ab injuria custodiat, ferociores à licentia gravitas deterreat. Hæc si feceris, nec te sub eo meruisse, nec consiliis nostris acquievisse pœnituerit. Vale. Datum ex ædibus nostris 16. Calend. Novemb.

Epistola 52

VItam meam nec unius assis æstimandam putaverim, nisi te rebus meis ac saluti totum devoveas, qui nullum amantissimi hominis officium in me prætermiseris: imminet enim capiti meo discrimen, quod, nisi tuo unius patrocinio ac præsidio, vitare non liceat. Nè autem verbis meis defatigate pertædeas, tem omnem tibi à principio strictim aperire constituì. Celebrabatur nuper convivium, perdicibus, phasianis, coturnicibus, pavis, lepusculis, fetinâ, tanisque aliis omne id genus deliciis & esculentis superfluens, ut hujus respectu memorabilem Cleopatræ cœnam sordere dixisses. Aderat & trimum nectar, quod jam in subterraneis cœnopoliis penè emarcuerat. Huic ego interfui; affuerunt & plerique multi nostrates non obscuri nominis viri. Saturis jam omnibus, ubi depositæ epulatum reliquiæ, ceperunt protinus (ut mos est) citharistæ & tibicines peramœnis

mœniis instrepere cantiunculis, atque omnium ità aures delinire, ut jam divorum, nedum regum, felicitati non inviderent. Nœniæ surrexerunt, histriones, funambuli, qui multiformi corporum volutatione plurimùm oblectabant. Venerunt interdum qui prurientium animos titillarent. Aderat (ut semel finiam) omne genus voluptatis, gartáque omnis & jucunda supra modum visa sunt, præterquam quòd comatuli cujusdam, uno digito caput scalpentis, mollities plerisque tædiosa satis visa est. Erat enim, qualem fuisse Demosthenem scribit Gellius, vestitu certóque cultu corporis nitido, venusto, nimíque accurato, talaribus tuniculis more Lydi cauponantis circumspectè & compositè induebatur. Erant ejus manus inter agendum argutæ & gestuosæ; ità ut Dionysiæ saltatriculæ cognomento dignus cum Hortensio videretur. Cùm igitur id omnibus molestum esse conspicerem, nullum tamen esse, qui ejus rei tædium verbis auderet exprimere, justâ objurgatione superfluentem tantis rebus hominem incessivi: quod ægrè ferens animo, colaphum mihi portinus impegit; ego contrà gladio vaginâ excerpto hominem cordicitus vulneravi: quo facto, salutem mihi fugâ quærere coactus sum. Vivátne adhuc an mortuus sit, nescio. Quærunt me satellites ad furcas, ut sicubi locorum me repererint, de me propediem actum sit. Venio igitur te oraturus, ut vel me domi tuæ acculas, aut saltem visum tibi, si isthàc transierint, inficieris. Iniquum est, fateor, mendacium perpetrare: Parva tamen (inquiunt Theophrastus Gellianus, & Livius) vel turpitudo, vel infamia subeunda est, si eâ re magna utilitas amico quæri potest. Et Chilo sapiens conservandi amici causâ de via declinavit; falsum enim consilium pro ejus salute dedit. Pericles quoque rogatus, ut pro amico falsum dejeraret. Opus est (respondit) me amicis commodare, sed usque ad

ans. Hunc igitur precibus meis locum relinquas velim. Tantum enim me tibi debere fatebor, quantum pater, si tuo unius præsidio periculum hoc effugero. Vale.

Epistola 53.

DEmosthenes Græcorum eloquentissimus, apud Philippum regem Amyntæ filium verba facturus, in ipso statim orationis limine stupefactus obmutuit; majestate (ut credibile est) tanti viri perterritus. Quod (ut opinor) heri ac nudiustertius mihi contigisset, dum me colloquio tuo dignatus es, nisi stuporem hunc explorata mihi jampridem excussisset humanitas tua: nam cùm parvulus esses, & in re literaria militares, tantam morum facilitatem præ te tulisti, tantam in omnes abjectissimos & gregarios inopes benignitatem, ut jam tum primùm, qui spem de te quàm optimam futuræ virtutis non ceperit, fuerit nemo. Quo mihi ampliori laude cumulandus videris, qui provectior factus tibi semper constiteris, neque amplissimis honorum culminibus evaseris arrogantior aut magis insolens: quod qui faciant, albis sanè corvis rariores comperiuntur. Usu enim venire conspicimus, ut à teneris annis permulti dociles videantur pueri, qui ubi collum jugo subtraxerunt, tandem velut pristinæ conditionis immemores, statim superbiant, eósque aspernentur, qui buscum pueri familiarissimè vixerunt; quódque multò deterius est, virtutes omnes abrogent: Neroni hercle persimiles, qui licèt ephebus optimæ videretur indolis, ubi tamen virum egit, tantis támque probrosis vitam flagitiis commaculavit, ut ejus in exitium & mortem non una parari simia, non serpens unus, non culeus unus debuerit. Quod genus hominum moribus quantum tibi interdixeris, vel omnes appareat, qui quanto provectiores annis attingis

gis, amplioribus animum virtutibus exornes. Nam (ut exemplo contentus unico, reliqua innumera, quæ sese ubertim mihi offerunt, & ingenium penè obruunt, omittam) quis mansueti ac modesti hominis factum non judicet, quòd me (in ludo quem priùs tyronem agnoveris) abjectissimum homuncionem, è quercubus (ut dicitur) & saxis natum, vix ne satis dignum, qui pedum tuorum vestigia deosculer, semel & iterum in familiam tuam evocaveris, nunquam de te bene meritum? Quid enim bene mereri posset is cui nihil est, de eo cui nihil deesset? Quid si ullo genere obsequii lacessitus fuisses? Credibile est sanè te magis paupertatis meæ & laborum misereri, quàm operâ & famulitio indigere. Nunc nè parasiti instar verbis titillantibus aures tibi demulcere, aut caput blandiendo confricare videar, ea nunc primùm literis aperiam, quæ mutuo revelare colloquio tua deterruit majestas: ubi heri me tecum loquentem timidiusculum vidisses, concessisti (quæ tua fuit humanitas) ut id scriptis facerem. Faciam igitur. Percunctatus es me, vellem necne à regendis puerorum gregibus abstinere, atque istinc domum tuam migrare. Nolo hercle istic consenescere: consenui tamen hactenus, expectans, quò istinc evocarer, ac de me bene mereret, non doctrinæ meæ (quæ nulla est) gratiâ, sed paupertatis (quæ magna est) intuitu. Hanc spem suggerebant clerique quibus non usquequaque sinistrè provisum est. Nam, ut cæteros omittam, præceptor meus doctissimus, D. Magister Johannes Clavmontius, qui rotam aliquandiu istic volutavit, familiæ domini Laudunensis adscriptus est. Alii etiam permulti, quorum nominibus parco, nè quis me oculis obliquis alienam prosperitatem limare dicat, fortunam satis pinguem sibi fecerunt. Eandem ego aleam dietim expecto, nullius tamen, quantumcumque etiam opulenti, domum intraturus,

quem imperitiæ meæ ac moris non commonuerim. Quoniam igitur tuæ fuit modestiæ, me evocare, id jam primum omnium non ignores velim, nihil esse in me doctrinæ, aut eloquentiæ, quod tibi usui vel honori esse possit. Si quod tamen sit in hac re, ministerium non negligens tibi polliceor, & (sicut vires suppeditabunt) frequens, atque laboriosum: nam nullum aliud officii genus ab ipsa infantia exercui, in quo operam tibi possem promittere; quam si pollicerer, & te tuâ spe fallerem, & me mendacii convincerem. Noveris ad hæc, me & his moribus præditum, ut oluscul is agrestibus liber malim victitare, quàm servus lautissimis esculentis. Quocirca tibi soli & uni obnoxius esse velim, ac subjectus, omnibus tamen obsequiosus. Præterea, nudus sum tanquam ex matre, vixque (ut in adagio dicitur) obolum habeo unde restim emam. Si tecum fuero, omnia mihi suppeditès oportet, quæ ad honestè videndum videbuntur utilia & necessaria: & quoniam ex famulorum immunditia & sordicate, domini plerunque arguitur inopia, vestimentis (ut clericum decet) honestis indui peto, non versicoloribus, aut histrionicis: quæ si meo emenda arbitrio voles committere, stipendio quantumcunque modico mihi opus est. Scio te munificum, & qui famulos tersè, neque tamen compositè & venustè, nimis induros malis quàm crumenam immodicis auri ponderibus tumentem. Equum præterea velim suis ephippiis ornatum, tuis sumptibus nutriunt: & quoniam, teste Ovidio, Carmina secessum scribentis & otia quærunt, vellem ut tandem aliquem locum mihi designares, ubi Musis ac tibi liberiùs vacarem. Impossibile est enim, quæ tumultuario fiunt studio, ac frequentibus interrupta discursionibus, multùm esse decocta, ac elimata. Hæc omnia etsi studiosè appetam, nihil tamen ardentiùs, & obnixè magis tuâ benevolentiâ: quam

quam ubi fuero consecutus, digito cœlum videbor attigisse. Quæ omnia eo audentiùs tibi aperui, quo me intrepidum in his detegendis priùs esse jussisti. Postularem, si me susciperes, ut non citò desereres; nisi jam diu mihi compertum esset, eâ te constantiâ præditum, ut quos tecum evocaveris, nunquam nisi volentes deseras. Perpendes igitur, si adhuc hoc mihi condonare libet, placeat nécne hæc tibi conditio quæ si displiceat, fortunæ adhuc prioris contentus vivam: ferens tamen sim, utcunque contigerit, & lapideus, si unquam tantæ tuæ humanitatis fuero oblitus. Vale.

Epistola 54.

VIx licet per otium in mense semel tantùm feriari: tot meæ cervici incumbunt negotia, tot ultro citróque curis agitor. Sed si aliquando, possum aliquid suffurari otii, moris est mihi aliquò me loci recipere, ubi fatigatum labore spiritum revocem, & hujus seculi vanitates & miserias considerem; quod nudiustertius feci. Sed ubi satis apud me sagaci velut trutinâ perpendi, nihil in toto mundo reperi, quod suos non patiatur manes. Reges venenum reformidant: primates ad ampliora semper obrepunt: Senatores sunt avari, & lucri cupidi: nunquam securè degunt milites; mors propiùs instat, quàm vita: in perpetuis vivunt miseriis agricolæ. Nè multa, nihil est, quod suos non patiatur manes, quóque non sit calamitatibus obnoxium. Quocirca si me consulas quid in hac re sis facturus, te monebo, ut posthabito omni diutino studio exitum vitæ perpendas. Nam apertè constat, nihil hâc vitâ esse fragilius: prudenter igitur feceris si tuæ saluti invigiles. Vale.

Epistola 55.

NIhil pejùs odi, quàm istos hypocritas & philosophastros, qui in opinionem sanctitatis venien-

tes, Catonianam severitatem capillis supercilio brevioribus paulatim promittunt. Expertus loquor, multos reperias verborum tenus Zetos, qui multa de virtutibus publico theatro exclament, quique omnia vitio dent, aut digna putent incendio: intus tamen sunt pellace vulpe nequiores. Volo, si religionem mutari decreveris, ut sis aperto pectore, infucatis moribus. In primis da operam, ut talis fias qualis cupis videri. Non est quòd in me succensere debeas, sed potiùs ames, quòd nullam nomini tuo maculam inuri permittam: insuper quòd dicas te velle amicum habere, quocum libere omnia, ut tecum, audeas loqui; Nullum (si me audias) amicum tibi comparabis: nisi priùs cum eo tres modios salis comederis. Multi sunt in ostio tantùm formosi, & verbis palàm amici, qui tamen clanculum serunt insidias. Vale.

Epistola 56.

NEscio quid sit in causa, quamobrem mihi succenseas: nihil enim me puto fecisse, aut dixisse, aut excogitâsse quidem, quod tibi detrimento sit futurum. Culpavi, fateor, nonnunquam ignaviam tuam, observavi quibuscum versabaris, tuarum rerum sategi: sed alioversum hoc feci, quàm ut tibi nocerem. Tute olim mei in te amoris periculum fecisti. Nisi velis in tua vitia reclamari, aliò te divertas: nam quamdiu simul vivemus, nullam tuo nomini maculam inuri permittam: mihi etiam, si secus agerem, summo verteretur opprobrio. Verbis meis paulatim acquiescas, & bene tibi vertet: omnia ad votum tuum faciam. Non parcas pecuniis meis, atque adeò omninibus domesticis rebus. Hauries à me, velut ab ipso horreo. Sed si culquam detrahere velis ut genialibus tibi indulgeas, nullum à me speres auxilium. Vale.

Epist

Epistola 67.

MOneo te plerunque tuæ utilitatis, & ab omni scommatum injuria nomen tuum vindicare satago: sed dum aliquantisper mihi tecum loqui licet, aliò divagaris, & (ut dicitur) extra meum sermonem tuæ peregrinantur aurer. Non admodum habeberis in pretio, si eo quo cœpisti pede semper perrexeris. Ut enim vicatim compitatimque eos juvenum prædicant omnes, qui rectè consulentibus dociles se præbere non ingravantur: ità & maximo probro datur his, qui amicorum consiliis aures occludunt, aut prudentum exhortationes nihili penitus ducunt. Et cùm unusquisque sibi persuaserat, te ingenio facili & benigno esse, in spem veneram, te nihil detrectaturum, quod suasissem. At (ut video) si rosas loquerer, veba mea nihili quidem duceres. Nescio quid sit in causa, quamobrem id ipsum facias. Tantisper enim dum tuâ consuetudine mihi frui licuit, intimum te semper habui: sed (ut conjicio) illud ipsum est. Nemo non novit arduum esse, hominem naturâ districtum corrigere. Nequitiæ tuæ diuturnum indormivisti somnum, & in pectus semper obduruisti: quare difficillimum est, te novâ pelle induere. Vale.

Epistola 68.

Amasis instutum.

LAudabile fuit Amasis Ægypti regis institutum, qui lege sanxit, ut singuli quotannis apud cujusque præfecturæ præsidem profiterentur unde viverent: quod qui non facerent, extremum illis supplicium esset pœna. Cui sanctissimæ legi conformis propemodum videtur Gymnosophistarum mos, apud quos inpransi abibant, qui nullum diurni laboris fructum parentibus afferebant. Et apud Baleares Hispaniæ insulas, puer antiquitus cibum à matre non capiebat, nisi quid, eâ monstrante, sagittâ percussisset.

Gymnosophistarum mos.

Nam ut in Olimpia non meretur coronam, nisi qui legitimè certaverit: ità nec dignus est vitâ, qui nihil parturit quo testetur se vixisse. In omnibus elementis ità vel Deo placuit, vel naturæ, ut nihil penitus torperet in otio. Cœlum, quo integuntur omnia, cyclo & orbiculari motu se volvit. Sol & luna alternatim suos morus peragunt, & sibi cedunt. Hæc noctem illuminat, ille diei præest. Venti suas tenent regiones, unde flatu spirant immobili. Signa Zodiaci alternatim. Solis flexum amittunt. Mare quiescentibus ventis tranquillum, iisdem reflantibus agitatur, & suos pisces nunquam non ejicit. Terra sterilis & infœcunda hyberno tempore, vernis & æstivis frugibus otium pensat hyemale. Arbores ac plantæ & tempus aptum fructui ferendo persentiscunt, egerunt botros, & virorem induunt. Ilices & quercus concipiunt glandes, laurus & oliva baccas, corylus nuces, mespylus corna: nec aculeatis quidem dumis, spinis & vepribus cessatio est; nam & rhamnum, & alios fructus minutissimos pariunt. Sed observemus nobiles vinearum gemmas. Consideremus quantâ fidelitate rerum omnium mater & parens Terra semen sibi commissum regerat, refundat, rependat: quanto fœnore agricolam suum ditet, triticum, siliginem, hordeum, avenam, milium, fabas, pisa, lentes, ervum, lupinum, & alia id genus frumentâ & legumina cumulatissimo proventu generans.

De quatuor anni temporibus, Quid annus ipse, quem rerum nostrarum, & vitæ dimensorem cognoscimus, quando à sua desiit natura? Quis vidit ver sine violis, æstatem sine granis & calore, sine pomis autumnum, hyemem absque nivibus & pruinis? Nónne succedentes seriatim menses in suis officiis manent? quis inversum vidit ordinem? Quòd si hæc omnia naturæ legibus & institutis parent, & suos semper emittant

fœtus,

fœtus, næ pudeat hominem solum, quem tamen præesse omnibus creaturis dii voluerunt, quiescere, solum putrescere in otio, solum sine fruge, consenescere, effœtam solum ætatem præterire, solum sine ullo vitæ ornamento emori. Quis hoc probaret, nisi deest oculus, nisi qui cucurbitas lippit, & inops est rationis: cùm ipsa bruta cæteráque animantia, quibus deest ratio, ratiocinentur unde vivant, & quantulumcunque laboris sui testimonium nobis omnibus videndum proponant? Alia hominibus prosunt, sibíque eorum, & nobis utilem proferunt partum: pauciſſima admodum reperiuntur sterilia, & quæ nihil omnino in publicum afferant emolumenti. Si quis in aquatilibus fidem requirat, & exemplum; parit Balæna, partúmque lacte nutrit: ova gignit Cephalus: Delphini egerunt fœtus, quos fœmina uberibus & lacte pascit copioso: Agunt verè conjugia, pariunt catulos æstivo tempore. Echini ferunt ova: Hippocampus contra canis rabiosi morsum prodest. Sed ad hominis usum nonnihil operantur. Nec minor est in avibus sedulitas: Aquila pullos probat ad solem; qui eum sustinere nequeunt, ut degeneres repellit: columbi bina ova pariunt, masculum primum, secundum fœminam; concipiunt diebus quadragenis: Galli longa edunt ova, rotunda fœminæ; nunciant lucem, & pigros ad laborem excitant: Pavones incubant ovis duodecim: hirundo quinque pullos parit, quos magnâ pascit æquitate, incipiens ab eo qui maximus est natu, & ità in cæteris ortûs habens rationem. Usque ad cætera descendam animantia. Tauri laborem juvant mortalium, agricolæ sunt, arántque terram ex qua fruges demetimus: Oves suis lanis nos induunt, lacte vagientes pascunt infantulos: Apes nobis mellificant: Sues se saginant ad esum nostrum: Canes pro foribus nostris excubant, greges à lupis, domos a latronibus tutan-

Galli pigros excitant.

tutantur: Feles cubicula purgant muribus. Dum oculos circumtero, passim nihil invenio, quod in re aliqua non exerceat naturam, nihil quod otium non refugiat. Quid ergò (ut ad institutum aliquando deveniam) faciendum nobis putamus? Volumus vinci à brutis, quæ ratione, animâ, dignitate, formâ & nobilitate præcellimus? Imitemur potiùs Plinianum illum Apellem, qui nullum diem ducebat sine linea. Caveamus nè similes illi videamur vernæ pigro & ignavo, qui ruri degebat, ut mortuum cadaver in sepulchris. Revolutus est annus, arbores sua poma pepererunt: Ceres agricolæ votis respondit: horti suos carbunculos, suas violas, suos dederunt flores: racemis suis rubuerunt vineæ, pomis arbores tumuerunt. Soli supersumus, qui annuam nondum frugem protulimus. Reminiscamur opprobrii quod paritura est nobis ignavia, si convincamur desidiæ. Reminiscamur jacturæ, quæ nostris omnium cervicibus impendet, si convincamur ignorantiæ. Expergiscamur, socii, surgamus ab otio, ad aratrum convolemus, ad burim, ad ligones, ad vomeres; latremus in aula cervinam pellem, ut tandem in sylvis militemus. Declamemus inter domesticos & privatos parietes, ut in Senatu causam Milonis agamus, relegemus Catilinam, patrocinemur Cluentio, pupillis obsequamur, explodamus oppressores, consulamus patriæ, & tyrannorum vim reprimamus. Probemus balbutiem linguæ inter paucos, probemus ingenii vires, pergemus linguæ vitiligiuem, priusquam eò veniendum sit, ubi supercilioſi sedent consules, nasuti tribuni, oculati prætores, acuti causidici, quæstores vafri, cæteríque emunctæ naris homines. Ecce gymnasiarcha aures arrigit; in expectando est quid dicamus; paratus est excipere, quod offeremus; paratus audire, quòd recitabimus; nec favorem aut patrocinium nobis excusat modestus comes, & ingenioſus

Nulla die, sine linea.

niosus hypodidascalus: cæteri insuper doctrinâ & moribus clarissimi præceptores nostri advertunt favorem, vultum pollicentur, ridibundis oculis benevolentiam: neque portò nobis verendum est, nè si quid ornatè parùm aut inconcinnè protulerimus, id ipsum protinus crispâ nare subsannent, & aversentur. Non estis doctissimi viri ætatum adeò imprudentes, ut non cognoscatis facilè cum Marco Fabio, suam esse studiis infantiam. Fortissimus quisque edidit aliquando vagitum; & qui coram principibus aut senatoribus magnâ sui gloriâ in omnium admirationem causas oraverunt, priùs tamen fuerunt rudes & alphabetarii. Vultis exigere ab adolescentulo, quod parentem eloquentiæ Ciceronem deceat? Vultis sarcinam dare infantulo, cui Demosthenes succumbat? Habenda est ætatum ratio. Non habet senectus vires juventutis, sed nec juventus consilium senectutis & eloquentiam. Vale.

Epistola 59.

SAtis certâsti pater, satis militiam secutus es: tempus est ut conquiescas & ferieris: tempus est ut subtrahas te periculo, & solitâ professione tibi interdicas; tempus, inquam, ut jam doneris rude, & imiteris Horatianum illum Vejanium, qui, armis ad Herculis postem fixis, domi sese continebat, nè in arenam denuò traheretur. Non est tibi formidandum nè non habeas unde vivas. Tu non es ut plerique gregarii milites, quibus cùm stipendia detrahuntur, tenuissimè vivunt, & (ut est in adagio) digito plerunque salinum tenebrant. Patri tuo (quod Diis habeo gratiam) abunde est auri & argenti. Parentes tui omnes habent affatim divitiarum. Propterea, si me amas (ut amas) revertere domum, ut & tranquillius vivas, & votis amicorum respondeas. Vale.

Epistola 60.

DOluit mihi, quod nostrates aliqui nuper reculerunt, esse scilicet nescio quem nebulonem, qui quotidie me mordet, & famam meam passim cum pictorum vellicat. Eum quæso moneas, ut (si sapiat) aliò suas convertat satyras, & me missum faciat: nam si cerebrum mihi moverit, ego illum à vertice capitis ad plantam pedis suis pingam coloribus. Scio non esse sapientis juveniles curare nugas, aut anserum moveri strepitu. Quis tamen non gravetur istum foriolum (qui adhuc quotidie brachas & femoralia percacat, & culcitras omnes cum sodicibus stercorat) sic unicuique obstrepere, nullâ præsertim lacessitum injuriâ, nullo verberatum stimulo? Hoc ego susque deque ferrem si postularet ratio. Verùm quoniam fama nec etiam ludum recipit, malo meis ut oppedat naribus, quàm me naso suspendat, aut posticis eludat cachinnis. Vale.

Epistola 61.

REm novam & auribus tuis non prius auditam affero, Marce Tulli: Scribit Fabius, eos fractum iri potiùs, quàm posse corrigi, qui in pejus obduruerunt. Tortellius tamen ille, ille inquam homicida Tortellius, in quo futuram probitatem desperant omnes, ad bonam frugem se recepit, & vitam commutavit in melius. Quod in tantam me rapit admirationem, ut in hac re quid dicam, nesciam, nisi Euripum tandem posito requiescere cursu, mutatumque unâ consistere Protea formâ. Nunquid enim mirum videtur hominem illum momento, & præter omnium expectationem resipiscere, qui ab adolescentia (adolescentiâ autem? imò pueritiâ; adhuc lapsus sum, ab ipsis cunis) meram improbitatem & corruptelam cum lacte imbiberat, & nulli non vitio fuerat innutritus: idque adeò, ut jactam

de

de illo aleam prædicarent omnes, videretúrque Neronem propediem induturus. Quod quoniam accidit, rediit in benevolentiam parentum Plura scriberem si per occupationem liceret: quoniam autem nunc non licet, mittam ad te cras aut perendie meum mulionem, qui quæ supersunt tibi aperiat: interim vale.

Epistola

DUrum est mihi studia mea interrumpere: quoniam tamen multis jam argumentis periculum feci, te esse ex eorum numero, qui accepti semel beneficii nunquam non reminiscuntur, volo adhuc pleniore obsequio te mihi demereri Ante omnia studiis tuis consule, in quibus nè oleum & operam ludas, dicam quid opus facto mihi videatur. Primùm omnium, eorum lectione tibi interdico, qui sesquipedalibus & antiquariis quibusdam verbis ab Evandri seculo repertis ampullantur, quique nihil ducunt pulchrius aut potius, quàm ut affectatâ obscuritate, & permixtis deditâ operâ gryphis, & hiantem & suspensum teneant lectorem, & crucem figant studiosis. Pœniteret te lectionis hujusmodi autorum, quamdiu viveres, qui se operæpretium scelisse putant, si involucra quædam compegerint, quæ Oedipo conjectore & nitatore Delio (ut de scriptis Heraclitii dicebat Socrates) indigeant: quibusque Gordii nodus, labyrinthus Dædali, Sphingis ænigmata, numeri Platonici, Lycophronis tenebræ, & Saliorum versus, sacerdotibus (autore Fabio) vix bene intellecti, comparari nequeant. Dum hæc scriberem, insperata quædam momenta me avocârunt: quibus implicitus, interturbatam epistolam in diem sequentem coactus sum prorogare. Vale.

Epistola 63.

EPistola, quam heri ad umbilicum traxeram, nunc ad calcem perducenda est: quandoquidem otium scribendi liberius sese offert. Quod etiamsi non adesset, adhuc tamen rerum tuarum vellem satagere, partim amore tui, partim parentum. Quorum precibus expugnatus, promisi me aliquid quotidie scripturum, quod esset tibi usui. Quare ut intelligant me steriſie promissis, hominémque esse, quocum securè in tenebris micent, plura præstabo quàm promiserim. Deterrebam te nuper ab eorum lectione, qui deditâ operâ antiquariis strepunt vocabulis. Nunc te hortor, ut abstineas à librorum copia, neque tam variis autoribus ingenium & memoriam confundas. Nam quod scribit Fabius, Lectionum varietate reficiſtomachum, & pluribus cibis minore ali fastidio, non ibo inficias, modò tamen intelligamus, hominem jam adeò in literis profeciſſe, ut huic labori non succumbat, & sub ejusmodi onere vires non fatiscant. Huic verò labori quomodo poteris supereſſe, qui nihil adhuc, aut parùm in bonis literis promovisti? Commodiùs multò feceris, si posthabitis illis, ex quorum paleis paulùm colligitur fructûs, unum tibi deligas Ciceronem, quem semper velut archetypum feras, cujúsque succum imbibas, & doctrinam. Nam & Cicero ipse Terentium (quem familiarem suum vocat) semper habebat præ manibus, & Cyprianus diem nullum sine Tertulliani lectione præteribat: Scipio item Africanus Pædiam Ciri de manibus non ponebat. Quos si imitaberis, rem facies tibi utilem, & mihi jucundam. Vale.

Epistola

Epistola 64.

Quantum me pudeat puerorum nostri seculi, nec tu credere, nec ego satis exprimere possum, Fabiane. Permultos enim reperias inverecundos adeò & impudentes, ut quamvis adhuc sint elementarii, & abecedarii, jam tamen plurimum sibi tribuant, nec ullo assurgant illis, qui veteres omne genus scriptores multis vigiliis magnâque oleâ impensâ jam excussérunt. Nolo putes deesse mihi in hac re testimonia, aut me aliquid comminisci. Nam cùm nudiustertius redirem Nuceriâ, ubi, metu pestis nullibi non sævientis, duos & amplius menses fueram ruricatus, obvium habui quendam puerulum, quem cùm rogâssem, quò iret, unde veniret, & cujas: dicere non erubuit, indignum me esse quocum verba faceret. Causam percunctanti respondit, esse sibi circulum & encyclopediam illarum artium, quas in oratore perfecto requirit Fabius: mihi verò tantum esse insciliæ, quantum sibi doctrinæ; ac propterea non oportere, ut inter Arcadiæ pecuaria & Musas, interque graculos & olores aliquid esset commercii. Pueri insolentiam demiratus, satis habui consulere ut Anticyram navigaret, ibique supremo helleboro repurgaret insaniam. Vale.

Epistola 65.

Jam annis plus minus decem Grammaticos secutus es, Pauline, neque tamen ab insciliæ tenebris pedem eduxisti: nam cùm scribis aliquid aut loqueris, tertio quòque verbo incidis in solœcismum. Nescio quis excusationis locus tibi sit relictus: culpam non potes deprecari, si per te steterit, quo minùs profeceris. Credo tamen partem culpæ tuæ præceptoribus adscribendam, qui prima rudimenta memoriæ tuæ non inculcaverunt, quique te adhuc implumem

impſumem ad volatum provocârunt, & Dædalum fecerunt priùs quàm eſſes Icarus. Supereſt tantùm, ut, quamvis ſerò, diſcas tamen, & ad prima, redeas fundamenta. Noli putare hoc tibi futurum probro, ob ætatem jam provectam. Præſtat in ipſa etiamnum ſenectute reſipiſcere, quam ad capulum uſque delirare. Non puduit eloquentiæ parentem Ciceronem, poſt multas in Senatu declamationes dare ſe Apollonio Moloni recoquendum: Neque octogenarium Socratem muſicæ vacare. Nec tibi quoque turpe videri debet in ipſa adoleſcentia, atque adeò virili ætate proficere, eáque jacere fundamenta, ſine quibus corruet quicquid ſuperextruxeris. Quòd ſolito breviùs ad te ſcribo, dabis veniam: nam cùm has à me literas nuncius poſtularet, non erat mihi otium ad mungendos nares. Deinceps plura ſcribam: interim ſalvebis ab amico, qui commendat ſe tibi de meliore nota.

Cicero Moloni ſe recoquendum dedit.

Epiſtola 66.

MAgna poſteritati fit injuria, gravémque jacturam faciunt bonæ literæ, dum ea ſuprimuntur opera, quæ ſi prodirent in lucem, eventilarentur, omnes indè frugem caperent. Omnibus enim exploratum eſt & compertum, quantum ſtudioſi detrimentum acceperint in operibus Ennii, Lucilii, Cæcilii, Quadrigarii, aliorúmque plurimorum, ex quibus nihil nobis præter nomen relictum eſt. Non placet mihi eorum ſcripta circumferri, aut exponi venalia, qui temerè & ſine judicio ſcribunt cuic, quid in buccam venerit, neque aliquid unquam ad incudem revocant. De his loquor, qui quod rude primùm pariunt, frequenter poſtea lambunt urſorum more, frequenter incudi ſed dunt, & ſeveram ubique apponunt limam: quique refrigerato inventionis amore, perpendunt poſtea, non tanquam autores, ſed lectores. Quod te multis jam liturîs feciſſe quoniam

in

in confesso est, & constans ubique prædicat fama; cur tandiu eos retines suspensos, qui de te multa sibi pergunt polliceri, quique opera tua lecturiunt certatim & emturiunt? Non est quòd judicierum aleam aut maledicorum graphia reformides. Certò scio, omnia ab omnibus probatum iri, quæ ex officina tua prodibunt: cùm etiam quas tumultuarie scribis epistolas, omnes mirentur plurimùm, atque adeò tam id agant, ut rosas loqui videare, & omnia calamistris eloquentiæ compta dicere. Quare non minimo tibi daretur probro, si omnium expectationem fraudares ac destitueres. Opus est ergò ut pariat quod parturis jampridem. Vale.

Epistola 67.

Miratus sum plerunque cur nunc bonæ literæ pessum eant, quæ superioribus annis tanto in pretio habitæ sunt: cur nunc literati nihili fiant, qui quondam æstimabantur maximi, & habebantur numinum loco. Sed nihil est quod mirari debeam. Quondam enim artes pretio & honore fovebantur; neque erat qui non assurgeret eruditis: adeò ut maximi quique Principes lucri loco ducerent, imperatorum & poetarum amicitiam venire, & eorum scriptis famam suam ad posteros prorogari, & vindicari à mortalitate. Nunc verò cuàm mutata sint omnia, vident omnes. Sic enim sordent & vilescunt literæ, ut non solùm non faveatur studiosis, sed illudatur etiamnum. Nam multò pluris æstimantur (cur hoc relinquis inultum Jupiter?) leones & parasiti, qui Principum aures verbis deliniunt, quique fumos vendunt, qui oleum in auriculas instillant, quàm qui plus olei quàm vini doctrinæ studio consumunt. Quare non est mirum, literas ipsas in ruinam cecidisse nostro tempore, quo nec seritur literatis, nec metitur. Vale.

Epistola 68.

Audio esse nonnullos, qui credulitatem multarum rerum tibi insinuant, quique maria & montes promittunt, ut amplissimis pollicitationibus te trahant in suam familiam. Quorum verbis delusus jam adeò insolescis, ut te a summum fortunæ & partum existimes. Cave, mi Lentule, ne eorum verbis qui hunc tibi faciunt fucum, sinistrè res tibi cadat, si quid tuâ autoritate feceris. Nescis Philosophorum permultos cum Diogene olera lavare maluisse, quàm cum Aristippo epulas sectari regias? Cur ità quæso? nunquid libertatis causâ? Utinam periculum fecisses, quàm acerbum sit & importabile alienâ vivere quadrâ, & alterius pendere arbitrio! Si hoc esses expertus, tu liberam paupertatem opulentæ servituti anteponeres. Vide, mi Lentule, nè in eorum offensionem impingas, qui sibi negotium insinuant de rebus tuis. Malè audies si quid feceris inconsultè. Nihil patimur tibi deesse: nemo istîc te objurgat: Tu es tui juris: Vivis tuis legibus: Vadis dormitum, & expergisceris quando lubet: Ludis, cœnas, prandes cum placet: Quæ omnia tibi auferentur, si te feceris mercenarium. Adde etiam quòd qui te accersunt multum, fortasse de doctrina tua sibi promittunt: quam si opinione repererint minorem, occasionem protinus inquirent, quâ te detrudant suâ domo: & si nullam repererint, fabricabunt tamen, & comminiscentur. Vide quâ fronte hoc perferes: tu, dico, qui ad libertatem natus es, & ægrè servitutem pateris. Vale.

Partus fortunæ.

Ubi

Epistola 69.

NOlebam tibi aperire, quàm funesta sint omnia domi vestræ: cùm tamen ejus rei gratiâ aures meas precibus onerare non desinis, desiderium tuum explebo. Pater tuus intestatus mortuus est Calend. *Januar.* Mater morbo quartanæ laborat: Fratres tui sunt podagrici adeò, ut pedibus nequeant subsistere: Soror tua Lucretia est paralytica: Patruus Lentulus laborat morbo comitiali: Statius famulus est calculosus: neptis Eugenia venit in suspicionem lepræ, quam arguunt liveni paulatim cato, raucedo scabræ vocis, articulorum contractio, & rubri quidam nævi membris omnibus, instar botrorum, innascentes: Matertera tua *Julia* incidit in tantam phreneſim, ut fanatico nescio quo errore duci, & fœnum in cornu conclusum gerere videatur: Avus tuus intus & in cute passim corroditur cancro, neque reperiri potest qui ejus morbo medeatur. Famulorum tuorum partim sunt cardiaci, alii cœliaci: nullus est quem præ angustia non tædeat vitæ. Si perconteris ut valeat tuus coquus Tarasalla, actum est de ejus vita, & conclamatum est cadaver; vivens jam numeratus est in peculio Proserpinæ, & naulum Charonti præparat. In eo siquidem plurima cognovi, quæ evidens mortis argumentum promittunt. Nam stragulam complicat, dentes in somno collidit, membra præter decorem detegi non curat. Præterea, ejus labia contrahuntur, oculi glauceſcunt, dentes albeſcunt plùs solito, oculi ejus fiunt profundiores quàm priùs extiterant, aspectum auditúmque sine causa reformidat, & semiapertis dormit oculis. Quæ omnia signa esse mortis, receptæ fidei autores dicunt. Vide ergò quomodo tam tristi spectaculo siccis oculis, & sine lacrymis interesses. Su-

pereſt, ut horum deſtitutus auxilio, prudenter tibi conſulas. Vale.

Epiſtola 70.

NOn parvâ dignus es notâ, qui aſpectum amicorum ſine cauſa refugias, & videndi tui copiam nemini facias. Quod ſi ſemper feceris, præſtabis culpam ſceleris alicujus, & grandis flagitii conſcius tibi videbere: cujus horrore diſcedas è medio, & latebras inquiras. Quoniam etiam in ſuſpicionem veniſti, relictis literarum ſtudiis uxorem duxiſſe. Quod ſi fallum eſt, cave nè fiat: te pœniteret matrimonii quamdiu viveres. Nam quomodo parares tibi victum? neque arare, neque literas nôſti. Errares ſi quicquam ſperares à tuo patre. Si te videret manum ad ſtipem porrigere, ſi ſanguinem flere, tui non tamen miſereretur: neque obolum tibi daret ad emendam reſtim. Non eſt diſſimulandum, quin ſit aliqua in conjugio voluptas: ſed ſi proſpicienter obſervaveris quàm ſit brevis, quot eam dolores, quanto ſequatur pœnitentia, nuptias vitabis cane pejùs & angui. Conſule Hipponactem, cui duos dixit uxoris dies dulciſſimos, nuptiarum videlicet & mortis. Refer ad Alexandrum, qui dixit nuptiarum diem multorum malorum initium. Nam ſi pauper divitem duxeris, dominam non uxorem acceperis; ſi pauperem, onus vitæ ferre non poteris: ſi turpem, dolebis; ſi pulchram, habebis communem. Audi quid ſuadet Chæremon: Uxorem (inquit) præſtat efferre quàm ducere. Interrogatus Simonides quid eſſet uxor, Viri (inquit) naufragium, domûs tempeſtas, quietis impedimentum, vitæ captivitas, pœna quotidiana, pugna ſumptuoſa, beſtia contubernalis, caris ornata, malum neceſſarium. Horum conſilio ſi oculos animùmque admoveris mutabi

mutabis sententiam, & citò calculum reduces. Debes etiam apud te cogitare, multas puellas sursum versùm videri formosas, quæ deorsum versùm nævis & ulceribus cruris ubique scatent. Vale.

Epistola 64.

NOn videatur tibi mirum, si nunc præ lætitia oculus dexter mihi saliat, qui nudiusquartus eram totus irrisibilis & agelastus. Accessit mihi quod frequenti voto semper cupiveram. Pater constituerat annos plus quatuor me in scholis captivum tenere: sed precibus amicorum, quos semper meæ calamitatis miseruit, expugnatus, libertatem & exitum mihi promisit pridiè Nativitatis Domini. Quod si præstiterit, Deusum: Fortunam ipsam anteibo fortunis meis. Nunquid enim servile & miserum tibi videtur in hac languere carnificina, in qua nullus nisi de inferendis verberibus sermo? Quales putas qui nos erudiunt præceptores? diceres esse plagiarios, carnifices, & tortores vulnerarios inter leænas, inter lupas & tigres educatos. Si quid forsasse aberraveris, si tantillum oculos dejecerimus, si vel unguem latum recesserimus ab eorum mandato, totâ vi consurgunt in pœnam. Denudant nos à calcanco scapularum tenus, lacerant, tundunt, mutilant, pedibes conculcant, parietibus illidunt. Nullum in miseriam nostram non comminiscuntur impietatis genus. Solâ oculorum torvitate & contractione supercilliorum nos adeo plerunque terrent, ut malemus in orci culeum incidisse. Quódque summæ infelicitatis & extremæ crucis est argumentum, cùm in nos ità sæviunt & debacchantur, non audemus præ metu hiscere, nec my quidem aut gry facere. Quòd si addiderimus verbum, ictibus pluunt, & colaphis grandinant. Tam perimus, quàm

qui jugulo implicatam jam habet restim. Exeuterem tibi lacrymas, & cætera infortunia ad umbilicum tantùm perducerem. Vale.

Epistola 72.

MUlti habent me suspectum latrocinii, quod nunc sericatus appaream & purpuratus, qui priùs eram mulio & auriga: neque sibi possunt persuadere, tantas sine furto accreviſſe mihi divitias: quibus utinam explorari essent labores quos pertuli priùs, quàm eò rerum pervenerim; non enim tam facile de me judicarent, neque mirarentur me tanto erectum è stercore. Quascunque habeo fortunas, Diis acceptas refero; ausim tamen juramento contendere, me meis laboribus plura multò meruisse. Nam ex quo tempore excessi ex ephebis, non recordor diem ullum sine linea præteriſſe me; quòd semper subiret in mentem Portii Catonis, qui detestari solebat, siqua dies per incuriam inanis effluxisset. Natus annos quindecim servivi cuidam trapezitæ, moroso suprà quàm sit credibile. Nam irascebatur ob rem nihili, ob floccos, ob unguem pravè sectum. Imperabat ad ictum oculi. Conjectare plerunque me oportebat, quid digito creparet. Si vitrum rupissem, comminuisset mihi caput sandalio. Iratus quandoque aquâ & igni mihi interdicebat. Perferebam omnia, neque me piguit: moriens enim hæredem me constituit, meorum memor obsequiorum. Quas ego divitias non temerè prodegi, ut solent plerique: nam converti me ad studia; ubi quamvis adultus brevi tempore adeò profeci, ut socios meos relinquerem à tergo, & multis præcessissem parasangis. Cùm adhuc essem rudis, aliquid quandoque dabam muneris doctioribus: neque me pudebat consulere juniores? cur enim puduisset, cùm Socrates philosophorum optimus, à mulieribus

mulieribus doceri, indignum Philosopho non duxerit? Diotimam appellare magistram, & Aspasiam frequentare? Hæc ad te scribo, Ligurine, ut exemplo meo, dominum tuum tantis obsequiis tibi demereris, ut tuæ consulas paupertati. Vale.

Epistola 69.

Quid habes, Paulline? Quid frontem caperas? videris mihi tristior solito: facies tua mœroris promittit argumentum. Compertam habeo tuam naturam. Tu in primore fronte geris affectum animi. Non consuevera hoc modo me præsente tristari. Securè potes acerbitatis tuæ virus mihi evomere. Quicquid dixeris, perinde ac thesaurum continebo, & fortasse dolori tuo medebor, si modò capiat medicinam. Priusquam occurrebam tibi, mihi arridebas, & à tertio usque jugere porrigebas dextram. Cur sic te mutatum video? Nescio an verba mea nuper cum stomacho exceperis, quibus te insimulabam pigritiæ; at ego aliorsum loquebar, quàm ut bilem tibi excitarem. Proterea non ageres amicum, si hoc ipsum mali consuleres. Quicquid dixi, præter propter movendam tibi cholerem dixi; semper dedi operam nè quid detrimenti ulla in re caperes. Amavi te à puero, & molliter educavi, fovique semper mitiùs quàm alumnum suum nutricula; neque gravatus sum studia mea sæpenumero interpellare, ut facerem quæ in rem tuam essent. Quare errares vehementer, si aliam persuasionem indueres. Fac semper mei in te amoris periculum, non invenies me verbo tenus amicum. Si qua in re operâ meâ tibi fuerit opus, ad me semper velut ad anchoram confugias: qui te amet vehementiùs, habebis neminem. Verùm & volo, ut me semper candidum amicum, & infucatum judices. Non sum ex ea hominum nota, qui in ostio tantùm formosi palàm blandiuntur, & clanculùm mordent. Vale.

Epistola 74.

CRedo horam illam fuisse mihi fatalem & inauspicatam, quâ primùm Lutetiam veni. Antea nihil mihi deerat, habebam omnia ex animi voto. Eram indutus holoserico, byssо, & Dalmatico. Nè multis agam, eram totus sericatus. Nunc verò incidi in tantam paupertatem & penuriam rerum, ut me oporteat domestiecatim victum & ostiatim emendicare, & manum ad stipem porrigere. Vale.

Epistola 75.

NUllâ non horâ mihi cavео ab insidiis tuis: nam suspectum te habeo furti, & aliorum scelerum, quæ sunt turpissima relatu, & castas aures offendunt. Nullum fuit mihi frequentius votum, quàm ut virtutem amplectereris: nunc verò de te nullam spem mihi promitto, omnem in te despero probitatem. Nihilominus quicquid ages, cave nè insolestas, & (ut est in proverbio) exuvium leonis induas. Erunt enim qui retundeat tibi arma, si secùs egeris. Vale.

Epistola 76.

QUoniam auriculari nuper digitulo te percussi, nullo die (ut multorum verbis ad me perlatum est) maledicere mihi desistis ubique locorum. Quod cuare facias, miror summopere. Ea non sunt humani ingenii, mansuetique animi officia. Convitiare tamen ut voles. Si insimulaveris me superbiæ, latrocinii, & aliorum id genus scelerum, non verterim manum. Si animus esse injuriam reponere, & hanc tuam petulantiam retaliare, patet amplissimus dicendi campus. Vale.

Epistola 77.

SAtis superque conspicio veracissimam esse parœmiam quâ adversis fortunæ flatibus non esse desperandum ferеur, aut in prosperis minimè superbiendum.

dum. Compluſculos enim videre eſt gravibus infortuniis exagitatos, quos molli gremio pòſt paulò eadem complectitur fortuna. Contrà verò perplures non deſunt, quos ab immenſis opibus ad humilem paſtoris conditionem compellit. Quocirca noſce teipſum, nec tantum tibi tribuas. Vale.

Epiſtola 78.

QUamdiu fuiſti probatis moribus, & ſpem bonæ indolis præ te tuliſti, rebus tuis ſemper conſului: nunc verò quoniam ablegâſti virtutem, & hominum expectationem de te fefelliſti, interdico tibi domo meâ. Quòd minaris mihi ſatyras & mortem, ego has commina tiones non facio pluris, quàm fulgur ex vitro. Si quid in me jamdiu parturis, pariás quæſo. Tanti facio verbo tua, quanti nugas obſtetricum, & delirantium jam vetularum. Si nihili pendis quod dico, multò minoris æſtimo quod facias. Vale.

Epiſtola 79.

MAlè agis & iniquè, ſi habes me ſuſpectum inſidiarum, aut alicujus in te conjurationis. Hoccine eſt credibile, Me in eum inſidias parare velle, cui quicquid habeo doctrinæ acceptum referre debeo? Nutriviſti me à puero, feciſti è ſervo ut eſſem libertus, & quod habuiſti ſummum pretium perſolviſti mihi. Næ inhumanus eſſem, & planè incivilis, ſi tanta benevolentia excideret animo meo. Parce, quæſo, furori tantiſper, dum rei veritas innoteſcat tibi clariùs. Demum ſi talem me reperias, cujuslem ſuſpicaris, interdicas mihi domo tuâ, ipſâque adeò conſuetudine & familiaritate: nam & ero dignus tantâ notâ. Vale.

Epiſtola 80.

DEmeruiſti me tibi multis obſequiis: Dii faciant ut mihi liceat aliquando gratiam referre, & agnoſcere beneficium! Si velis fieri certior rerum me-

arum, contineo me domi, neque ampliùs sequor militiam; partim quòd hæc professio non videatur mihi magnæ frugi, partim etiam quòd præ senio jam sim emeritus & donatus rude. Quod rogas, ut de fratre tuo bene merear, cúmque ad viam virtutis reducam, illud factu perdifficile est: jam enim adò occalluit in sua nequitia, ut nulla sit spes ejus revocandi. Ad hæc, aspectum meum reformidat ac refugit quantâ maximâ potest operâ. Vale.

Epistola 81.

OMnes habent te suspectum ejus homicidii, quod heri perpetratum est in suburbiis, horam circiter nonam. Si res ità se habet, vitæ tuæ non parùm timeo. Non solùm enim vapulabis à carnifice compitatim, at (quod longè deterius est) trahèris ad furcam. Vide quonam modo effugium tibi reperias. Non poteris enim deprecari mortem, si quis adversum te sententiam tulerit. Prætorea judices instabunt, ut ratiocineris usque ad assem de pecunia, quam uno abhinc anno temerè prodegisti. Vale.

Epistola 82.

NOn est mirum si parentes ignaviam tuam pertæsi, omni ope te destituerint; quoniam (ut accepi) tu quotidie pernoctas in alea: præterea insidiatrices quædam meretriculæ facultates tuas exhauriunt, & crumenam: à quibus nisi caveas, non habebis tandem unde satisfacias tuis creditoribus, & ab eorum ære te eximas. Vale.

Epistola 83.

SÆpenumero multis periculis vitam objeci, ut ab his te redimerem, quæ videbantur imminere tuo capiti. Nihilominus, si quando opus est mihi operâ tuâ, subterfugis astutè. Utere tuis astutiis ut voles, futurum enim spero, ut nihil indè fructûs consequare. Ad extremum, dabis pœnas tuæ ingratitudinis:

nam

nam non est credibile, deos hoc scelus inultum relicturos. Vale.

Epistola 84.

MIrari quidem satis nequeo impudentiam tuam. Vides corruptissimam tuam vitam probatissimis quibusque viris displicere: tu tamen nihili facis. Cùm adhuc eras puerulus, omnes grande aliquid sibi promittebant de tua indole: nunc verò spem omnem futuræ in te virtutis ademisti. Vive tuis legibus: scies tamen parùm frugis ex hac vivendi ratione tibi futurum. Longè prudentiùs faceres, si eorum consilium sequerere, qui tuæ prospiciunt utilitati. Vale.

Epistola 85.

DOlenter & ægrè fero, quòd non facias frequentiùs tui videndi copiam, cùm exploratissimum habeas meum in te amorem. Quotusquisque amicotum tuorum prospexit rebus tuis vigilantiùs quàm ego? Te oro, utere amico tuo familiariùs. Nulla in re (quam petiveris) repulsam passurus es. Vale.

Epistola 82.

Dii immortales, quam diversa est hominum natura! Qui hac tempestate volunt rem augere domesticam, eos opportet assentatores esse maximos, multa dissimulare, habere animum labiis dissentientem: secùs non dabitur locus aut ratio augendæ facultatis. Proinde, si facilem accessum velis tibi patêre ad Principes, imprimis dicendum erit vale virtuti, repudianda veritas, atque etiam probandum grato & plausibili vultu, quicquid illi dixerint aut fecerint; vel si hominem interfecerint. Vide apud te, an justâ paupertate malis vivere, an per nefas ditescere: potior tamen mihi videtur honesta paupertas, quàm congregatæ per scelus divitiæ. Vale.

Epistola 87.

ADimam tibi metum in quo nunc es, & expleo animum gaudio, cùm quid tibi dixero quod à receptæ fidei hominibus incellexi. Pater tuus constituerat te exigere suâ domo: exoravi tamen meis precibus, ut propositum hoc immutaret. Da operam, ut eum in amore tui contineas. Nemo enim est mortalium, cui plura debeas, quàm illi. De te (scio) bene merebitur, si hominum expectationem non destituas. Vale.

Epistola 88.

VSu plerunque accidit, ut illi orbi grammatistæ multò pluris æstiment sese, quàm homines egregiè docti, & oraculorum Sybillæ interpretes. Quod in te expertus sum. Luce clarius est, & vero verius, te adhuc esse elementarium, vixque à tenebris ignorantiæ pedem eduxisse: adeò tamen tibi places & blandiris, ut neminem præ te ducas hominem. Quæso, priusquam ampliùs insolescas, metire te tuo modulo. Putas te dignum Grammatici nomine, quòd ineptas quasdam differentias, frivolasque etymologias didiceris? Hallucinaris plurimum si tam brevi gyro Grammaticen concludas: cùm oporteat perfectum Grammaticum, Philosophos, Oratores, Poetas, Jurisconsultos, omne denique scriptorum genus excussisse. Vale

Epistola 89.

FRequens fuit mihi votum ac desiderium, universam vitam in bonis literis consumere: atqui nimia, aut, ut verius dicam, Orbiliana præceptoris mei severitas usquè adeò me divertit & absterruit, ut certum sit mihi, porcarium potiùs aut mulionem agere, quàm diu eam sustinere cruciem. Hoc si gravatè & dolenter ferat pater tuus, consule, quæso, quonam modo poterit occurri autiri obviàm: Sum enim imparatus, neque consilii locum habeo, neque

auxi-

auxilii copiam, ut ait Terentianus ille Pamphilus; nec satis compertum habeo, quod remedium huic malo inveniam. Si ratione ullâ fieri possit, cavere volo, nè ea res mihi sit infamiæ. Vale.

Epistola 90.

QUoniam percontaris sæpenumero, quomodo res nostræ sese habeant, volo explere animum tuum. Illud primùm scito, nobis omnibus prosperè esse lautè & genialiter satis vivimus. Unum est tamen quod malè nos habet, quia frequens est tibi consuetudo cum perdita nescio qua muliere, quæ facultates tuas omnes instar hirudinis exugit, & teipsum radit usque ad cutem. Utinam consultè & rectâ reputares viâ quàm fraudulentæ sint diobolares hujusmodi meretriculæ; animum tuum (ut conjicio) ad aliud negotium appelleres. Erit quod succenseamus tibi, si in re nihili tantum semper feceris sumptum. Proinde medeare huic malo, & quàm poteris citissimè. Vale.

Epistola 91.

IN morte patris fingebas te plurimùm dolere: verùm ea solicitudo biduì solùm exstitit, aut triduì, fuitque ficta, & similis præficarum lacrymis: demum desiisti dolere. Tu non refers par pari, si jam patris oblitus es, qui tamen nihil unquam tibi deesse passus est. Dabitur tibi magno probro, si hæc ingratitudo ad aures hominum pervenerit: propterea fac ut probum decet adolescentem. Vale.

Epistola 92.

PUtas te fecisse prætium operæ, quòd triviales quosdam versiculos conscripseris: hisque perinde tibi places, ac si arduum aliquod opus & Areopagitarum theatro dignum edidisses. Te oro per amicitiam nostram (quæ incepta à parvis, cum ætate accrevit simul) cave nè sis tibi Suffenus, aut similia imiteris, quæ suos fœcus quamlibèt deformes pro

for-

formosissimis admirantur. Non monerem te hujus rei, nisi certò viderem, plùs indè futurum detrimenti, quàm utilitatis. Cæterùm audio te quibusdam flagitiis deditum esse & proclivem: à quibus pedem revoces te quæso. Admodum enim difficile est, ab eo se malo extricare, cui quis ab incunte ætate inluevit, & innutritus est. Vale.

Pedem revocare.

Epistola 104.

PEtivi abs te decem aureos solatos muneri, nullâ quidem coactus necessitate, aut indigentiâ, sed ut animum tuum pertentarem: nam (quod dis habeo gratiam) auri & argenti est mihi abundè: passus sum abs te repulsam, quod in magnam me traxit admirationem. Hoc enim scio, me meis in te beneficiis meruisse, ut fortunas, tuas ipsàmque adeò vitam pro me expone es. Quid? pollicebaris montes & maria, dicebàsque me tibi esse chariorem tuis oculis, Hæccine est illa benevolentia? Quâ fiduciâ id audes recusare, quod paulò antè promiseras? Nunc quoniam explorata est mihi fides tua, cave deinceps nè conspectui nostro te offeras: facilè carebo operâ tuâ. Vale.

Epistola. 103.

NEscio unde tibi creverit hic fastus, ut abjectiorem me putes quàm quocum verba facias. Primùm omnium (quantum conjicio) non sunt tibi plures animi & naturæ dotes, quàm mihi: sed ut sint, debes propterea eò arroganuæ consendere, ut neminem præ te ducas hominem? Divitiæ tuæ (ut conjecturâ colligo) hoc supercilium tibi non induunt. Nam licèt patrem habueris, ut omnium hominum sapientissimum, ità & ditissimum: rem tamen domesticam, juxtà & universum patrimonium sic prodegisti, ut parùm absit, quin te oporteat emendicare

dicare victum ostiatim. Proinde te oro, Nosce teipsum: nec tantum tibi tribuas, quantum confuevisti. Vale.

Epistola 96.

NEscio quânam ratione factum sit, ut in odium tuum impegerim: nihil me omisisse puto, quod amicum fidelem deceat. Si forte conquereris, quòd nihil pecuniarum pridie ad te miserim, non est quòd conqueraris: nam ego & nostrates ferè omnes tantâ rerum omnium penuriâ laboramus ut pauci admodum reperiantur, qui habeant, unde vel mediocriter vivant. Propterea non est credibile te jam prodegisse, quod pridie Dominicæ Nativitatis ad te misimus. Siquid aliud moreris argumentum te pupugerit, maximè vellem cognoscere; ut possem resarcire & reparare, siqua per me jactura tibi contigisset. Vale.

Epistola 96.

NUllo ferè non die te moneo atque vehementiùs instо, ut proficias in bonis literis, quò tuâ doctrinâ modum aliquem reperias vivendi: nam parentes tui omnes vix habent, unde seipsos nutriant vel tenuissimè. Itaque longè tuâ expectatione falleris, si eorum fiduciâ juventutem in torpore consumeres, & (quod dici solet) in utramque aurem dormires otiosus. Si nihil promoveris, tu solus eris in culpa: neque enim tibi deest ingenium, nec item boni præceptores, qui te bonas artes doceant. Vale.

Epistola 97.

NIhil unquam mihi respondes ex animi sententia, nec compertum habeo, unde inauspicatum hoc malum me semper consectetur, nisi quòd aurem præsto nonnullis impostoribus, qui amicitiam vultu promittentes, furtim me decipiunt, & jactant; à

quibus

quibus cùm volo me extricare aut revocare, nequeo: acriùs tum nituntur, & dant operam, ut me trahant in suas pedicas. Quod non adeò gravatè ferrem, nisi deciperer à quibusdam, pro quorum salute vitam meam multis quandoque periculis exposui. Te oro, si quod huic malo remedium queat inveniri, exhibe te amicum: nullum etenim habeo præter te unum à quo ratio meæ utilitatis dependeat. Vale.

Epistola 98.

COnsulo tibi frequentissimè, quonam modo te oporteat vivere, quibuscum versari, quos refugere, quos imitari. Videris tamen parvi facere quod moneo: nunquam reminiscêris verborum meorum. Hoc unum certò scio, Neminem unquam extitisse, qui prospexerit rebus suis vigilantiùs, quàm ego. Dii deæ que omnes illum perdant pessimè, qui primùm te divertit, nè virtutem amplectereris: nam (ut videre est) adeò te corrupit, & perditis inebriavit moribus, ut liberandi tui nulla spes omnino relicta sit. Vale.

Epistola 99.

VIderis tibi felix, & (quod ajunt) cœlum digito artigisse, quòd quædam epigrammata & elogias dederis in lucem. Putas enim te magnam ab eo mercedem habiturum, cujus nomini opus ipsum nuncupâsti. Novi hominem intus & in cute, ejùsq; mores mihi sunt exploratissimi. Est opulentus quidem, verùm etiam adeò tenax & illiberalis, ut facilius sit elicere aquam ex pumice, quàm ex ejus crumena plumbeum nummum extorquere. Si speras blandis verbis ipsum ambire & inescare, nihil agis. Aurem facilè præstat adulationibus & parasitis: sed semper palpum obtrudit. Vale.

Epistola 100.

QUid habes, Nucerine? dissimulas & supprimis dolorem tuum quàm potes maximè, & adulterino quodam risu lætitiam promittis: est tamen aliquid quod intus te torquet pessimè. Ubi primum te aspicio, arguo protinus animum tuum ex ipsa fronte. Mi animule, si me amas, noli te macerare. Cùm te video vultuosâ facie, & obductis supercilii, lacrymis nequeo temperare. Potes citra metum arcanum mihi tuæ mentis committere. Non est enim (quantum conjicio) in tota mortalium vita, qui magis honori tuo & famæ timeat, quàm ego. Quod si nondum satis explorâsti, experire certiùs, cùm voles. Vale.

Epistola 101.

VErba tua atque etiam mores magnopere mihi placent, adeò inquam placent, ut incredibilis voluptas accrescat animo meo, cùm jucundissimo tuo aspectu frui licet. Aliquantulùm tamen displicet immoderata loquacitas, nec mihi tantùm, at etiam plerisque magnæ celebritatis hominibus. Si velles aurem præstare meo consilio, parciùs loquereris. Nam magna & heroica homini virtus, linguam cohibere, in conviviis maximè: ubi cùm quis imprudenter loquitur aliquid, aut inconsultè, non caret ebrietatis suspicione. Apertè omnia dico: bene enim mihi promitto de tua benevolentia juxtà & humanitate, ut existimem te æqui bonique consulturum, & non laturum ægrè, si vel acerbissimè te objurgavero. Vale.

Linguam cohibere in conviviis, homini virtus est Heroica.

Epistola 102.

DIci profectò nequeat, quàm dolenter & ægrè tulerim, quòd toto triennio, quo Lutetiam habitas, ternas tantùm literas ad me miseris, & eas quidem brevissimas. Quid? quo tempore discessisti à nobis, jurabas te scripturum utroquoque mense. Vide quo-

quomodo constiteris tibi. Næ tu es egregiè malus, dignúsque multis plagis & cicatricibus. quòd jam memoriâ tuâ exciderint, qui rerum tuarum semper & ubique sategerunt. Emoriar, nisi te pœniteat tuæ ingratitudinis. Si unquam videro te ad eam rerum inopiam redactum, quâ ali mando elaborâsti, non miserebor tui, vel si sanguinem fleveris. Vale.

Epistola. 103.

NEmo est qui te nimiæ temeritatis non arguat, quòd adeò superbè & elatè respondeas senatoribus: nec injuriâ sanè. Periculosum est enim in eos temerè murmurare & obloqui, penes quos vitæ nostræ juxtà & mortis pendet potestas. Jam hoc idem tibi prædixeram antè paulò, quàm discederes à me. Te oro si antehac imprudenter vitam instituëris, ut posthac in teipsum descendas, & tuo te pede metiaris. Quicquid dico, sine felle dico: nam quamvis infra meritum, & citrà quàm debuisti meæ in te benevolentiæ responderis, non possum tamen non benevolè te hortari. Cùm nuntius tuas ad me literas deferet, non pergat ampliùs ad antiquum meum domicilium. Nam habito è regione Gymnasii Navarrensis, ubi nemo est qui à secundo jugere mihi non assurgat, ob eam doctrinæ & virtutis opinionem, quam de me conceperunt omnes. Vale.

Suo se metiri pede.
Sine felle dicere.

Epistola 104.

FUit nescio quis apprimè tibi familiaris, qui vitam tuam omnem ab ipsis (quod aiunt) crepundiis mihi enarrauit. At nihil vel modicâ dignum de te gloriâ intellexi, præter quàm quòd sabstemius vivis. Nullo ferè non die aleam protrahis in mediam noctem. Supra modum & messem tuam sumptum facis, & ultrà quàm tui parentes opinentur. Fieri nequit, quin pessimè tibi vertat si voluptatibus semper indul-

indulgeas, ut hactenus consuevisti. Non ignoras te Lutetiam profectum esse, præter propter voluptates & ludos. Non respondes parentum de te opinioni: meam ipsius spem refellisti maximè. Hucusque merui de te supra quàm debui: amavi ultrà quàm tibi persuadeas. Verùm nisi ab hujusmodi vanitatibus pedem revoces, ego relinquam te omni ope destitutum, & interdicam tibi domo meâ. Vale.

Epistola. 105.

VTinam esset mihi otium ab his occupationibus, quæ me nullâ non horâ interturbant, & ferè obruunt. Facerem ut intelligeres, quantum nomini tuo tribuam. Aliquot abhinc diebus mihi ad te nonnihil pecuniarum, plus multò propediem missurus. Utrùm autem acceperis, nécne, clam me est. Si non acceperis, per me non stat: dedi enim cuidam homini, qui probatæ admodum fidei mihi videbatur, atque etiam dignus quocum in tenebris tutò & citra scrupulum micare possem. Porrò desine quæso litigare cum Ligario. Certiùs & exploratiùs nôsti hominem, quàm ut depingi tibi debeat. Mores ejus domesticè tanquam tuos ungues tenes. Præterea vulgò dici solet, Gallinaceos in suo sterquilino plurimum valere. Si unico verbo factionem cum ea susceperis, fretus parentum fiduciâ interficiet te. Cæterùm si Codrus domum tuam se contulerit, cave maximè nè eum intromittas, Secùs si feceris, te pigebit facti. Nam primâ (quâ mecum jacuit) nocte, pannos, culcitram, pulvinar, lodicem, suppedaneum, brachas, cothurnos, foccos, cæteràque id genus vestimenta (honor sit auribus tuis) turpissimè percacavit & stercoravit. Vale.

Epistola 106.

PUtabam eum animi candorem esse tibi congenitum, ut nunquam velles aliquid in me fraudis comminiscei. Ubicunque enim occurrebam tibi, tu pellace vulpe benignior blandiebaris mihi, & arridebas. Nunc verò apertè video, te hominem esse fraudulentum, & nigrâ (quod aiunt) caudâ, atque animum habere à lingua & labiis dissentientem, & procul remotum. Nam cùm pericula multa me circumsteterunt, non solùm non subvenisti amico, at etiam amico de industria nocuisti. Nunquam per deum Herculem quiescam ex animi sententia, quin te cumulatissimè, & cum multo fœnore retaliavero. Quinque anni jam præterierunt, ex quo abunde & ambabus (ut aiunt) manibus omnia tibi suppeditavimus: at si te oporteret victum emendicare, non exorqueres à me nummum plumbeum ad emendam restim. Vale.

Epistola 107.

QUotidie ferè convertis omnium in te oculos, quòd sericatus appareas, superbiúsq; induaris, quàm ut fortunam tuam & facultatem deceat. Et, (quod est extremum dementiæ) quod omnes vertunt crimini, tu laudi tribuis. Legistíne unquam, hominum inconsultissime, probro datum esse. Quinto Hortensio Oratori, quòd compositè circumspectéque & multa cum munditia indutus esset? Tu capillos unguento delibutos pectis ad speculum. Unico digitulo (quod aiunt) caput scalpis. Insuescis lecticæ & plumis Sardanapali. Oculi tui sunt ludibundi & ebriosi, manus inter agendum gestuosæ. Putas hæc omnia carere suspicione mali, quod per fœditatem nominare non licet? Si me amas, & honori tuo vis prospicere, abstinebis à nimia illa corporis elegantia. Vale.

Epist.

Epistola 108.

SOlus sum quem diligunt Dii immortales, si nulla ægritudo voluptatibus meis interceſſerit. Pater meus (quod Diis habeo gratiam) prosperè se habet & pugilicè. Mater abunde pecuniarum mihi attulit. Quid queam expectare majus, aut fælicius? Si fortè fortunâ aliquis me morbus invaſerit, ſub manu & dicto citiùs præstò aderunt infiniti medici, qui morbo meo medeantur. Unum tamen est duntaxat, quod me exeruciat miſerrimè: Ego sum planè ignarus; literas nè à limine quidem ſalutavi, aut primoribus deguſtavi labiis: hoc ſi carerem infortunio, cæteros mortalium præ me uno infæliciſſimos crederem. Vale.

Epistola 109.

DUm quid ſcribis, opera tua tibi rident adeò & blandiuntur, ut digna protinus exiſtimes quæ & eventilari & in lucem prodire debeant. Qua in re non parùm timeo nè ſis tibi Suffenus, ac ſimias imitere, quæ ſuos fœtus quamlibèt deformes pro formoſiſſimis admirantur. Si ſaperes, ab alieno potiùs arbitrio penderes, quàm tuo. Cave nè his aurem præbeas, qui te magnis laudibus palàm efferunt, omnèſq; Latinæ linguæ principes præ te uno rudes & agreſtes eſſe prædicant: clàm verò medio te monſtrant digito. Fallaces hoc genus paraſiti perbellè tibi imponunt, & te molliter ineſcant, ut aliquid ſemper trahant in ſuam naſſam. Finem faciam huic epiſtolæ, nè verbis meis defatigatus pertædeas: quam vis juſtâ te objurgatione inceſſam. Si percontaris ut valeam: bene ſanè. Nulla eſt ægritudo, quæ animi mei ſerenitatem obnubilet, præter tuam illam cæcitatem. Hoc ſi abeſſet malum, cætera lætus eſſem. Vale.

Epistola 110.

ANtea cùm accersebam te domum meam, à tertio (quod dici solet) jugere & stadio mihi arrideba, eorum omnino simili, qui in ostio tantùm sunt formosi, videntùrque pellace vulpe benigniores. Nè multis agam, adeò blandiebaris, ut indubitatâ fide omnia de te mihi promitterem. Nunc tamen apertè video, te ex eorum esse numero, qui montes & maria pollicentur, demum ubi res ipsa postulat, nihil omnino præstant. Abhinc paucis diebus te oravi, ut aliquid contra jus & æquitatem ageres, ut eximeres me à quodam periculo quod imminebat capiti meo. Respondisti nulla omnino de causa declinandum esse de via, etiamsi amici crebris efflagitârint convitiis. Sed dic mihi, hominum æquissime, unde nova isthæc religio in te incessit, & suborta est? Chio præstabilis homo sapientiæ, nunquid conservandi amici gratiâ falsum dedit consilium? Nunquid & Pericles promisit se accommodaturum amicis usque ad aras? Sed de his hactenus. Si quando acciderit tempus quo indigeas operâ meâ, tu talionem accipies. Vale.

Epistola 111.

LOngè tua te fallit opinio, si putes nos aulicos cæteris mortalibus esse fæliciores. Nos quidem lautè & genialiter vivimus. Habemus affatim divitiarum, induimur bysso & purpurâ, superbè & plùs quàm tragicè incedimus palam populo. At multi forinsecus magnam præ se ferunt & prommittunt opulentiam, quibus res est angusta domi, & curta supellex. Alii usquè adeò obruuntur ære alieno, ut ipsam quoque debeant animam. Præterea putásne sub elegantissimis nostris tuniculis multam sordem quandoque delitescere? Plerique intus & in cute à calce ad verticem capitis sunt scabiosi. Alii omnino podagrici, & membrorum impotes, & (quod in maximam

maximam miseriæ partem repono) vivendum est nobis non arbitrio nostro, sed alienâ (ut aiunt) quadrâ. Si quis nostrûm in morbum quemlibet gravem inciderit, nullo penitus indicio dolorem suum audebit exprimere, nè rideatur ut mollis & effœminatus. Præterea (si me audis) noli commutare solitam tuam professionem. Vale.

Epistola 112.

COnquereris, & plus nimio, quòd nudius quartus brevem quandam pecuniam amiseris: quod me maximè reddit mirabundum, cùm præsertim levis & impœnitenda sit jactura, & quæ nullo ferè labore compensari queat, & resarciri. Studerem tibi dolorem hunc excutere, nisi vererer mea verba tibi fore irrita. Si velis rependere hoc detrimentum, quare non reverteris ad pristinam professionem, cùm præsertim ea sit quæstuosæ & exploratissimæ commoditatis? Aliud est, quod te monitum velim. Cùm quis in odium tuum impegit, in eum protinus ructas & evomis quicquid in buccam venit. Contrà verò cùm quempiam amicum tibi delegisti, primâ statim fronte patefacis intima tuæ mentis arcana. Te ex consilio Chilonis, sic ames, tanquam aliquando osurus; hactenus demum oderis, tanquam posthac amaturus. Vale.

Epistola 113.

IN aprico nuper quiescebamus ego & pater tuus: cùm autem unà fabularemur, accessit protinus nescio quis nuncius, agrestis planè & inelegans, qui prædicabat te familiarissimum tibi tuisse, & eidem præceptori operam dedisse. Propterea percontati sumus, ut valeres, útque in literis profecisses. Respondit ille, te mortalium omnium pigerrimum, & (quod aiunt) Epimenidis somnum tuæ insomnie negligentiæ. Id ubi primùm pater tuus intellexit, turpibus in te verbis & indignis relatu temperare non po-

tuit. Si vis ut eum in amorem tui revocem, expergiscere, & ab ejusmodi nota, quàm maximè poteris, cave. Vale.

Epistola 114.

CONtrahis tibi pessimum nomen, quòd nihil habeas frequentius in ore, quàm verba obscœna, & quæ castas aures offendunt maximè: & (ut nihil dissimulem) non desunt qui ex ea procacitate linguæ, & illoto sermone, mores tuos arguant & metiantur, dicántque vitam ipsam orationi respondere. Non est quòd mihi succenseas, si te benevolè & amicè corripiam: quoniam nostræ omnium aures jam calent tu pissimo illo rumore, qui passim de te circumfertur. Cave tibi, nam si nota illa diutius increverit, nunquam eluetur, & tu ipse vix poteris in bonam vulgi opinionem introrepere. Nemo est parentum tuorum, quem tantæ non pudeat turpitudinis. Et certè periculum est, nè turpissima tua vita desinat haberi in pretio. Vale.

Epistola 114.

PAter tuus graviter & iniquo animo tulit, quòd audiverit nullum esse tibi frequentius votum, quàm ut uxorem ducas: nec dubito, quin pessimè tibi vertat, nisi enitaris qualicunque viâ irrepere ad demerendam ejus benevolentiam. Sed dic per deos omnes, undenam tibi incessit mutandæ conditionis desiderium? Non ignoro multas esse in tua professione miserias; verùm hæ majoribus emolumentis pensantur & obliterantur. Eâ causâ ad te scribo, ut te à proposito divertam & absterream: certiùs enim quàm tu videò quantam facturus sis jacturam, si ab ejus mandato vel tugue latum recesseris. Vale.

Epistola 116.

OLim cùm quid ad me scribebas, epistolæ tuæ legebantur palàm, & sine ullâ vitii suspicione circumferebantur. Nunc verò cùm quid scribis, manifestarius error tertio quôque verbo deprehenditur. Qua in re homines non solùm multâ lectione exercitati, at etiam tenues, & obscuro loco nati te derident: neque est quisquam aure adeò surdâ & jacenti, quin facilè perspiciat & animadvertat hanc inscitiam. Timeo nè longa studiorum desuetudo hæc barbariæ te contaminaverit. Si velis redire ad intermissum interruptúmque & interpolatum calorem, erit quòd speremus te nonnihil profecturum: at si diutius insueveris huic negligentiæ, jacta est alea; nos de te omnino desperamus. Vale. *Jacta est alea.*

Epistola. 117.

MUlti & sapientiâ & autoritate præditi conqueruntur sæpenumero de quibusdam scioli; ineptulisq; & diobolaribus grammatistis, qui pedibus (quod aiunt) illotis ad sacrosanctas legum & Philosophiæ disciplinas diversunt, aut frequentibus auditoriis palàm profitentur; cùm tamen nihil unquam bonarum literarum, nisi fortè in transcursu, degustaverint. Sunt etiam (proh Jupiter!) qui Platonem legere velint, non vitæ ornandæ, sed linguæ orationisque comendæ gratiâ: nec ut modestiores fiant, sed lepidiores. Utinam, utinam jactanticuli isti nebulones, nugarum tenus docti, inniterentur vestigiis discipulorum Pythagoræ quorum nemini priùs licebat aut commentari, aut verba facere, quam factus esset eruditus silentio. Horum igitur periculo tibi magnopere cavendum est, nè concendas altiores disciplinas, quæ & ingenii & doctrinæ captum longè superant. Vale. *Pythagoræ discipulis silentio eruditi.*

Epistola 118.

DOlui jampridem, atq; in dies ingravescit animi mei ægritudo, quòd universum patrimonium vix toto vertente anno prodegeris. Pater tuus nunquam minoris cœnavit, quàm decem aureis: nunquam minoris habitavit, quàm decem millibus aureorum. Tamen ex tot tantisque opibus, quas reliquit moriens, vix supererat ureeus, aut fictilis lagena. Sed certè nil mirum: vili enim vendidisti, quod magno emerat. Multi me præsente stultitiæ te insimulârunt: semper tibi patrocinatus sum: sed noli deinceps expectare patrocinium meum, dum te videro immutatum. Vale.

Epistola 119.

VIderis ex eorum esse numero, qui, cùm nihil refert, pudent; ubi verò pudendum est, tunc eos deserit pudor. Nudiusquartus cùm insimulavimus te ignorantiæ, protinus demissâ fronte erubuisti. Ubi verò adulteria tua in medium protulimus, culpæ tuæ patrocinari cœpisti; tantum abest ut pœnitentiâ ducereris. Miror quâ fronte tot probrosas de te contumelias perpeti possis. Bis ad subsellia judicum tractus, extremâ flectisti fortunâ, & ità decessisti: non quòd innocens crederere, sed nè judices perjerâsse dicerentur. Cave nè divina ultio (quæ lento gradu ad vindictam sui procedit) ampliori exitio te reservet, tarditatémque supplicii gravitate compenset. Multùm enim fortuna parcit in pœnam: & quem sæpe casus transit, aliquando invenit, ut inquit ille. Vale.

Valerius Maxim.

Epistola 120.

FRater tuus publicè profitetur Æneidem Virgilii, magnâ doctrinæ suæ ostentatione: utinam tanto auditorum fructu & plausu. Non satis scio quam gratiam indè relaturus sis, nihilominus tanta est discipulorum nostri temporis ingratitudo, ut ubi

Ingratitudo discipulorum nostri temporis.

primùm discesserunt à conspectu præceptorum, statim obliviscantur veteris beneficii, neque agnoscant per quos profecerint. Expertus & sciens loquor. Multi enim ex officina & umbraculis meis prodierunt, qui nunc me nihilo pluris æstimant, quàm porcarium, aut mulionem abjectissimum. Qui de ingratis bene merentur, hoc frugis referunt. Cæterùm, quòd me consulis, an debeas aulicam sequi vitam; si me audis immorare solitæ tuæ professioni, nec induas tibi aureas illas & fucatas compedes. Melior est enim libera paupertas, quàm vel opulentissima servitus. Vale.

Epistola 121.

CUm te objurgo, & impietatis insimulo, quòd rarissimè proficiscaris ad templum, culpam tuam excusas, causarisque te esse podagricum. Eo morbo proximè atque tu, aut etiam æquè (ut jux à mecum ipse nosti) laboro: neque tamen mihi satisfacio, aut apud me conquiescere possem, cuin tertio quòque die templum adeam, votivas preces Deo immolaturus, persoluturus & oblaturus. Nemo est æquè spernendus, quam qui pietatis obliviscitur, & religionis. Amo te plurimùm, nec hodie vivit quisquam mihi amicior ac tu. N si tamen prospexero te alio ingenio atque olim fuisti, fieri vix potest quin amicitia nostra refrigescat & minuatur. Vale.

Epistola 122.

VErum est quod scribit Lucanus, Nescit plebs jejuna timere. Quoniam magna est rerum omnium penuria, & incredibilis annonæ caritas, multi qui labore & quæstu suæ professionis quærirare sibi victum nequeunt, coguntur ad latrocinia & expilationes divertere, aut viatoribus insidias moliri: licet ceri ò videant se suspensum iri, si corripiantur. Sed quid facias? fames est adeò intolerabilis, & male- *Lucanus.*

suada, ut ad quodvis discrimen vitæ perferendum *Fama ma* *lesuada.*

pro-

propellat. Ego & aliquot alii nuper ibamus rusticatum colligendi animi gratiâ: vix aberamus à Lutetia iter quinque stadiorum, cùm ibi protinus quatuor sanguinarii graſſatores, in dumis & vepribus delitescentes, in nos præter spem impetum fecerunt, animo malevolo & gladiatorio; quibus nisi intrepidè & aperto Marte restitissemus, actum esset de nostra omnium vitâ: nec tamen usquè adeò vitam tutari potuimus, quin unusquisque nostrûm aliquod vulnus acceperit. Hoc innuit, eos non satis prudenter sibi consulere, qui foràs proficiscuntur soli, nisi suprema quædam necessitas adurgeat. Vale.

Epistola 123.

INcredibile vivendi tui desiderium jampridem me tenuit, adeò ut nulla nox prætereat, quin imago tua oculis meis obversetur & oberret. Et si liceret citra ullum discrimen ad te commigrare, commigrarem protinus, viâmque ipsam (quod aiunt) raptim devoracem. Sed multa sunt, quæ ab hoc animi mei desiderio me remorantur & avocant. Nam præterquam quòd ægrè hodie, & difficulter vivitur ob magnam annonæ caritatem, multi ubivis locorum reperiuntur milites, aut (ut verius dicam) graſſatores. Literis tuis scire velim, quonam modo vivant vestrates. Nam qui apud nos degunt, multis miseriis & calamitatibus obruuntur. Et nisi dii immortales res nostras clementiùs intueantur & custodiant, periculum est, ne iniquissimè nobiscum agat fortuna. Vale.

Epistola 124.

LIberares hanc urbem magnâ fæce & perditorum hominum colluvie, si eos tecum foràs duceres, qui nullo non die de nostro omnium interitu cogitent & machinentur, atque etiam eorum saluti fortasse prospiceres. Nobiscum enim domi versari

neque

nequeunt, qui vitæ omnium & cervicibus parant insidias. Et siqui fortè fortunâ remanserint, observabuntur vigilantissimè, multísque præsidiis opprimentur, nè commovere sem contra Republicam possint. Nemo te habet suspectum conjurationis. Si alienus est animus tuus ab hominum expectatione, muta mentem: mihi crede. Etenim tenebris undique, & luce clariora nobis erunt consilia tua omnia. Vale.

Epistola 125.

QUod ad me tribus abhinc diebus misisti opus, formosum satis & elaboratum supernè mihi visum est: ipsúmque (ni fallor) grande aliquid profitetur, & inauditum. Vereor tamen, nè non sis ubique similis tui. Si me audis, cave nè quid facias Horatiano monstro simile, néve unum & alterum assuens pannum, ad intempestivas digressiones prodigialiter evageris. Lectores enim risum tenere nequeunt, cùm quis ab ipso principio verbis sesquipedalibus ampullatur, demum remisso & languente paulatim stylo serpit humi. Stude brevitati quantâ maximâ poteris diligentiâ, modò tamen propterea non fias obscurus. Cave ab ampullosis illis & confragosis dictionibus, sed eatenus, ut propterea nervi & animi non deficiant. Vale.

Epistola 126.

TAntorum scelerum te notant omnes, ut si vera sint quæ de te passim prædicantur, sperem te propediem damnatum iri capitis. Nemo est quem tuæ turpitudinis corruptissimæque vitæ non pudeat: ubi tamen tuæ salutis quis te monet, verba fiunt mortuo. Nihil meâ refert satagere rerum tuarum: cùm tamen reminiscor periculi cervici tuæ imminentis, non possum non misereri. Cùm ad judicum subsellia pro rahêris, tuorúmque vitiorum accusabere, inficiare quantum voles, verba tua non habebunt fidem: præterea facillimum erit convincere: pridem enim

facta

facta tua turpissima omnibus innotuerunt, & venerunt in apricum. Vale.

Epistola 127.

PAter tuus ægrè satis & indignanter tulit, quòd audiverit te bonam ætatis partem contrivisse in humanis & politioribus literis, in quibus nihil est omnino frugis, nullum penitus emolumentum; sed illecebratrices tantùm, & velut quædam verborum meretriculæ, quæ nihil aliud prosunt, quàm aures titillant, & inebriant. Certiùs nôsti, quàm ut moneri debeas, quàm curta sit domûs vestræ suppellex. Non est quòd à patre ampliss imas divitias tibi polliceare, nisi tuâ unus industriâ tibi ipse fabrices fortunam. Quare, si sapis, converte animum ad alias artes. In his enim tibi nec seritur, nec metitur. Quod autem scribis de perdito quodam nebulone, qui passim tibi detrahit, vir audire quid sentiam? Bibe surdis auribus omnia ejus convitia, patere etiam si tuis oppedat naribus. Si enim velles cum retaliare & eâdem repercutere maledicentiâ, periculum esset, nè insanum eum redderes, qui tantùm desipit. Vale.

Epistola 128.

PRidie cùm rediisti Lutetiâ, putabas amicos omnes obviis ulnis tibi gratulaturos, tuúmque adventum admodum plausibilem fore. Nihilominus nemo omnium repertus est, qui tibi arriserit; imò verò cachinnum sustulerunt omnes. Causam si percontaris, non pudebit dicere. Eò te miseramus, ut bonis literis proficeres; quam tamen de te conceperamus opinionem, fefelliisti. Semper enim porrectis (quod aiunt) dormivisti pedibus & in utramvis aurem, nec prima elementa didicisti. Sic hoc feceris fiduciâ nostri, erras haud dubiè: non enim movebimur tuis infortuniis, vel si fleveris sanguinem. Vale.

Epist.

Epistola 129.

POllicebaris mihi mercedem amplissimam, si doctrinâ meâ ab ignorantiæ tenebris te educerem: non peperci labori, docui te quantâ maximâ potui diligentiâ, adeò ut jam prælectore non indigeas, possíque (ut aiunt) nare sine cortice. Antea distuli mercedem meam reposcere, quòd fortuna tua videretur mihi exilis & modica: Nunc verò opes tuæ creverunt, omnia tibi suppetunt ad votum, & virgulâ (quod fertur) divinâ. Quid igitur in causa est, quamobrem non reponis beneficium? Arrogásne tui unius virtuti, si quid in bonis literis profeceris? Ista tua ingratitudo non adeò esset intoleranda, si quam rerum patereris penuriam: at (ut jam dixi) habes omnia ex animi sententia, tu es velut bos apud acervum: metis citra arationem, citráque sementem. Non satis apertè video, quonam modo culpæ patrocinari possis. Vale.

Epistola 130.

NOn parùm mihi displicuit, quòd heri in quodam convivio juvenaceris verbis impudicis, creparésque immunda & relatu turpissima. Sed tua ista culpa non omnino caret veniâ: putabas enim fortasse id ab omnibus laudatum iri, quod à quibusdam abjectissimis homunculis cicerísque & fractæ nucis emptoribus comprobatur. Diu satis desipuisti, meâ quidem sententiâ: nunc tibi relinquendæ sunt nuces. Sudabis fateor non parùm, priusquam priscum illum vivendi modum dedidiceris: at ubi desieris aliquandiu, nihil erit factu facilius. Vale.

Epistola 131.

MOnui te frequentissimè, ut relicto studio poetico ad orationem solutam animum convertas: nam versus tui, quotquot scribis, prodeunt invitâ (quod aiunt) Minervâ, & Musis collacrymantibus

bus. Nihil est penitus frugis, nihil quod vel tantillum famæ tibi comparet, quin potiùs facis te publicam & communem vulgi fabulam: adeò ut jam notissimus apud omnes invalucrit rumor, te esse velut asinum ad lyram. Multò prudentiùs ageres si tuo te pede metireris, nihilque non æquum viribus tuis assumeres. Vale.

Epistola 122.

INsolentiam tuam satis ridere nequeo. Pater tuus parentésque omnes pauperrimi sunt, nudi tanquam ex matre (ut apertè nôsti) victum emendicant ostiatim, manum ad stipem porrigunt; paueis, non habent unde restim emant: Tu tamen loci natalis nullam penitus habens rationem, superbis non aliter, quàm si esses rex tragicus. Cui animi & capitis tui morbo quomodo possit occurri, non satis video. Cùm enim viri prudentes rerum tuarum volunt satagere, & suadere quod facto sit utile, aures occludis, perinde ac si per te satis saperes, essésque remotus ab omni vitio. Non adeò vitiis tuis offenderemur, si pauca essent: at tam multæ flagitiorum species vitam tuam contaminant, ut nullus relinqui possit veniæ locus. Vale.

Epistola 123.

SEmper de te bene merui, sperans te aliquando fore frugi hominem, censorèmque omnium: at spes omnis futuræ in te probitatis omnino adempta est. Nam (ut audio) bonam juventutis partem stolidè contrivisti, dilapidastique universum patrimonium in alea, fritillis, & sphæristerio. Si essem liber laborum, qui me nunc circumstant & opprimunt, ad te quàm citissimè convolarem, viâ ipsâ (ut cum Sidonio loquar) devoratâ; idque sum facturus, dum per occupationes licebit. Quòd si rem ità compererò,

rero, ut communis prædicat fama, scias animum meum fore multò remissiorem, segniúsque in tui amorem quàm priùs irritatum iri. Vale.

Epistola 134.

CUm quid scripsisti, soles me adhibere judicem tuis operibus: at dum suadeo ut ambitiosa recîdas ornamenta, reddásque incudi quæ non bene ornata sunt & polita, mavis defendere delictum quàm invertere. Propterea ames te & tua sine rivali, nullum enim verbum assumam ultrá. Quòd autem percontaris, quid hîc rerum agatur: Res creditu difficilis, & maximum risum tibi excitatura, novissimis diebus accidit. Lentulus, qui genialiter adeò & luxuriosè priùs vivebat, quique omnia prodigebat per luxum, nunc avarus usquè adeò factus est, ut inexplebilis sit ejus cupiditas. Nunc quoniam non suppetit otium scribendi pluribus verbis; qui has ad te deferet literas, totum hominem suis coloribus graphicè depinget. Vale.

Epistola 135.

NOn parùm misti displices, nec mihi tantùm, at his omnibus qui tecum aliquando versati sunt, quòd sis adeò prodigus verborum, ac in tuam ipsius laudem propensus & proclivis. Ante omnia pessimè audis, & magno probro tibi vertitur, quòd palàm te prædices bellicosum. Comminaris egregiè; verba tua nihil non Martis spirant: at si quis te aggrederetur, fugam protinus arriperes, totus animus tibi in pedes decideret. Quod qui nôrunt, temperare nequeunt à risu, cùm audiunt has inanes de te gloriolas. Vale.

Epistola 136.

NOn satis scio, quâ causâ amicitiam contraxeris cum Cornelio Dolabella, aut unde frequens adeò familiaritas tibi cum perditissimo illo nebulone, & (quod aiunt) tertæ inventino, intercesserit.

rit. Qui, ut apertè nôsti, & patrimonio, & gentilitiis hæreditatibus mulctatus est ob infinita flagitia, quibus ab ipsa jam tum infantia fuit innutritus. Corruptam adeò egit juventutem, ut sæpenumero ad subsellia judicum pertractus esset, & in extrema stetisset fortuna, nisi pecuniâ se redemisset ab inquisitoribus. Ubi verò ad virilem pervenit ætatem, nihilo fecundiore, imò verò deteriore famâ ulus est. Unde nunc quoque (ut planè vides) discedere è medio & (quanquam morbo quartano aggravante) per singulas noctes latebras commutare cogitur. Potuissem versari cum eo si libuisset: at semper ab ejus societate abstinui, licèt quotidianis ferè precibus invitaret. Vale.

Epistola 137.

Quod è patria Lutetiam te contuliſti, simul ad declinandam perditissimam quorundam nebulonum invidiam, qui te oderant, quíque per jocum nonnunquam tibi comminabantur; partim, ut per otium & requiem Apollonio Miloni clarissimo dicendi magistro operam dares, factum tuum probo. Nihilominus, velis, nolis, redeas oportet. Nam res vestræ domesticæ pessimè se habent, & jam eunt pessum, nisi per te unum tantæ occurras calamitati. Turpissimum tibi esset amicorum discrimen decipere, patris præsertim, cui fortunas tuas omnes ipsamq; adeò vitam debes cum anima. Vale.

Epistola 138.

Familiaris ille tuus Gellius mortalium avarissimus dives est quidem, at ejus omnes divitiæ ex occulto fœnore creverunt, & rapinis. Ut pauca omnia complectar, est bipedum omnium nequissimus, quòsque terra sustinet sceleratissimus, ut de Jugurtha scribit ille: Usq; adeò tamen hominem ipsum fugis, ut in ejus verba jurâsse videaris. Si velis au-

rem

rem commodare culturæ, facilè te divertam & revocabo: at si omnia privatâ autoritate velis agere, ego te relinquam, & missum faciam, ut adolescentem perditum, & mihi desperatum. Vale, & probè monentem sequere.

Epistola 139.

NIhil unquam tentavi aut molitus sum, quin optimates & ditissimi quique frequentes & obstinati confluxerint ad resistendum mihi: nec unquam destiterunt præpedire quicquid, quod mihi esse voluptarium perspexerint. Proinde constitui in reliquum tempus abstinere curiâ. Nam etiam lites illæ forenses macrum me faciebant, & extenuabant penitus. Præterea, quid amplius optandum est mihi cui jam contigit abunde, quod ad vivendum lautè satis est? Qui sunt inexplebiles, & nullum suis votis finem præscribunt, pauperrimi videntur, hisque multò infœliciores, qui victum emendicant. Vale.

Epistola 140.

SI fortuna ad animi votum mihi arrisisset, ab humili privatâque conditione ad amplissimos honores potuissem pervenire. Nam populi multitudo semper mihi favit, & ad me confluxit ultro, operam suam omni in re promittens. Soli divites adversarios & oppugnatores se præstiterunt. Quorum decreto ut primùm comperi paratos esse, qui vi ac armis me corriperent, sententiâ mutatâ pro temporum conditione quievi. Erat in manu mea terrorem maximum eis injicere: at si hoc feciſſem, incredibilis invidia me in posterum manſiſſet. Vale.

Epistola 141.

COrnelius, quocum tibi familiaris est & frequens consuetudo, nuper tractus fuisset in carcerem, nisi sponsorum intervenus sed creditoribus

redemisset. Qui, ut eum eriperent, suas omnes fortunas, ipsam & adeò vitam cum tota supellectile voluerunt oppignorare. Heri tamen abiit per posticum furtim, & insalutato quidem hospite. Incertum metúne novi discriminis, an quò maturiùs subveniret imploranti patri, qui in repentinum quendam morbum fertur incidisse. Porrò frater tuus apud omnes suspectus habetur cujusdam homicidii: propterea si cubi gentium tibi occurret, dic ei tacitè & in aurem, ut maturè sibi caveat. Nam si corripiatur, nullis precibus, quamlibèt importunis, consequi poterit, ut legibus solvatur in homicidas constitutis. Dic salutem meo nomine nostratibus amicis: atque etiam, si quâ ratione fieri possit, reconcilia me patri mihi irato quòd literis ejus cunctantiùs paulò respondérim. Vale.

Epistola 142.

OMnia tibi contigerunt ex animi sententia: idq; adeò, ut nihil majus queam vovere. Unum est tamen in quo non usquequaque mihi places, quòd interim exerucies teipsum. Si fomenta ista curarum posses relinquere, viveres multò diutiùs. Nihil enim est, quod magis hominis vitam imminuat, quàm molestæ illæ animi ægritudines. Propterea da operam, ut medearis & occurras huic malo. Ante omnia cave, nè adeò immoriaris lucro, ut propterea nolis te quandoque labori surripere. Nam nihil est in rerum natura, quod exemplo dierum ac noctium alternas vices feriarum quandoque non desideret. Vale.

Epistola 143.

ADmiror ingenium tuum, atque etiam plurimi facio paratam tam in scribendo celeritatem, quòd priusquam vestigia pedem educas, undeà sub manu versus evomas, instar illius Chrysippi, cujus meminit Valerius. Hoc tamen non eò valet, ut

protinus

protinus eventilare debeas, quæ raptim adeò & tumultuariè componis. Nam quò quæque res est accelerator, eò minùs perfecta: contrà verò, quò lentiùs incrementum suscipit, eò quoque tardiùs definit. Saluta meo nomine Hermodotum, cúmq; divertas, nè à scholastica vita ad aulicam se convertat. Principes isti sunt admodum liberales & prodigi verborum, fusisque famulis montes & maria promittunt, ac verborum inducunt credulitatem. At ubi diu satis eorum operâ usi sunt, verba emittunt pro forma. Vale.

Epistola 144.

NOn parùm mihi displices, nec mihi tantùm, at omnibus etiam quibuscum aliquando fuit tibi frequens & familiaris consuetudo, quòd unumquemque crimineris, & palàm vituperes: cùm tamen hodie scelerator te vivat nemo. Consultiùs multo & prudentiùs ageres, si tuam ipsius carperes vitam. Nam (ut in Salustium scribit Cicero) carere debet omni vitio, qui in alterum dicere est paratus. Fateor neminem esse mortalium, qui omnibus horis sapiat. Nihilominus intolerabile est, cùm quis pergit malè semper agere. Cæterùm scis quid in aurem tibi nuper dixerim: Laboras quodam vitio arcano, & paucis cognito; à quo nisi defuescas, tandem veniet in lucem. Veritas enim filia est temporis, & dies omnia revelat: Neque est quicquam tam arcanum, quin aliquando eventiletur, & è tenebris prodeat in apricum. Vale.

Nemo mortalium omnibus horis sapit.

Epistola 145.

ERam vegetis viribus & expedito corpore, priusquam ad perdiscendas literas animum appulissem; nihil penitus dolebat mihi: at nocturnæ lucubrationes usquè adeò me attenuârunt & confecerunt, ut pedibus infirmis subsistere nequeam. Desinas ergò mirari, si ægrè & invitus ferè repeto lodum literari-

tum. Nam quotiescunque illùc redeo, videre videor locum mœroris & tristitiæ plenum, & quandam (ut aiunt) Trophonii speluncam. Præterea, toto ferè triennio oleum & operam lusi. Nam dedi operam semitario cuidam & pœnitendo magistello, sub quo parùm aut nihil omnino profeci: quod tamen negligentiæ meæ non est adscribendum, at potiùs ejus ignorantiæ. Erat enim planè rudis & illiteratus, nec unquam bonas literas nè à limine quidem salutaverat. Ut finiam, universam ejus doctrinam vitiosâ nuce non emerem. Vale.

Epistola 146.

MIrantur nonnulli, vitam rusticam tantis à me commendari laudibus, & (ut quod aiunt) ad cœlum ferri: qui si cognoscerent, quantum sit in ea voluptatis, relictis urbibus vellent rusticari. Vivo in primis convenienter naturæ: nihil est quod divellat mihi somnum, nihil quod studium interpellet. Sed fac nobis rusticis non multum esse divitiarum: quid indè? Num tamen propterea damnum certius aut propius medullis accipimus, quàm vel maximè nummati? Vos urbani, & qui servitis dominis, genialiter quidem & lautè vivitis: at caretis libertate, quam omnibus Arabum divitiis longè præpono: perpetuam servitis servitutem: vobis observandum est quid domini digito crepent. Si vobiscum immaniter & cemauticè loquantur, surdis auribus perferendæ sunt omnes contumeliæ, nec licet hiscere præ metu. Nolim te incastigatum relinquere: nam videris mihi attentior ad rem quàm satis est. Quod autem dicis, me quibusdam ridiculum esse. & contemptibilem ob meam istam penuriam & paupertatem, non verterim manum. Si perconteris ut valeam; sunt læta omnia, excepto quòd durum est mihi tamdiu carere fructu jucundissimæ tuæ consuetudinis. Vale.

Epist.

Epistola 147.

OPeram meam, ipsámque adeò pecuniam tibi puero gratuitam semper contuli, nec minore studio adultum prosecutus sum. Non memini me unquam abrogâsse tuis mandatis. Si quid in me beneficii contuleris, abunde, aut etiam cùm fœnore rependi. Propterea finem facias tuis calumniis, neque pergas me fraudulentum & impostorem dicere. Nemo est omnium, qui non fateatur me hominem apertum, sine fuco, & extra omnem doli suspicionem. Et si facultas mea sufficeret ad sublevandam & resarciendam istam tuam penuriam, faceres adhuc periculum manifestius amoris erga te mei: at paupertas tua major est multò quàm quæ opibus meis sublevari possit. Æqui bonique consulas hæc mea verba: nam aliorsum tendunt, quàm ut bilem & stomachum tibi moveant. Val.

Epistola 148.

FAlleris plurimùm, si quid expectas gloriæ ex eo opere quod in lucem nuper edidisti: nam præter plurima (quæ deprehenduntur passim) errata, peccâsti in ipso quoque operis ingressu, & insulsè adeò, ut nullus pateat excusationi locus. Fefelliſti plurimùm quam de te ceperant omnes expectationem. Publicus erat rumor, te jam in literis abunde promovisse; at res longè aliter se habet, ut video. Si animus tuus aspirat ad divitias, te oportet consultiùs rerum tuarum satagere. Hâc enim viâ non pervenitur ad honores & magistratus. Si me audis, dissuesce ab antiqua illa morum consuetudine. Vale.

Epistola 149.

CUm culpæ impunitas, & liberior peccandi licentia, atque etiam levitas pœnæ augere soleant vitia, non constitui in delictis vestris connivere. Si boni eritis, amabo vos unicè, nulli rei magis stude-

studebo, quàm utilitati vestræ: & quamdiu pecuniæ mihi suppetent, non permittam vobis deesse quicquam. Contrà verò, si posthabitâ virtute divertatis ad corruptissimos mores, & degeneretis à parentibus, quorum ineuntissima fuit vita, augebo pœnas fœtorum: tantum abest ut eas imminuere velim. Si desideretis profitere in schola mea, fores apertæ sunt. Nullum pertimui laborem detrecto, dummodo videam vos benevolos, & animo in me propenso. Ut spero, non pigebit vos meæ doctrinæ: nam (quod de Isocrate fertur) innumeri linguæ Latinæ principes ex meo ludo literario, tanquam ex equo Trojano, prodierunt. Nemo vestrûm propter adultam jam ætatem debet erubescere, quo minùs proficiat. Nam & Cato jam octogenarius operam dedit literis Græcis: Et parens eloquentiæ Cicero, post amplissimos in Republica Magistratus, adhuc se dedit recoquendum Apollonio Miloni, clarissimo tunc dicendi magistro.

Valete.

448051